
”سائنس ۽ ٻني آدم“
(سائنس ۽ ٻني آدم ۽ بارو اڳچي نيشنل)

مجاهد بلوچ

بلوچي اڪيڊمي ڪوئٽ

www.balochiacademy.org
Email: balochiacademy@gmail.com

بیدئے اکیڈمی ءرضاء کس اے کتاب ءچھاپ کت نہ کنت
© بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

(انسٹریٹ ایڈیشن)

کتاب ءنام : سائنس ءبنی آدم
رد ءبند : مجاہد بلوچ
پرنٹر : شوکت برادرز پریس، کراچی
سال : 2015

ISBN: 978-969-9768-96-5

نہاد : =/200

نامدات

شہیدزادہ آسکافی ء نام ء کہ مدام گوں تہاری
ء جنگے کرت

ل

		اولی بہر
6	غفور شاد	بلوچ ۽ سائنس
8	شکور زاہد	مستاگ
9	مجاہد بلوچ	زمانگ ماہ ۽ سرائنت تونندے پات گوپ اے
12	طاہر حکیم بلوچ	سائنس (بنی آدم ۽ زندہ آئی ۽ کارپد)
22	وہاب شوہاز	سائنس ۽ ٹیکنالوجی
25	این ایچ تمکیر لائینی پہوال	کوہنیں انسان نوکیں مخلوق
29	رحمدل عیسیٰ	زمین چند آئی ۽ اثر
32	سہیل اجماعی پہوال	انسان ۽ ارتقائی سفر
39	ارشاد منیر بلوچ	میاں استمانی ماحول ۽ بدلی آئی تاوان
42	دیل کلگی	کمپیوٹر وائرس
43	رحیم بخش مہر	پاکستان ۽ کمپیوٹر ۽ باندا ت
45	سگار کنڈ	تیز گامیں دنیا
51	فضل کریم نادر	ایٹمی سردی
53	محمد علی سر بازی بحرین	ہیک ۽ پوچک
56	رحیم بخش مہر	ڈولی
59	بالاچ حمید نور	بلوچ چاگرد ۽ سائنس

63	مجاہد بلوچ	سائنس و لیزرانک
66	وہاب شوباز	بگ بینک و نظریہ
68	الطاف منیر بلوچ	بنی آدم گوں و قی سازی بتگنیں شے آن حدائی چہرگ و جننت
71	شچراگ	زور اکیں حاکم علم و عزانت و دژمن انت
72	شچراگ	کائنات و لیکہ، مذہب و سائنس
76	شچراگ	برمودا ٹرائی اینگل و راستی
80	سگار کنڈ	تیز گائیں دنیا (دومی)
82	صلاح الدین بیوس	برمودا ٹرائی اینگل
85	ساجد حسین	میڈیا و کرد
90	سجاد کوثر بلوچ	سائنس و لہتیں نوکیں کمال
94	زاہدہ رئیس راجی	کمپیوٹر چے وے (لہتے رہشونی پے نو در براں)
108	سر آرا سلم	دنیا و انسان و استمانی
		دومی بہر
115	یوسف گچی	بلوچستان صنعت و راہ و
118	یعقوب بزنجو	سائنس و منصوبہ
126	محمد حیات	بلوچستان و معدن و کار جابانی سر و چمشانک
131	جہینند جمال دینی	بلوچستان و صنعتی شعبہ
139	صبا و دشتیاری	بلوچستان و صنعت و اد و مہلوک
142	میر یعقوب بزنجو	سینسک کا پیر گولڈ پروجیکٹ

بلوچ ء سائنس

مجاہد بلوچ مئے ورنائیں لبز انکی جہد کار ء سنگتے آئی ء انوگیں گیشتریں کار بلوچی زبان ء نبشتا نکانی نز آرگ و دیما آرگ منی دلا بلوچی ڈولیں زبان ء لبز انک ءے ء گران بہائیں کارانی تہا شمار بیت۔ گران بہائیں پمیشکا کہ بلوچی زبان و لبز انک دنیا ء ہما لبز انکانی تہا یکے کہ تنیگا آئی ء بتکی لبز انکی مڈی ء گیشتری بہر نز آرگ ء پہازگ نہ بوتگ تری آ، آئی ء سر زبانی لبز انک بہ بیت یا کہ نبشتہ ہی ہر دوکانی معنایک۔

نوں مجاہد گوئیں یاد کہ سنگتے اے پی میں کارے کنت باید انت آہانی جہد ساڑا ہگ بہ بیت پرچہ کہ ہمے کار دیما تئی پولکاری ء تہا بنیاد لبز انک ء کار ء دینت۔ مجاہد ء وتی اے کتاب کہ بلوچی زبان ء تہا لہتیں سائنس ء ٹیکنالوجی ء نیمسو ء نیم بندگین نبشتا نک ء آرٹیکل انت۔ منی دستا داتگ اچ من چیزے نیسیگ ء واہگ ہم کرتگ۔ اولی گپ و ایش کہ باید انت اے کتاب منی ڈولیں مردے کہ آ زبان ء لبز انک ء کسان پائیں زانت در برے پہ چیزے گشگ یا نیسیگ ء دیگ ء مہ بوتیں پرچہ کہ سائنس ء ٹیکنالوجی ء پڑا منی زانت معنا وانگی ء بتکی تبکے ء نو در برے ء زانت ء چہ گیش نہ انت۔ اگن اچ من پولگ بہ بیت داں منی دل ء مئے چا گرد ہم سائنس ٹیکنالوجی ء پڑا وتی و دیگی ء عمل ء ہم نہ گوستگ۔ دنیا ء سائنس ء ٹیکنالوجی ء برکت زندا سمرات کتگ۔ بہ گپت واجہ عطا شاد ما انگت ”نام سلیمان زادہ ایں“ ء پہ واہگ تحت ء روان ء واجہ ایں۔ اسل ما انگت و اب ء حیالانی دنیا ء در اتک نہ کتگ۔ و ہدے کہ سائنس و ٹیکنالوجی و اب ء گماناں چہ گیش حقیقت ء راستی ء مچکیں علم انت۔ سائنس

و مئے میان ء اے ” لک ء کنڈگ چکاس “ باریں کدی آسربیت۔ بلے اگن یک راجے ء
 جہت ء مارا گلزمین ء نندگی انت، داں سفر ہمنچوزوت بڑگ بیت جوان انت۔ مارا چہ شاہ
 پری، بال کسہاں ء تحت روانانی آزمان گندی ء واب ء چہ در آہگی انت ء اپالووانی ماہ ء
 مرتخ ء سر ء سر بوہگ ء راستی زانگی انت۔ مارا وتی Ego ء جنگ ء چہ سلاہ دور دیگی انت۔
 زانت، سائنس، ٹیکنالوجی کہ دنیا کجا چہ کجا برتگ سر کرتگ ہمانی پادگیری ورنندگیری ء سفر
 بندات کنگی انت۔

من نہ گشاں کہ مجاہد بلوچ ء اے رد ء بند دانگیں اے کتاب پہ سائنس و ٹیکنالوجی ء
 دیرونی ء زرمبشت ے کاریت ء مئے سائنس و ٹیکنالوجی ء بابت ء مئے چا گردی روایانی تہا
 مزنیں بدلی ے کاریت۔ بلئے اے کار بگندے یک پر مارگیں ورنایے ء اے جیڑگ مجبور
 بکنت کہ مارا پہ زند ء وشحالی سائنس و ٹیکنالوجی ء نیمگا ہم گام چست کنگی انت اگاں چوش
 بوت بزاں اے کار ء مزنیں سو بیئی ے۔

غفور شاد

چیرمین بلوچی ڈیپارٹمنٹ

یونیورسٹی آف تربت

مستاگ

سانئس کہ زندء المیہ بہرے نیکراہ ء مذہبی مردماں ہر وہدء ایشی ء ارزشت ء بستار ایر
جنگ۔ بلئے مرچی ہے مردم ہم چہ سانئس ء ٹیکنا لوجی ء نپ ء پانڈگ آل بے بہر نہ انت۔
لبز انک ء سیادی گوں سانئس ء ہے وڑ انت چوکہ بالاد ء سیادی گوں ارواہ ء
بیت۔ اگاں سانئس بالاد انت گڈ لبز انک آئی ء روح انت۔ ہے خاطر ادراہیں دنیا ء زندمان ء
بازیں تک ء پہناتاں سانئس ء ٹیکنا لوجی ء زانت ء آئی ء نپ ء پانڈگ پہ وتی لس زند ء چا گرد ء آ
سرائی ء خاطر اگوں ستکیں دلے ء قبول کرتگ۔ سانئس چا گرد ء المیہ بہرے جوڑ بوتگ ء چا گرد ء
عکس ء لبز انک نشان دنت ء پیشدار بیت۔ راجد پتری پڑور ء اگاں سانئس ء لبز انک ء
سیادی، ربیت ء دیروی ء گپ بہ بیت گڈا ”سوفسطائی“ فلسفہ ء زانت کہ پنچی صدی عیسوی ء
یونان ء بنا بیت، سانئس ء لبز انک ء بنادات زانگ بیت۔

لبز انک بہ بیت یا سانئس بنی آدم ء سنجی جہد ء زانت، فکر ء خیال ء تاجینگ ء پدروت
جاہے ء سر بیت۔ زندمان ء تھا اوشت مرگ ء نام انت۔ ہر وہدے کہ مردم اوشت ء آماج بوت
بزاں آمرگ ء حساب ء بیت، زندسر ء پر ء دیما جنزگ ء نام انت مرچگیں تیز گامیں دنیا ء ہر کس
اوشتاں آپشت نہ کپیت بلکیں مریت۔

منے ورنابیں لبز انت ء پولکار مجاہد بلوچ زندگیں مردماں شمار بیت آئی ء اے کتاب کہ
سانئس ء ٹیکنا لوجی ء گچینی نبشتا کانی یک مدی یے پہ بلوچی لبز انک ء زبان ء یک جوانیں گامگنج ء
گیشی یے۔ بلوچی اکیڈمی ستاہ کرزیت کہ آئی ء اے سال پہ سانئس ء ٹیکنا لوجی ء نامینتگ دانکہ
بلوچی زبان ء نبشتہ کار ء لبز انت اے تک ء ہم وتی بور ء بہ تاجین انت۔

شکور زاہد

زمانگ ماہء سمرانت تو مندے پات گوپ ائے!

بیست ۽ یکمی کرن ۽ سائنس ۽ بنی آدم ۽ زند ۽ تہا مزنیں آشوب ۽ انقلابے آرت
سائنسی آشوب ۽ پد بنی آدم ۽ زند ۽ ہمک تک ۽ پہناتاں ۽ بدلی آہت مروچی دنیا ۽ ہما
راجاں دیروئی کرتگ کہ آہاں سائنس ۽ ٹیکنالوجی ۽ ہمداری کرتگ پرچگی و ہد ۽ تو ہمداری
مہ کنے گڈ او ہد تراوتی ہمگام نہ کنت۔

سائنس ۽ آشوب ۽ انقلاب ۽ پد لزانک ۽ تہا مزنیں آشوب ۽ آہت مروچی دنیا ۽ ہما
زبان ۽ لبرانکاں دیروئی کرتگ کہ آہاں و ہدے ہمداری کرتگ بلئے و ہدے ماوتی
شہدیں زبان بلوچی ۽ چارایں گڈ ابلوچی زبان انگت پہلوالی زند گوازینگ ۽ انت ۽ بلوچی
زبان چہ سائنس ۽ سک دور انت۔ مروچگییں سائنسی دور ۽ نہ بلوچی زبان ۽ جوانیں رسانک
در ۽ میڈیا است (یکیں وش نیوز ۽ ابید؟) نہ کہ بلوچی زبان سوشل میڈیا ۽ جوانیں رنگ ۽
کارمز بوہگ ۽ انت۔

پہ زبان ۽ لبرانک دیروئی ۽ حاطراسر کارمزنیں کردے پیش داشت کنت بلئے
سرکار مدام پہ بلوچی زبان ۽ دو دپیں کارچے۔ اے وڑیں جاوراں بلوچی زبان ۽ لبرانک
چون جوانیں رنگی ۽ دیروئی کنت؟؟
”کتاب قبرانی باہوٹ انت دیر انت“

بلئے اے وڑ نہ انت کہ بلوچان دست دست ۽ سرا ایر کرتگ ۽ چارتگ۔ آہاں وتی
وس ۽ مدام جہد کرتگ کہ زبان ۽ لبرانک ۽ دیروئی بدیاں مروچی بلوچی زبان ۽ لبرانک

اے آپسے سراسر انت، ہے واجہانی مہر و واہگ، جہدانی برکت انت۔

بلوچی اکیڈمی ء ہمک و ہدء زبان ء لبزانک ء دیرونی خاطر اجہد کرتگ ء انگت کنگ ء انت بلوچی اکیڈمی کاردارانی جہدستا کرزنت کہ و ہدے لوٹاں چہ سر پد بوتگ انت ء سال ۲۰۱۵ء سائنس ء ٹیکنالوجی ء نام ء ایر کرتگ۔

ہے درگت ء من کسانین جہدے کرت کہ بلوچی زبان ء سائنس ء ٹیکنالوجی ء بنگپ ء نبشتہ کرتگیں نبشتا نکاں بابت ء پٹ ء پول بکناں ء کتابی رنگ ء چھاپ ء شنگ بکناں، بلئے اے بڑ نے گپ ءے کہ بلوچی زبان ء اے بن گپ ء سراسر کم نبشتہ کنگ بوتگ (باید انت مئے نبشتہ کاراے بابت ء ء بہ حیڑاں ء پڑ ء گیش حیاں گور بہ کن انت)۔

من وتی بازیں ندکاراں دست بندی کرت کہ شماے بن گپ ء نبشتہ بکن ات داں کہ اے کتاب ء ہور کنگ بہ بنت بلئے بازیںاں اہو کرت ء پداو اب کپتاں۔
من وتی وس ء بلوچی بازیں ماہتا ک پٹ ء پول کرتاں من ء ہر چنکس نبشتا نک رست کل ہمیش انت کہ شمتے دیم ء انت۔

گیشتریں نبشتا نک من چہ ماہتا ک بلوچی ء زرنگ آں۔ اے کار چہ رنگ ء انت ء اے بلوچی زبان ء نفع ء سیت دنت کہ ناشما شرتز انیت؟؟

(پروم پنچگور)

مجاہد بلوچ (۲۰۱۵-۷-۱۰)

اولی بہر

سائنسی زاننت

سائنس

(بنی آدم ءزند ءآئی ءکارپد)

طاہر حکیم بلوچ

مروچیکیں اے دؤر کہ گوں ترندی ءوتی گاماں جناں ءروان انت۔ اے دؤر سائنس ء
 ٹیکنالوجیکل انقلاب ءآشوبانی دور ءوہد گشگ ءزبانگ بیت۔ اے پر آشوبیں دور ءتوک ء
 سائنس ءٹیکنالوجیکل علم ءآگہی ءبنی آدم ءزند ءآئی ءچاگرد ءتوک ءوتی پھلیں ءنمیرانیں شادہ ء
 رژن ءگال ءگفتار پر بستگ انت۔ ءآئی ءزندمان ءراچوبانور ءسمبہینگ ءگرانیں باروتی
 کوپگاں زرتگ ءبنی آدم ءزندمان ءہرتک ءپہناتانی توک ءتحقیقی ءتفتشی تجربہ ءمشاہدہ ءروتگ
 سک داتگ انت۔ اگاں کائنات ءتوک ءہر چیز ءہر فعل ءسمر ءمردم بچاریت تواد سائنس ء
 ٹیکنالوجی ءوتی بے مٹیں کارپد پیش داشتگ انت ءخالق ءکائنات ءتوک ءروچ بیت یاشپ
 ماہ بہ بیت یا استال زمین ءآسمان درچک ءدار کوہ سنگ ءڈوک بہ بیت یاوتی بنی آدم ءجند بہ
 بیت۔ اے درستیں چیزانی سمر ءسائنس ءوتی تحقیقی کارپد پیش داشتگ انت ءسائنس وتی اے
 بے مٹیں تحقیقی ءعلمی کارپداں تیوگیں جہان ءراپیش داران ءپہ وشیں باندات ءعاقبت ءنیمگ ء
 رواں انت ءسائنسی علم ءزانت بنی آدم ءراچہ قدرت ءتیوگیں قانود ءرہبندان سہی ءسرد کنت ءآ
 علم ءزانت بنی آدم ءرایک شریں ءوشیں ءپر مہریں زندے ءراہ ءکشک ءپیش داریت ء
 بازیں راج ءملکان ءپیش ءداشتگ ءپہ آراج ءملکانی توک ءیک وشیں ءپر مہریں زندے
 آورتگ ءے کہ مروچی ما عام اصطلاحاتی زبان ءگالورانی توک ءآ ملک ءراجان ء

(Advance Countries) یاد بیرونی کتگیں ملک ء راج گیش ء سائنس ء بنی آدم ء

ہمک روچی کار ء کسب ء توک ء وشی ء شرنگی آورتگ ء آکار ء کسب را آسان جوڑ کتگ ء پے بنی آدم
 ء وشی ء آسودگی ء حاطر اپلیں سوگات آورتگ ء بنی آدم ء لنج ء کوراسیں شپانی زند ء راول گونج ء کنت ء
 آئی ء راشادہ ء رزن ء مھلیں بانگواہ ء سارت ء وشیں سمین ء امبازاں کنت ء مروچی ہے سائنس علم ء
 زانت ء پٹ ء پول ء برکت انت کہ بنی آدم تیوگیں جہان ء تہاوتی پھلیں باندات ء دیروی ء ترقی
 ء، حاطر اسائنٹیفک منصوبہ بندی کنگ ء انت۔ ء دیروی کنوکیں راجانی بجٹ ء یک مزین
 بہرے پے سائنسی علم ء ٹیکنالوجی ء ملک ء توک ء شنگ ء تالانی ء وانگ ء زانگ ء حاطر اہرچ
 کنگ بیت۔ ء پرچہ کہ آوتی ترقی ء دیروی ء وشیں باندات ء ضامن ہے سائنسی علم ء ٹیکنالوجی ء
 رازان انت ء واقعی یک ملک ء راج ء ترقی ء تیوگیں دار ء مدار گوں سائنس ء علم ء منطق ء انت۔
 سائنس ترقی کنت دیم ء روت انت، شنگ ء تالان بیت آراج ء ملک ہمنچو دیروی کنت ء شادہ
 ء منزل ء سر بیت ء آہانی زندمان ء ہر تک ء پہناتانی توک ء وشی ء سلامتی کیت انت۔

سائنس ء معنا انت ”علم“ ہما علم ء ہما زانت کہ آئی ء بنیاد راستی ء تجربہ ء مشاہدہ ء
 منطق ء سر ء ایر بہ بیت ء زانت کارانی ہم گشگ انت کہ سائنس نام انت ہما انسانی علم ء
 نظام ء کہ آئی ء علم ء توک یا علم ء وسیلہ ء پے قدرت ء حیال ء چاگرد زند ء خالق ء کائنات ء سر ء
 وتی حیالانی ماٹری ء گوں عملی شکل ء دروشم ء پیش دارگ بہ بیت ء اے عملی شکل ء دروشم ء بنیاد
 راستی ء تہمیات ء سر ء ایر انت۔ سائنس ء بازیں شاخ (Branches) است انت کہ
 چو کہ بیالوجی، فزکس، کیمسٹری، جنیٹکس، ماحولیات، ریاضی، فلکیات ء ایشاں چہ ابیدگے
 ہم بازیں شاخ است انت کہ آہانی توک ء بنی آدم ء زند ء آئی ء آسراتی ء حاطر ایک شریں
 وڑے ء راہ پیش دارگ بیت ء بوتگ ء ہے سائنسی علم ء گوں باز تیزی ء تندی ء وتی تحقیقی ء
 پٹ ء پولی گاماں جناں ء روان انت ء مروچی سائنسی علم ء آئی ء تحقیق انچو دیم ء شنگ کہ

اگلاں مردم سائنس ء یک تحقیق ء تخلیق ء ایجاد ء سرء بز ان ایوک ء جین (Genes) یا کروموسوم (Chromosome) ء سرء گپ بکنت یا بنشتا ننگ بہ لکیت چہ ایشی ء لائبریبیانی لائبرئی پربنت بلئے جین ء کروموسوم ء سرء سائنس ء تحقیق ء آچیز ء مز ن دامنی ہتم ء گواہ ء نکنت بز ان سائنسی علم یک دریاے۔ آئی ء وتی جین ء توک ء دنیا ء تیوگیں چیز ان ء جاہ داتگ ء توہمنچو جہلانکیاں روئے دنیا ء توک ء ہر چیز تبدیل بیت ہر چیز ء توک ء چست ء ایری کنیت انت۔ ہر چیز روم زرویت ء دیر وئی کنت، جہل ء چہ بز ء روت ء بز ء چہ جہل ء کنیت انت تہاری ء چہ روژنائی ء نیمگ ء کنیت انت ء کہنیں عہد وتی زمزیلاں پروشیت ء نوکین ء مہلبیں سہب ء نیمگ ء وتی گاماں ہم جنت۔ گڑا سائنس دنیا ء اے تبدیلی ء تغراتانی بز ان چست ء زیر ء آشوب ء روم ء جہلی ء بز یانی کچ ء کیل ء توک ء آئی ء سرء پٹ ء پول کنت۔ آئی ء ہماوجہ ء سبب ء را معلوم کنت ء آئی ء مہار را بنی آدم ء دست ء دنت ء دنیا ء توک ء ہچ چشیں چیزے نیست انت کہ آچرگ ء، توک ء نہ انت ء نہ آئی ء توک ء (Revolution Motion Vibration) نیست انت یا نہ بیت ء سائنس ء وتی جند ء عقل ء دماغ ء باڈی (Body) ء توک ء ہم تبدیلی کنیت انت، آ یک کردار ء نہ اوشتیت گڑا آئی ء اے عمل ء را سائنس زانتاں یک مزاجے ء نام داتگ ء اے گشتگ کہ سائنس یک مزاجے ء نام انت آئی ء توک ء یکسانیت نہ بیت بلکیں آمدام وتی گاماں ترقی ء دیر وئی ء ارتقاء نیمگ ء جناں ء روان انت ء آراکس داشت ہم نہ کنت پرچکہ آئی ء وت ء را دنیا ء توک ء منیتگ ء وتی یک نمیر انیں نام ء نشانے ایرکتگ ء آئی ء زند ء دار ء مدار گوں دنیا ء بنی آدم ء انت۔ اے دوئیں چیز ماں انت سائنس مانیت ء اے سائنسی علم انت کہ آئی ء دنیا ء توک ء بنی آدم ء زند ء جیڑہ ء اڑ ء ججالانی بارو ء یک نہ یک حل ء فارمولا ہے درگیتک کہ چہ آئی کار مرز کنگ ء بنی آدم وتی جیڑہ ء مسلہانی گیش ء گیوار ء

سوب مندبیت انت۔

سائنس ء کائنات ء انچیں چیز قابل ء تسخیر جوڑ کنگ انت کہ گوستگیں دور ء مردمانی
 واستامنگ ء کچ ء کساس ء در بوتگ انت انچو کہ من برز ء ماہ ء استالانی گپ کنگ ات ماہ
 کہ یک و ہدے انسان ء آ راوتی دیوتامنگ ء نون ہما ماہ آئی ء پادانی چہر ء انت روج ء را
 ہم گوستگیں دور ء مردماں سجدہ کنگ ات بلتے نون آ ایشی ء دمہ (Solar Energy)
 حاصل کنگ ء انت۔ گوات ء توک ء بال کنگ غیر یقینی ء غیر حقیقی ء غیر مذہبی گپے بوتگ
 بلتے مروچی بالی گراب خلائی شیطیل ء راکٹاں اے گپ ء جبر ء خیال ء راحقیقت ء راستی ء
 چادر سر ء دات۔ ریڈیو، ٹی وی، ڈش انٹینا مائکرو اسکوپ، الیکٹرک جنریٹر، کمپیوٹر الیکٹر
 ڈار ایف ۱۶ ٹیلی فون سیٹلائٹ، مصنوعی سیارہ، ایئر کنڈیشن گاڑی ء موٹل ء انجینرنگ ء
 ڈولڈاری ء جلوہ ناکیں ماڑی ء بلڈنگ ء ایشانی ڈولڈاری ء زیب داریں شکل ء دروشم
 سائنس ء علمی درشان انت۔ ایشی ء چہ ابید سائنس ء انچیں سوالانی پسوداگ کہ آ ہم یک
 و ہدے مردمانی واستانامگی ء ناباوری ات انت چش کہ زندگی ء زمین چے انت؟ اے
 کدودی بوتگ انت؟ چے وڑ ء وجود ء اتنگ انت؟ تو سائنس ء اے پسو یک پہ یک ء
 دات انت کہ اے پسو ء نظریہ ء سوچ مروچی تیوگیں دنیا ء توک ء شنگ ء تالان انت ء پوریں
 دنیا سائنسی نظریاتان چہ فاندگ ء نپ چست کنگ ء انت۔ ایشی ء چہ ماے سر پد باں کہ
 سائنس ء مسترین شوہاز یادریافت (Investigation) کائنات ء تخلیق انت۔ بزاں
 سائنس ء اے معلوم کت کہ کائنات چوں کدی ء چے وڑ ء تخلیق بوتگ۔ کائنات ء تخلیق ء سرا
 پٹ ء پول ء چہ ابید سائنس ء انسانی زند ء آہاں فاندگ چست کنگ ء ایں ایشی ء مثال ایش
 انت کہ مروچی ماگندگ ء ایں کہ ٹیکنالوجی ء الیکٹرونکس ء دنیا ء توک ء ہر ماہ ء سر ء یک نہ

یک برقی آلہ، موٹل، گاڑی یا ٹیکنالوجی کے تخلیق بیت، مارکیٹ، کنیت، انت یا کہ ہمک
 طرز، کمپیوٹر، ماڈل تخلیق بنت، مارکیٹ، کابنت۔ کمپیوٹر کہ مروچی سائنس، ٹیکنالوجی، دنیا،
 توک، ایک مزین تخلیق، ٹیکنالوجی کے زانگ بیت۔ ایشی، چہ بنی آدم، راباز جوانیں
 آسراتی رسگ، انت۔ کمپیوٹر، جند، توک، بازیں چیز دریافت بوتگ، انت، ہر ہفتگ،
 ہر ماہ، سر، ایک نہ یک نوکیں، شریں، ماڈل، کمپیوٹر کہ ایشی مکم، چہ بازیں حساب،
 کتاب کشگ بیت کمپیوٹر، توک، محفوظ دارگ بیت، ہما کہنیں ریکارڈانی زلورت، و ہد،
 پہ یک سکندے، توک، دو وار آرگ بنت، ایشی مکم، چہ مزین کمپنی کارخانہ، فیکٹری،
 محکمہانی کارندہانی پگار پہ آسانی، حساب، داد کنگ بنت، مروچان کمپیوٹر، سائنس، یک
 شانے، شکل اختیار کتگ کہ آئی، نام کمپیوٹر سائنس، انت کہ اے مضمون بازیں کالج،
 یونیورسٹیانی توک، وانینگ بیت، انت۔ کمپیوٹر، جوڑ بوہگ، آہگ، بنی آدم، زند توک،
 یک مزین انقلاب، تبدیلی کے اتک، الم، اے وڑیں آسراتی بنی آدم، رادینگ سائنس
 بے مٹیں کمال، انت۔ ایشی، چہ ابید سائنس، ٹیکنالوجی، یک انچیں موٹلے اڈ کتگ کہ آچہ
 روج برانزیا (Solar Energy) روت، انت بزاں اگاں آموٹل، راروج، سر،
 یک گھنٹے اوشتارینگ بیت تو آموٹل ہزار ۱۰۰۰ کلومیٹر، سفر کت کنت۔ سائنس، دگہ
 یک بے مٹیں ایجادے پہ بنی آدم، زند، آسودگی، واستا، ویڈیوڈسک، انت۔ چہ ایشی،
 وسیلہ، وانینگ باز آسان، انت، ورگ، گراگ، بارو، بازیں چیز ہیل دیگ بیت۔
 امریکہ، توک، جیل خانہانی (بندی جابانی) توک، کزیانی اصلاح، واستا، ویڈیوڈسک، سر،
 ادبی، اصلاحی پروگرام شنگ کنگ بیت۔ لنتیب، گوازی، توک، اے ہم باز جوانیں،
 بے مٹیں سائنسی تخلیقے توہے وڑ، انجینیرنگ سائنس، توک، دریا، کورانی سر، پہل

بندگ ء مزنیں مزنیں ڈیم پہ آپ ء آپکاری ء ہاترا ہم بندگ ء کار بوہگان انت کہ ایشی ء چہ بنی آدم ء رانپ ء پاندگ رسیت الم ء اے دور سائنسی ترقی ء دیروٹی ء دور انت۔ اے دور ء زندگی ء ہمک پڑ ء نوکیں ء جدیدیں رجحانات دیم ء روگان انت ء ایشی مثال ایش انت کہ کشت ء کشار ء توک ء ہم نوکیں ٹیکنالوجی دیم ء اتلگ ء کشت ء کشار ء پروڈکشن ء توک ء جوانیں کار پد دیم ء آہگ ء انت کہ نوکیں تہر ء توم ء کیمائی کد (Seed and Chemical Fertilizers) کہ ایشانی کار مرز کنگ ء فصل ء ڈگارانی سر ء باز جوانیں اثرات ودی بنت۔ ء اے زمین ء ڈگار ء راباز زرخیز جوڑ کن انت نوکیں تہر ء کیمیادی دار ء درمان پہ کشار ء فصلانی حاطر اجوڑ کنگ بوتگ انت۔ کہ ایشانی کار مرز کنگ ء کشار ء نیوگانی تو کہ پیدائش باز شریں وڑ ء ڈولے ء دست کپیت ء کشار ء فصل چہ کرم ء لیلوکاں رک ایت۔ دومی مستریں چیزے ٹیکنالوجی کشت ء کشار ء توک ء یک مزنیں انقلابے آور تگ ء کمپیوٹر ء کار مرز کنگ ء چہ باز جوانین آسراتی کشار کار ء رار سیت امریکہ ء توک ء مزنیں مزنیں زرعی فارمانی کنٹرول کمپیوٹر ء دستان انت ء دگے ہم بازیں دیروی کتگیں ملکانی توک ء کشت ء کشار ء پڑ ء کمپیوٹر ء کار مرز کنگ گوں ترندی ء دیم ء روان انت ء مصنوعی آپ ء آپ کاری ء راہ ء رہند کشت ء کشار ء توک ء نوکیں وڑ ء ڈول کہ آسائنسی رہند گشگ بنت کار مرز کنگ بوہان انت۔ آاے وڑا کہ یک مردے سینٹرل کنٹرول روم ء نندیت ء تیوگیں ڈگارانی آپ دنیگ ء سسٹم ء ہمار رہنداں وتی دست ء کنت ء ہرچ ڈگارے ء را ہمنچو آپ درکار بیت۔ آڈگار ء ہمنچو آپ چہ کنٹرول روم ء وسیلہ ء رسیت۔ ایشی ء چہ اے فاندگ رسیت کہ آپ زیادہ ضائع نہ بیت ء بازیں مردمانی و ہدے ہم نہ روت۔ آ بجائے اے کار ء کنگ ء وتی و ہدے دگے یک انچیں کارے ء سر ء گوازین انت کہ اودا آبانی ضلورت

انت۔ اے وڑیں جوانیں ۽ شریں سائنسی راہ ۽ رہبندانی کارمرز کنگ ۽ چہ ابید کشت ۽ کشار ۽ توک ۽ دگہ ہم بازیں سائنسی رہبند کارمرز بوہگان انت ۽ آہاں ہم کشت ۽ کشار ۽ پڑ ۽ بازیں دیروی آورتگ۔ دنیا ۽ توک ۽ مروچی شیر ۽ روگن ۽ گوشت ۽ نرخ ۽ نہاد روج چہ روج وداں انت۔ ایشی ۽ چہ دلواتانی رودینگ ۽ یک مزین جخالے پرچہ کہ ایشی ۽ توک ۽ مستریں جخال دلواتانی کاہ ۽ بوچگ انت کہ بازیں وہدان ڈکال بیت ۽ ہوہر ۽ باراں نہ بیت توکاہ پہ وہد ۽ پاس نہ رویت ایشی ۽ چہ دولت ۽ ساہ دارانی داستا یک مزین مثلبے پیدا بیت۔ بلئے مروچی زرعی سائنس زانناں اے مثله ۽ راگیشنیت ۽ انچیں نوکیں رہبندے درگیتنگ کہ ایشی مک ۽ چہ مصنوعی کاہ رودینگ بیت۔ اے کاہ ہر وہد ۽ ہر موسم ۽ کشت بیت۔ ایشی یک مزین شری ایش انت کہ اے کاہ ہج موسم ۽ نہ مریت ۽ رودیت۔ بزان ہج موسم اے کاہ ۽ رازوال نہ کنت ۽ اے کاہ بازسزیں ۽ جوانیں کاہے ۽ اے چہ بازیں جراثیماں پاک ۽ پلگار انت۔ ایشی ۽ ورگ ۽ دولت یک شیریں کسائے ۽ شیر ۽ روگن دینت کشت ۽ کشار ۽ چہ ابید حیوانات (Live Stock) ۽ توک ۽ دلواتانی دارگ ۽ رودینگ ۽ باز جوانیں ۽ نوکیں وڑ ۽ ڈول درآتنگ انت بزاں آوڑ ۽ ڈول ۽ را کمپیوٹرائز ڈگشت۔ بزاں پس گوگ مرگ ۽ گامیشانی عادت کہ یکے دومی ۽ چہ جتا جتا انت ایشانی اے عادتانی سر ۽ جتا جتا کمپیوٹر سسٹم جوڑ کنگ بوتگ انت ۽ اے دلواتانی مرگ، زند، وردن ۽ وراک کاہ ۽ بوچ ۽ ودی بوگ ۽ تمایں عادت ۽ وڑ ڈول کمپیوٹر ۽ درج بنت ۽ اے کمپیوٹرائز رہبند ۽ چہ کجام یک دلوتے ۽ بارو ۽ کمپیوٹر ۽ سر ۽ ہما دولت ۽ نمبر Feed کنگ ۽ تمایں حال ۽ سرپدی ودی بنت۔ ہرچ دلوتے ۽ توک ۽ ہر صلاحیت ۽ جوہرے است انت کمپیوٹر آ صلاحیت ۽ جوہر ۽ پیش داریت ۽ ہما دولت کہ آئی ۽ چہ شیر ۽ روگن نہ رسیت آئی ۽ راہ گوشت ۽

واستادارگ ۽ رودینگ بیت اگان دگہ یک دلوتے ۽ توک ۽ شیر ۽ روگن دینگ آئی ۽ راہ
 شیر ۽ روگن ۽ صلاحیت است انت گڈا آئی ۽ راہ شیر ۽ روگن ۽ خاطر ادارگ بیت ۽ یک
 شریں وڑے ۽ آدوتاں ۽ بوچ کنگ بیت ۽ چہ اے دلوتاں شریں وڑے شیر ۽ روگن ۽ شیلانچ
 ۽ گوشت حاصل کنگ بیت۔ اے پس گوک گامیش ۽ مرگانی مزن مزنیں فارمانی کنٹرول
 ہم کمپیوٹر ۽ ذریعہ ۽ چہ بنت۔ انچو کہ سائنس ۽ انجنیرنگ ۽ کشت ۽ کشار ۽ حیوانات ۽ کمپیوٹر
 سائنس ۽ توک ۽ تیزی ۽ ترندی ۽ وتی گاماں جنان ۽ روان انت توہے وڑا سائنس میڈیکل
 سائنس ۽ پڑے ہم باز جوانیں ۽ نمیرانیں کار پدپیش دارگ ۽ انت۔ سائنس ۽ میڈیکل ۽ پڑے
 نوک نوکیں ایجادات تجربات ۽ تخلیقات بنی آدم ۽ آئی ۽ زندہ راوڑ وڑیں نادراہیان چہ
 رکینگ ۽ آسراتی دیک ۽ انت ۽ بنی آدم ۽ راچہ بدیں ۽ سلیں نادراہیان رکینگ ۽ جہدہ
 دست گلانش انت کہ سائنس اے نادراہیانی حلاپ ۽ جنگ کناں ۽ روان انت۔ ہما
 نادراہی کہ یک وہدے آہانی علاج نہ بوتگ۔ بلتے مروچی میڈیکل سائنس ۽ ہما نادراہیانی
 علاج جوڑکتگ۔ انچیں فارمولاسو ۽ مشین ۽ ٹیکنالوجی تخلیق کتگ کہ چہ آہانی کارمرز کنگ ۽ آ
 نادراہیانی علاج یا آ نادراہیانی درگیجگ ارزان بیت انت۔ ایشی مثال الطراساوند مشین
 انت کہ ایشی ۽ ذریعہ چہ بازیں چیر ۽ اندیمیں خطرناکیں نادرائی ڈائیگوز کنگ بیت انت ۽
 ہما نادراہیانی حال معلوم کنگ بیت۔ ایشی ۽ چہ ابید الطراساوند ۽ ذریعہ جنین آدمانی لاپ ۽
 چہ آہانی چکانی جنس ۽ آہانی ۽ رودوم ۽ ہماچک ۽ توتیوگیں حال معلوم کنگ بیت۔ کہ چک
 مات ۽ لاپ ۽ توک ۽ چہ پیم ۽ انت ۽ اگہ مات ۽ یاچک ۽ را یک نادراہی یے گرگ ۽
 خطرہ انت تو آئی ۽ راساری ۽ معلوم دار کنگ بیت ۽ ہما نادراہی ۽ چہ رکینگ ۽ جہد کنگ
 بیت انت ایشی ۽ چہ ابید الطراساوند ۽ ذریعہ ۽ چہ اپنڈکس ۽ درد ۽ جگر ۽ کینسر ۽ دگہ بازیں

خطرناک، سلیس نادراہیانی بارومروچی، چہ پنجاہ سال پیش کہ میڈیکل سائنس، پڑھ چیش
شریں مشین، ٹیکنالوجی، دارو، درمان جوڑ نہ بوتگ گڈاگر میک سہرک، ٹی بی، ٹائی
فائیڈ، ملیریا، نمونیا، دل، لاپ، نادراہیانی چہ ابیدگہ بازیں سلیس نادراہیاں بنی آدم، را
سک لاچار، بے وس کتگ ات بلتے مروچی سائنس، اے درسیں ناجوڑیانی علاج درگیتگ
مروچی سائنس، ہمنچو ترقی کتگ کہ میڈیکل سائنس، توک، انسانی دل، گتگ بدل کتگ
بوہگاں انت، پلاسٹک سرجری، پیوندکاری، میڈیکل سائنس، را یک نوکیں زندجلوناکیں
شکل، دروشمے بکشات۔ ایشی، چہ ابید میڈیکل، توک، بازیں نادراہیانی الیکٹروڈ ایگنوز
کتگ بنت، بازیں ویکسین، جوڑ بوہگ، چہ بنی آدم، آئی، سوگاتیں زند، را چہ سلیس
نادراہیان، رکینگ، نادراہیانی گار، گمسار کتگ بنی آدم، جان سلامتی، حاطرا یک
مزین نیک بہتی یے۔ انچو کہ سائنس، ترقی کناں کت، میڈیکل سائنس، پڑھ ہم بازیں
دیرونی بوت گڑا شوگر کینسر، ایڈز، بارو، ہم سائنس، گور، اے نادراہیانی سراپٹ، پول
کتگ بوہگ، انت آئی، گور، اے خطرناکیں نادراہیانی علاج ہم است انت۔ اے
گپ وامنگی انت کہ یک سلیس نادرائی، علاج درکتیت گڑاگہ یک سلیس نادراہی یے سر
چست کنت بلتے سائنس اے نادراہیانی گار، گمسار کتگ، بنی آدم، را چہ اے سلیس
نادراہیاں چہ رکینگ، حاطرا ترقی، تحقیقی، تحقیقی عمل، را برابر جادراں، روان انت۔ آئی،
ڈکشنری، توک، ناممکن نام، ہج لبز نیست انت۔ وہدی صورت، بازیں مشکلات، جخال
بنت بلتے ناممکن آئی، کتابانی توک، نیست انت، اے سائنس، یک مزین شری یے،
ہے چیز، نام سائنس انت۔ انچو کہ سائنس، بنی آدم، زندمان، اے دگہ پڑاں بازیں ترقی،
دیروی آورگت توہے وڑ، حال رسانی، توک، سائنس، ہم باز جوانیں ترقی آورگت ٹیلی

فون ریڈیو ۽ ٹی وی ۽ چه ابید سائنس ۽ حال رسائی ۽ توک ۽ نوکیں ٹیکنالوجی ڈش انٹینا ۽ سیٹلائٹان چه حال ۽ احوال چه یک شهرے چه دومی شهر ۽ ملکے چه دومی ملک ۽ خلا (Space) ۽ بگرتا زمین ۽ سر ۽ حال رسائی ۽ ٹیکنالوجی یک مزنیں انقلابے اتلگ ۽ بنی آدم ۽ راباز جوانیں آسرائی رستگ۔ جدید الیکٹرونکس میڈیا ۽ نیٹ ورک ۽ چه امریکه ۽ یورپ ۽ توک ۽ بوتگیں تمایں حال ۽ احوال ۽ واقعاتاں مردم یک سهت ۽ دمانے ۽ توک ۽ سهی بیت۔ اے درس سائنس ۽ علمی عملی تخلیقی ۽ تحقیقی مشاهدات ۽ تجربات سوب ۽ بوہگاں انت۔ اے درسیں چیز بنی آدم ۽ آسرائی پجائینگ ۽ انت ۽ اے سائنس ۽ کمال انت سائنس بنی آدم ۽ آئی ۽ زند ۽ وش حالی ۽ وش آگهی ۽ ابدمانی ۽ ہاتراوتی گاماں جناں ۽ روان انت بچارات کہ دیمتر اچونیں سائنسی تخلیق ۽ ٹیکنالوجی دیما کئیت انت۔ سائنس ۽ ٹیکنالوجی ۽ پڑ ۽ چونیں دیرونی بیت ۽ چه اے تخلیقات ۽ ٹیکنالوجیاں چه بنی آدم ۽ آئی ۽ زند ۽ اچچو آسرائی ۽ وش رسیت۔

ماہتاک بلوچی کوئٹہ فروری ۱۹۹۲ ت۔ ۱۹۔ ۱۵

سائنس ۽ ٹیکنالوجی

وہاب شوہاز

زندگی ۽ بندت ::::

زندگی ۽ بندت چون ۽ چہ پیم ۽ بوت؟ اے جست پہ انسان ۽ مدام مدام گران بوتگ ۽ بلکن مدام گراں بہ بیت انت۔ بلتے پداہم انسان ۽ عقل (سائنس) ۽ شوہاز ۽ پٹ پول ۽ تنی وہدی مارا اے منزل ۽ پجار ینتگ کہ کائنات ۽ تہا ہر چینکہ کہ استال است انت چرابانی تہا ہر یک استالے ۽ چپ ۽ چا گرد ۽ یک حیاتی کرہ یے زلور است انت۔ ہر کجام حیاتی کرہ ۽ توک ۽ آپ ۽ یک جوانیں کچے آپیں (مانع) شگلے ۽ موجود انت اودا زندگی پیداگ بیت انت۔

آپ زندگی ۽ اولی ۽ بنکی چیز بلکن شرط انت۔ اگن یک حیاتی کرہ ۽ توک ۽ یک مناسبین کمیے موجود بہ بیت ۽ مناسبین ”کشش ثقل یے“ موجود بہ بیت کہ آ آپ بدار بیت ۽ ساچ (فضاء) ۽ تہا مناسبین گیس موجود بہ بنت گڑا اودا کہ زندگی ۽ ودی بوگ ۽ جوانیں امکان است انت۔

زمین ۽ سرا بنداتی زندگی ۽ وڑ ۽ پیم ۽ امکاناتی جائزہ گرگ ۽ واستہ زمین ۽ ہمسا ہئیں سیارہ زہر ۽ مرتخ ۽ حالات ۽ آہانی سرا آسگواران چہ در آیوکیں گیسانی ٹپاس کنگ بیت۔

اے گیسائی تہا گچینی کار بن ڈائی آکسائیڈ، آپی گگ انت کہ آزرانی، فضا یانی بتکی ایں جز انت۔ زہرہ، سرائنگد ر گرمی، مرخ، سرائینگد ر سردی بیت انت کہ آپ وتی آپیں (مانع) شکل، اوشتات نہ کنت۔ و ہدے یے کہ زمین، سرائینگد ر گرمی بیت نہ ایننگد ر سردی آپ، ر ادا وتی آپیں شکل، دارگ، واستہ جاو ر باز شر انت کار بن ڈائی آکسائیڈ، آپ، گو ما لہتیں دگہ سادگیں مرکبات ہم شامل انت انچو کہ امونیا و میتھین اے درس بالا بنفشی برانز (Altra Violet Rays) (کہ آچہ روچ، در کاہنت) سبب، گوں یک دومی، ہور بنت۔ ایشانی وت ماں وت، دپ ورگ رد عمل (Reaction) آچہ سادگیں اما نینو ایسڈز جوڑ بنت اما نینو ایسڈ حقیقت، انچیں ہشتاناں گشت انت کہ آوانی سرائینگد ر پروٹین (لحمیات)، لوگ اوشیت زندگیں چیزانی واستہ پروٹین بتکی مواد، ارزشتہ دار انت اما نینو ایسڈ، وت ماں وتی ترکیب ممکن بیت انت ہما و ہداں و ہدے آپ، سالمہ (Molecule) در بنیت، اے ہما و ہداں بوت کنت و ہدے گرمی بہ بیت، موسم خشک بہ بیت، اے بوت کنت ہما و ہدیکہ آتش فشانی عمل بوہگ، بہ بیت۔

انسان، دماغ، سرائینگد ر لیٹھم آئن، اثر :::

چہ گو سنگیں سالانی پٹ و پول، اے گپ سائند انانی دیم، ات کہ سک باز کسانین کچے، یک مشین ٹی ٹی روان پاراہ یے، لیٹھم آئن انسان، دماغ، سرائینگد ر عجیبیں اثرے دور دنت۔ لیٹھم آئن اصل، لیٹھم دھات، آئن انت کہ آچہ در ستیں دھاتاں سبک ترین، سادیں دھات یے۔ لیٹھم آئن، راہرچ وڑیں دماغی نا جوڑ یانی علاج، حاطرا

کارمرز کنگ بوت کنت بلتے پداہم مزنیں پٹ ۽ پوے ۽ پدلیتھم ۽ انسان دماغ ۽ سراسر کار
کنگ ۽ میکینزم دینگہ پدرنہ انت۔

ایڈز ۽ چہ مروکیں مردمانی کچ ۽ کساس ::

تیوگیں دنیا ۽ یک سالے ۽ تہا چہ ایڈز ۽ ہیمنائیکس نادرہی ۽ کچ یک لکھ مردم
مرانت وہدیے کہ یک کروڑ ۲۰ لک مردم ۽ دہ لکھ زہگ چہ ایڈز ۽ وائرس ایچ آئی وی
(HIV) ۽ اثر مند انت۔ سال ۲۰۰۰ ۽ کچ چار کروڑ مردم ایشی ۽ دام ۽ کابنت کہ آہانی توک
۽ نو ددر صد ۽ تعلق چہ دیم روی کرتگیں ملکاں بیت انت۔ اے رفتار ۲۰۰۴ ۽ چہ ایڈز
مروکیں مردمانی کچ سالینہ دہ لکھ بیت۔

ماہتاک آساپ تربت جولائی ۱۹۹۳

ت۔ ۴۴

کوہنیں انسان، نوکیں مخلوق

این ایچ تمکین / غنی پہوال

(نوکیں ”بن مانس“ مئے سرستگلیں ناکوزتک ہم بیت کنت)

انسان وٹریں ”بن مانس“ چہ سماتراء بزوگیڈیں ء درکپت ء مہاٹرے گوں وتی دونیں پاداں گام جنان پچیں جاہ ء آتک کمکے اوشتات ء انداز ۲۰۰ گز دیر اوشتا تگلیں برطانوی بنی آدم ڈیبی مارٹائر ء چارگا لگت ء پداہے بزیں جنگل ء تہا گار بوت۔ ڈیبی مارٹائر ء گوشگ انت کہ آئی ء پنج سال ء پٹ ء پول ء وء رنداے مخلوق ء رادیستگ ات کہ لہتیں مردمانی گوشگ ء ایش انت کہ انسانی ارتقاء ء درچ ء (سلسلہ) ء سرستگلیں کڑی بیت کنت۔

مارٹائر بڑنیگ انت کہ آیشی عکس ء کشگا واہیگ نہ پیش کہ آئی ء وتی کیمرہ بیارتیں آجنگل ء تہا گار بیت بلتے ہمے یکیں دیدہ مارٹائر ء جست ء شوہاز ء انگرانی بلینگ ء تا نکہ ہمے پہ آئی ء چہ حیوانی دنیا ء درستاں مستریں چیریں پدرکنگ ء وسیلہ بیت کنت۔ اگاں مارٹائر اے راز ء شوہاز گادردتہ انسان ء اے دعوارد بیت کہ دنیا ء تہا ایوکا انسان وتی دونیں پادانی سراتریت ء یک عقل یے ء ہم دارایت۔

چوشیں حیوانے ء وجود ء، سرازشک ہم است بلتے سیلوین کالج کیمبرج یونیورسٹی ء ویٹنری اناتومی ء فیلواس حیوان دریا نک (دریافت) ء پروجیکٹ ء خاص میشر ڈاکٹر ڈیوڈ

چیورس دجیم انت کہ انسان وٹریں ”بن مانس“ ء وجود است ء ایشی شوہاز دریا تک (دریافت) اہمیں معلومات دات کنت آئی گوشگ انت ماچوشیں بازریں دگہ مخلوقانی جبراں کنگایاں بلتے چہ کیاس ء گمان نزمیکیں جبرایش انت کہ اے یک نوکیں مخلوق ات کہ ”بن مانسانی“ نوکیں قسم یے بیت کنت بلتے اے جبر ء گمان ہم است کہ انسان ء گول ارتقاء نزمیکیں سیادی یے بہ بیت۔

مارٹائر ء گوشگ انت ۳۰ ستمبر ۱۹۹۴ء کہ وہدے آئی ء ایشی ء اولی رندادیتگ ات چہ آئی ء پدبازریں شوتے یکجا آئی ء ایشاں ء چہ اے مخلوق ء وجود ء درگتادکھی ء رسیت آیانی ٹیم ء اے حیوان ء میدانی نمونگ ء ایشی ء پادانی نشان کیمبرج یونیورسٹی لندن ء حیوان جاہ (Zoo) ء ماہرانی سرشون (حوالہ) ء چارگ ء پتاسگ ء دیم داتگ انت۔ اے حیوان ء وراکی ء درگت خاص ادرک شوہاز ء جنگل ء گردگ ء شوہاز ء ریکارڈ ہم ء گورا است انت۔ حیرانی جبرایش انت کہ اے ٹیم ء گورا دوانچیں عکس است کہ ایشی تہا ہے مخلوق ایشانی ٹیمکار ء سرگرمیاں چارگاہ انت یک عکس یے ہے ٹیم ء اندوشی مینجر ء کش اتگ کہ ہے مخلوق شپ ء روچ کیمپ چاگرد ء ترگ ء انت بلتے شپ ء سوب ء عکس ساپ درنہ کپتگ پمیشا اے عکس سائنسی ثبوت ء رد ء پیش کنگ نہ بیت۔ دومی عکس ہم شپ ء عکس انت بلتے کے ساپ ترانت بلتے اے عکس ء تہا ہے مخلوق ء پادور چکانی سوب ء گندگ سنائینت۔

مارٹائر ء ابیدودگہ مردماں ہم اے مخلوق ء راگندگ ء دعواہ کتگ ایشانی تہا یکے واجیربمی ہولڈن انت کہ آیک برطانوی فوٹوگرافرات دومی انڈونیشی ء ”ماہر بشریات“ احمد انت آگشیت کہ آئی ء اے مخلوق ۱۳ ہزار فٹ مانٹ کرینی ء جمپانی سراترگ ء گردگاں دیتگ کہ ہے ہند ء نیشنل پارک ء انت ہندی دہقان کار ہم اے مخلوق ء بابت ء زانتکار انت ء آہانی گوشگ انت اے مخلوق زمانگاں چے آہانی کشارانی سرائش کنگ ء انت

افلورائیڈ فونائٹریٹیشنل ۽ ڈپٹی چیرمین ہے تحقیق ۽ چاروک ۽ دلگوش انت آئی گوشگ انت ہندی مردم چہ اے مخلوق ۽ باز ترس انت۔

ہے ہند نوکیں مخلوق ۽ شوہاز ۽ درگتا بازارا ہمیں جاہ ات۔ اداوتار (خودکار) کیرمانی مک ۽ گولڈن کیٹ ۽ سلور ڈوری فنر۔ منٹ آئی عکس ہم کشگ بوتگ۔ بی بی سی ہم اے مہم ۽ ہمرانی کنگا انت آئی ۽ پروگرام انت کہ آہے عکساں آوکیں چلگ (خزاں) پروگرام (دی ایکس ایچرس) ۽ پیش داریت چہ اے کرن ۽ بندات ۽ ہے مخلوق ۽ بابت ۽ معلوم بنیگ ۽ مغربی جہان گرد ۽ (سیاح) مزینیں واگے پہ اے ہند ۽ چارگہ داشتگ ۱۹۲۲ء یک ولندی و ان ہروڑیں ۽ گوشگ ات کہ آئی ۽ انچیں مخلوقے دیستگ کہ پہرکا مردم ۽ دروشم ۽ ات آئی ۽ پہ فائرکنگاتی تپنگ چست کت بلے اے ترس ۽ کہ اے قتل یے مہ بیت فائر نہ کت۔

ترس ایش انت کہ اے مخلوق ۽ شوہاز ۽ جہد ایشی پہریز ۽ تہا بدل مہ بنت چیا کہ جنگل ۽ آس کیگ ۽ سوب ۽ مزینیں جنگلے ستگ ۽ برباد بیتگ ۽ ہے مخلوق ۽ چیر بنیگ ۽ جاہ ہم آس ۽ زوال کتگ انت پارک ۽ سر ۽ دیتانی جبر ساہیل انت ۽ ایشی سوب ۽ دگہ ہم بازیں مخلوقا تے مرتگ ۽ ہلا س بیتگ۔

ایشی مودا ۽ نمونہانی چار ۽ تپاس آں زانتکار بہہ ۽ بکڑ انت لیور پول یونیورسٹی ۽ اٹالونی ۽ سینٹر لیکچرر ڈاکٹر رابن کرومیٹن ۽ کہ بی بی سی ۽ دانگیں موادانی چار ۽ ٹپاس کتگ۔ آئی گوشگ انت کہ آئی ۽ گماں اے مواد راستیں نہ بنت چہ ایشانی ہے شون رسیت کہ اے یک انچیں جانورے بیگ انت کہ آئی پونز ۽ مردمانی پونز ۽ رنگا انت بلے پاد ۽ یک نیمگے ۽ گیش زور ہے رنگا انت چو کہ ”من مانس بہ بیت پمیشا اے شوت دلمیں شوتے نہ انت۔ میدانی چار ۽ ٹپاس فنڈ ۽ کمی ۽ سوب ۽ نہ بیتگ چیز ۽ زانتکاریں ڈاکٹر مائیک بال کہ آئی ۽ تاں دو انزدہ ماہ ۽ ہے میدانی ریس وریس (تجزیہ تحلیل) کتگ آئی گوشگ انت ایشی آ (غیر

معمولی، نارنجی اجزاء ڈی، این، اے، ءدھمیں چار ءٹپاس نہ بیتگ ءآہاں پہ پرے کار ء
گیشتر فنڈ ءضرورت انت ءفنڈ کیجا کنگا انگت آسوبین نہ بیتگ انت۔

انسٹی ٹیوٹ آف زولوجی ء۱۵۰۰۰ پونڈ ءفنڈ درکار انت کہ ڈاکٹر مائیک برو
فورڈان میدانی گیشتر چار ءٹپاس ءکت بکنت۔ جانور ءوجود ءثابت ہینگا پدہما جست کہ
سرکش انت آہانی تہاچہ درستاں اہم ترین جست ہمے بیت کہ ایشانی پت ءمات کئے بیتگ
انت۔ لہتیں مردمانی خیال انت کہ ایش ”بن مانسانی“ یک نوکیں نسل ات اے بابت ءدو
گمان دگہ ہم است یکے مزین ”بن مانسانی“ یک نوکیں نسل ات کہ آچہ لکھاں سالاں سماترا
ءہمے محفوظ نیں جاہ ءآباد انت فوسل ءریکارڈ ملین سال پیش انچیں ”بن مانسانی“ بازیں قسم
ئے بیتگ بلئے نی سے قسم ءابید دگہ درست گار ءگور بوتگ انت۔ پشت کپتگیں گوریلہ، بن
مانس ءچمہمتری انت۔ بلئے اے چارمی قسم ءوجود انسانی ودگہ جانورانی ارتقاء درج ءاہمیں
کنت چہ درستاں دلدوستیں گمان ہمیش انت کہ انسان وڑیں ”بن مانس“ کوہنیں زمانگ ء
انسان انت کہ اگاں اے جبر چہ ایشی ءمین (معین) ءارتقاء ءلیکہ (نظریہ ارتقا) ءبابت ء
شک وہم یے سرکش ایت چیا کہ آئی ءردا انسان ”بن مانس“ ءترقی کنگ ءوجود ءآتنگ
چہ یوریشیا ءبن مانس“ ءچے ناں۔

کیمرج یونیورسٹی ءبشریات ءلیکچرارڈاکٹر فلین لی ءگوٹنگ انت کہ چہ درستاں
مستر یں ثبوت ہمیش انت کہ اے مخلوق دوپادانی ءسرترایت چومردم ءپیما بیت کنت کہ ایشی
ءشوہاز ءگول ماوتی گاریں ءسرسنگیں نا کوزتک یے ءبہ شوہازاں۔

ماہتاک بلوچی کونٹہ، جولائی ۱۹۹۸ء

زمین چنڈ ۽ آئی ۽ اثر

رحمدل عیسیٰ

اگاں دنیا ۽ راجد پتر ۽ سراج مشا نڪ بدئي گڏ امارا هجي سر پڌي رسيت كه دنيا ۽ توڪا بازيں قدر تي كهڙ ۽ ويل ۽ انسان ۽ مزنيں آبادي يه تباہ ۽ برباد ڪتگ۔ هجي كهڙاني توڪا زمين چنڊ يڪ مزنيں كهڙي زانگ بيت۔ يڪ ڪسانين ساعت ۽ بلاه بلاهين تباہي ودي ڪنت۔

زمين چنڊ انا گت ۽ ڪيت ۽ چرشي ۽ مزنيں جاني ۽ مالي ۽ ذهني تاوان رسيت۔ دنيا ۽ بازيں زانگار ڪواس ۽ سائنسدان زمين چنڊ ۽ بابت ۽ جتا هين حيال ۽ ليڪه دار آنت۔ سائنسي پٽ ۽ پول ۽ رد ۽ زمين سے تل (سطح) آنت اولي تل ۽ ڪرسٽ (Crust) گشنت دومي ۽ مينٽل (Mantle) ۽ سبي تل ۽ ڪور (Core) گشنت۔ زمين ۽ برزي تل بزاں ڪرسٽ بازيں پليٽاني سراج آنت۔ هجي پليٽ همڪ وهد ۽ سر ۽ پر بزاں (Movement) ۽ آنت۔ زمين ۽ توڪي تل (Mantle) ۽ ميگما ۽ گيس است۔ اے همڪ وهد ۽ درهگ (Release) ۽ ڪوشت ۽ آنت۔ بلئ ۽ وهد يڪه ڪرسٽ ۽ بازيں وهد ۽ دو پليٽ وت ماں وت يڪه دومي ۽ ڏيڪ ورنٽ گڏا هجي دو بيناني درنيام ۽ دوري گيش بيت۔ چه هجي دور ۽ سبب ۽ توڪي نيمگ ۽ مينٽل ۽ چه توانائي در ڪيت۔ چه هجي توانائي ۽ درهگ ۽ لهر (Waves) پيدا ڪ بيت۔ اے لهر سے تهر ۽ بنت، پرائمری ويوز، سيڪنڊري ويوز اولي بر ۽ زمين ۽ سراج پرائمری ويوز ڪيت پڌا سيڪنڊري ويوز۔ وهد يڪه اے دوئيں ڪيجا گه بنت Waves

Surface جوڑ بیت۔ ہے Waves Surface زمین چندہ سبب جوڑ بنت۔

اے درگت ء وتی یک جتا نیں لیکہ داریت۔ آئی ء خیال انت کہ زمین ء توکا
 گریں گوات است ہے گوات ڈن ء دراہگ ء کوشت کن انت گڑا زمین چندہ ودی
 بیت۔ عیسا نینانی عقیدہ انت کہ واجہ حد اوتی باگی بوتگیں مردمانی ترسینگ ء واستا زمین چندہ
 ودی کنت۔ وہدیکہ اسلامی مذہبی خیال ء لیکہ انت کہ وہدے زمین ء سراسر انسان ء ظلم ء
 زورا کی گناہ ء دگہ بدیں کرداروتی حد ء سیمسراں گوزیت گڈا اللہ تعالیٰ زمین چندہ دروشم ء
 وتی عزاباں نازل کنت۔ یک حدیث یے ء رد ء حضرت محمد ﷺ ء زمانگ ء زمین چندہ
 بوت گڈا محمد ﷺ ء وتی دست مبارک ء زمین ء سراسر کنت ء حکم دنت کہ زمین بوشت۔
 ایشی ء پدمردمانی نیمگ ء دلگوش بیت ء گیشٹ کہ اللہ تعالیٰ لوٹیت شماوتی کتگیں گناہانی پہلی
 ء بلوٹ ات۔

بلئے ہندووانی عقیدہ ء ستک دگہ دروشم ء انت آگشنت کہ زمین یک گوکے ء کاٹانی سرا
 انت۔ وہدے گوک وتی کانٹ ء سرینت زمین چندہ بیت۔

بازیں پٹ ء پول ء پد ہے زانگ بیت کہ روچ مرچی داں آوکیں زمین چندہانی سبب ء
 ہشت کروڑ ء چہ گیش مردم مرتگ ء مال ء جائیدانی تاوان بے حساب انت۔ ۱۵۵۶ء چین
 ء زمین چندہ سبب ء ۸۳۰۰۰۰۰ مردم مرتگ ء نود ء ہپت شہرتباہ ء برباد بوتگ۔ ہے وڑا
 ۱۹۰۸ء گورچانی اٹلی ء زمین چندہ ۱۲۳۰۰۰۰ چہ گیش مردم بیران بوتگ۔ وہدیکہ ۱۹۳۵ء
 بلوچستان ء سرڈگار کونٹہ ء زمین چندہ بلوچ قومی بامردیوسف عزیزگسی ء ہمرانی ء سی ہزار ء چہ
 گیش مردم بیران بوتگ۔ لہتیں ماہ پیسر بلوچستان ء دمگ آواران ء مشکے ء زمین چندہ سبب
 ء دوہزار ء گیش مردم بیران بوتگ ء دولکھ ء چہ گیش مردم بے لوگ ء جاگہ بوتگ۔

نفسیاتی زائیکارانی حیال ء لیکہ ء ردء زمین چنڈ ء ویل ء پشت کپتگیں مردمانی دلانی توکا ہمک
 و ہدء ہے وہم ء ترس است بیت کہ زمین چنڈ بوگ ء انت۔ زمین چنڈ ء ترس ء بیم مردمانی سرا
 سک باز اثر دور دنت۔

شاعرے کشیت

اپنی ہی زندگی میں مست جی رہے تھے
 لیکن زمین کے ایک ہی جھٹکے نے موت یاد دلایا

گڈ سرا من ہے سر پدی دیگ لوٹان کہ داں مرچی سائنسدان اے گپ ء سو بمند نہ بوتگ
 انت کہ زمین چنڈ کدی ء کجا بیت نیکہ ایشی ء گر ء دار ء سو بین بوتگ انت۔

تا کبند، کچ۔ 2013-14ء

”انسان ۽ ارتقائی سفر“

سائنس دان انسان ۽ کاليس ”بليو پرنٽ“ جوڙ ڪنگ ۽ ڊزگٽ
انت ”جنيا تي ڪوڏ“ معلوم انساني ذات ۽ سرپڊي ممڪن بيت

سهيل انجم/عني پهوال

چه هما وهد ۽ انسان وتي ذات ۽ پهنا نيس ديگان شو بازگ ۽ جهده انت كه آوهدان آني
زانته ۽ سرپڊي ۽ سيم سرڪنڊ ويا دريائي سنگر تگليس آپاني تهواتي عكس ۽ چارگا محدودات تهذيب
وتمن ۽ ”ارتقاء“ ۽ گول انسان ۽ ذات ۽ زانته ۽ زانته ۽ شو باز ۽ رنگ رنگيس دروشم زرت جا به
مذهب ۽ جا به سائنس ۽ سرشون (حواله) ۽ اے رنگ ۽ ذات ۽ سرپڊي ۽ شو باز، باز جا به
نفسيات جا به ”علم الاثار“ ۽ جا به تاريخ ۽ گونا پ ۽ زرت، آتوا ميس علم كه آهاني خچك ۽ انساني
ذات ۽ گول واسته نيسته۔ يك يك رنگ ۽ انسان ۽ تعلق دارننه، فلڪيات، حيونات،
نباتات، رياضي، طبقيات ۽ سياسيات وغيره علم ۽ چوشيس شاخ يه نيسته كه گول انساني چا گرد
(معاشره) ۽ سيادي دارينته، هميش هر حساب ۽ گول انساني تب ۽ سيادي انت۔

فلڪيات رياضي ۽ وڙيس پيك ۽ دري علماني تهها انسان وتا شمشو شيت ۽ دري دنيا ۽
دلوگش بيت هر چند ظائر ۽ آوتاشمو شگ ۽ دري دنيا سرپڊي ۽ جهده بيت بلته يك ناں يك
جا به ۽ هه جست الما آني ۽ ديما كئيت كه كائنات ۽ تهها آني مقام ۽ ارزش چي انت۔ وهد ۽

فلکیات یا ماہر طبعات ذہنی وڈے ارباں نوری سال ء سفر کنت ء زمین ء کئیت ء سر بیت تہ
گوں وت ہمے جست ء الما کنت کہ من کجا و پر چا؟

وتی ذات ء سر پدی ء واہگ چا گردی (سماجی) علماں خاص چہ تاریخ ء سر شون
(حوالہ) ء ہم بیتگ باز من مزینیں دعو اہاں ہم اے جہد ایتنکس دلسرین جہدے نہ انت۔
چیا کہ انسانی تاریخ ء فقط چند ہزار سال ء ریکارڈ مئے گورا است انت ء آہم سیاسی واقعات
تاریخ انت انسانی چا گرد (سماج) و ذات ء دگہ بازیں تک ء پہناتانی تفصلی احوال
چوشیں حالتاں انسانی چا گرد ء بابت ء محکم سائنسی اصول جوڑ کنگ نہ بیت۔ اے گوشگ فلاں
قوم ء اے تاریخ بیتگ فلاں فلاں کارے کنگ انت ہمیشا دیمترا ہم آانچوش کہ اے
وڈئے کہ غیر سائنس ء انت بلکیں مانگیشنگ ہم پدالیز قوم ہم سک بازگیشوار (تشریح)
لوٹیت ہمے رنگا چا گردی علم ہم انسانی ذات ء سر پدی ء کمک تہ کنت بلئے ایشی بابت ء حتی
جبرے ثابت کت نہ کنت نی اے جست سراکشیت کہ آیا سائنس اے درگتا انسان کمک
کت کنت؟

اے جست ء پسہ ء دیگ ء خاطر اہمے چارگ کپیت کہ سائنس ء کاروڈ (طریقہ
کار) چتور انت۔ سائنس ء کاروڈ ء سر پدی خاطر ابرٹریٹڈ رسل ء کارل پوہر ء کتابانی تاک
تاک کنگ ء ضرورت نہ انت، گوں عقل سلیم ء ہم اے جیڑہ ٹہہ ات کنت ہر و ہد انسان
ذات ء جست دیما کیت۔ تہ درساں پیش پدیں چیز آئی جسم انت ء منی حیاں ء ذات ء
سر پدی ء خاطر ہمیش بنداتی نقطہ بیتگ لوٹیت۔

انسانی جسم گوں کھرباں خلیا ہاں جوڑ بیتگ ہر یک اعضائے خلیا ہانی کار دگر
انت بلئے ایشانی تہا ہواریں قدر ایش انت کہ اے درستانی تہا یک مرکزی جا ہے بیت کہ
آئی نیوکلئیس گوشنت۔ تہنا انسان ناں بلکیں دراہیں ساہ دار ء نباتات چہ خلیا ہاں جوڑ بیتگ

انت ء اے درستانی تہا نیو کلیس است انت۔ خلیہ ہے قدر کسان بنت کہ ”خور دبین“ ء ابید گندگ نہ بیت بلئے پداہم یک شکلے انچیں است کہ آہر کسی دیما گوشتگ ء آہیک یک تو امیں خلیہ یے ء ایشی ء زردگ ایشی ء نیو کلیس انت پوست جہلی گوشگ بیت ء ہیک ء اسپیدگ ء خلیہ مایہ خلیہ ء ہے سے نیں قسم بنت۔ نیو کلیس خلیہ ء اہم تریں جاہ انت کہ خلیہ مرکز گوشگ بیت چہ ہے نیو کلیس ء خلیہ ء در انیں آپال (افعال) گر ء دار بنت بزاں خلیہ ء در پر روم یا بہر بنیک ء در گتا حکم نیو کلیس بزاں چہ مرکز ء کابنت۔ نیو کلیس ء تہا بند یک وڑیں بارگیں ریشگ بنت کہ ایشاں ”کرو موسوم“ گوشنت کرو موسوم در انین جاندارانی تہا جتک ء دروشم ء بنت۔

مروچاں ”جینز“ ء ہر گور احوال انت ”جینز“ ہے کرو موسومانی ہواریں شے ء نام انت ایشی سیادی ء پیہہ نی اوارشتی سیادی یے ات، بزاں اگان یک خاصیت یے انسان ء ”جینز“ ء تہا بیت تہا ایشی ء آئی فطرت ء بہرے سر پد بنیک بیت اے رنگ ء انسان ء سر جمیں ”جنیاتی کوڑ“ در گیجگ بہ بیت۔ تہہ انساں ء سر پدی ارزان بیت حال انت کہ ارباں ڈالرائی حساب ء یک پروگرامے بنا کنگ بیتگ کہ آئی مقصد انسان ء سر جمیں ”بلیو پرنٹ“ تیار کنگ انت۔ اے منصوبہ نام ہومن جیوم پرو جیکٹ ایشی سرجمی ء حاطراتاں ۲۰۱۰ ء سال ایر کنگ بیتگ بلئے اے پروگرام ء سرا انچو ترندی ء کار بنیک انت کہ گمان ہمیش انت کہ ایشی چہ وتی مدت ء ۶ یا ۷ سال پیش ء انسان ء سر جمیں عکس ء مئے دیما کاریت۔ چہ ایشی ء انچیں پدربینوکیں احوال ء نوکیں معلومات کابنت کہ آئی مردم آہانی بابت ء بیچارہم کت نہ کنت۔ ایشی گونڈیں مثالے ایش انت کہ یک انچیں ”جین“ یے شوہاز کنگ بیتگ چہ آئی مک ء لبرانی سرا ”لاحقے“ جنگ بنت۔ ہر مردے ء تہا اے ”جین“ مہ بیت آچ لبرگوں مارا لاحقے جت کت نہ کنت بازریں نی حال کئیت کہ گرامر ء کجام کجام

”جینز“ ء گول سیادی انت چتوریں مردم چونیں لبز کارمرزکن انت ء چتوریں گال دوست دارنت جنیوم پروجیکٹ ء سرجم ہینگا ۸۰ ہزار جینزانی کرو سومانی سراترتیب زانگ بنت۔ امریکہ ء ریاست ماساچوسٹس ء ہیڈ ٹیوٹ فار یالومیڈیکل ریسرچ ء ڈائریکٹر جیرالڈ فنک ء گوشگ انت مارا ”یلویجیر“ ء ضرورت انت کہ انچیں ڈائریکٹری آمارا ہر جین“ ء کارآئی کار وڑ (طریقہ کار) ء گوشت بکنت۔ ایشی یک وڑے اے بیت کنت کہ انسان ء جین گول ادگر سہلانی جیناں دیم پہ دیکی (تقابل) کنگ بہ بیت۔ دومی وڑا اے بیت کنت کہ اے زانگ بیت کہ یک حاصیں جین کجام جین یے کجام جوڑ کنت ء آپروٹین کجام قسم نیگ انت۔ تو امیں جیزانی کار وڑ زانگ ء پد بازیں نادرا سیانی سوب معلوم بنت، ہے سرشون ء نی ”جنیاتی“ انجسیرنگ ء سرہم کار بنیگا انت ایشی تھا یک ساہ دارے ء کہ ڈی این اے ء تہادگہ یک ساہ دارے ء جینز بنت ء آئی ء رابدل کنگ بیت۔ اے رنگیں بدلی ء جینوٹائپ“ بدلی گوشگ بیت گول جنیاتی انجسیرنگ ء دو جتائیں درچکانی جتائیں جانورانی ہوریں نسلے پیدا کنگ بیت کنت۔ اے درگت ء نوک تریں احوال ایش انت کہ گوستگیں روچاں میش یے ء کلوننگ ء آئی ء ہم شکل ء نقل تیار کنگ بیگ انت۔ اے بحث اے میش ء نام ڈولی انت اے وہدی درائیں دنیا ء انسان ء کلوننگ ء کنگ ء سرا بحث ہے درگت ء انت کہ انسان ء کلوننگ ء اخلاقی ء مذہبی قدرانی سراچے اثر کپیٹ ء ایش بیگ لوٹیت؟ کرس بلئے اے جبر ء کس نہ کت نہ کنت انسان ء کلوننگ بیتگیں جبرے ء چندے سالانی تھا یک ناں یک انسان ء کلون بیت۔ سائنس دانانی گوشگ انت کلوننگ ء تیکنیک سک ارزان انت کہ ہمیشا ترس انت ایشی ء کسے ہم ر دیں مقصدانی حاطرا کارمرزکت کنت ہمیشا اے حالتاں تھا گوشگ بیت نہ کنت کہ باندا ت ء آؤکیں چاگرد (سماج) ء چے دروشم یے بیت آچے نظام طرز ء زندے پہوت گچین کنت۔

اداجنیو ۽ یک تجربہ گاہ سرن (CERN) ۽ زرات ۽ گوں زرات ۽ میڈ ۽ تجربہ
 بیگا انت، بگ بینگ (ٹوئیں تراک دہما کہ) کہ چہ آئی ۽ وہد بندات ۽ آہد ۽ کائنات ۽
 سرجمیں مادہ یک نقطہ یے ۽ ات) ۽ چے رند کہ وہد ۽ یک سکینڈے ۽ اڑاں یا ارباں حصہ
 گوستگ ات۔ کائنات چتورات آوہد ۽، مادہ چہ حالت ۽ تہات، اے چتوریں زرات
 موجود اتنت کہ آئی چہ مئے ذرس ۽ دور ۽ درانت۔ چوشیں جستانی پسہ آوکیں کرن ۽ بنداتی
 سالان چہ خلا ۽ یل داتگیں سیٹلاٹس آں معلوم بیت کہ کائنات دائمی شاہیگان بیان انت
 یا چوشین وہدے ہم کیت کہ ایش پداز آئیگا لگ ایت ۽ آخر پد نقطہ ۽ یکجا بیت۔ استیں
 کرن ۽ اولی ۽ ایڈون ہبل ۽ گوشگ ات کہ کائنات یک درج ۽ شنگ بیان انت کائناتی
 علمانی ماہرانی گوشگ ایش انت کہ آوکیں کرن ۽ مارا معلوم بیت کہ کائنات گیش ترکجام
 مادہ نیگ انت گوشنت کائنات ۽ ۹۰ درصد حصہ ماہ دہ سائیں مادہ انت کہ روشانی پدتر
 (منعکس) کنگ ۽ سوب ۽ گندگ نہ بنت اے سیاہ مادہ ۽ بابت ۽ سائنس دان تاں انگت ۽
 بچ نزان انت۔

امریکی سائنس دانان نی انچیں پروٹین مالیکول شوہاز کتگ کہ آزندگیں چیزانی
 خوبیان درنگا رکن انت کیلفر ورنیا ۽ شہر ۽ یک ریسرچ انسٹیٹیوٹ تحقیق ۽ ٹیم ۽ مسٹر رضا
 عذیری ۽ گوستگیں روچاں گوشت کہ آنچیں پروٹین ”ایکوسسٹمز“ جوڑ کنگا سوب مند بوتگ
 انت کہ آوتی نقل جوڑ کت کن انت۔ ہے رنگ ۽ پیچیدگیں ”تعاملات“ کت کن انت کہ
 زندگیں اعضا کن انت عذیری ۽ گوں یک سائنس میگزینے ۽ گپ ۽ تران ۽ گشت کہ آ
 حیران انت۔ گشے ایشاں و تاذ ہن نیے است آہانی ٹیم جوڑ کتگیں ایکوسسٹم ۽ تہاوت رودی ۽
 مقابلہ ۽ خاصیت ہم است بزاں وتی نقل ۽ تیاری ۽ وہد ۽ پروٹین ۽ ترتیب ۽ تہاہروڑیں نزوری
 وت راست ہم کننت۔ چہ ہے رنگا دودگہ دگہ اجزا آں جوڑ بیتگیں نقلانی تہا مقابلہ بیت مثلاً دو

(SEQUECES) الف ء ب ء ج ء گوں ہوری ء حاطر اقبالہ بیت کنت چہ ایشی ء
 رند کہ نوکیں (SEQUENCE) الف، ج یا ب ج جوڑ بیت ء آء ب ء ر دوم ء بر جاہ
 داریت پروٹین ء بے جانیں مالیکولانی اے وڑ ء کارکنگ حیران کنوک انت ء اے سائنس
 دانانی ء فلاسفرانی بازو بے کہ آ بے جان ء جانداریں چیزانی میان ء گار ء گوریں کڑیاں پدا
 جوڑ دات بکن انت۔ تاکہ اے جست ء پسہ ء آدر گیجگ ء سو بین بہ بیت کہ مالیکولانی کجام
 تربیت زندگی ء بندات کن انت؟ انسان ہوش ء عقل ء چکرینوکیں اے جست ء پسہ نی تہنا
 سائنس فکشن“ یے نہ انت بلکیں بازیت اے حقیقی بیت ء دیما کنیت بلتے ذات ء سر پدی
 (تفہیم ذات) ء درگت ء بگندے ہچ چوشیں چیزا سائنس حیران کنوک نہ بیت کہ
 نیور سائنس“ کت کنت سائنس داں اے دگہ نیگاں انچودزگٹ انت دماغ ء تحقیق ء آسر ء
 دیما آوکیں ایتانی سراسی دلگوش روگانہ انت۔ ”نیوروسائنس“ ء کار حد (دائرہ کار) فلسفہ،
 نفسیات، روحانیت، مذہب گوستگیں زیک استیں و ہد ء آوکیں باندا ت بابت ء درائیں
 معلومات وتی اندر ء داریت چیا کہ گوں انسان ء وابستگیں ہر چیز کہ آئی سر بیت۔ دراہ
 دماغ سرشون (حوالہ) ء آئی ء رس ات، یک حسابے ء انسان ء دماغ وت آئی ذات
 انت بلتے ادا جبر پدا مانگیںش ایت ء فلسفہ ء بے گوازیں گر ء چیلایں ایر کپاں بیت پمیشاما
 اے جبر ء تاں ہما ویل کنیں البت ایشی ء الم ء گوشاں کہ ذات ء پجاری بحث تاں دانان
 محدود نہ بیت بلکیں نی سائنسی تجربہ گاہاں ہم اے کار بیت ء و ہدے کسی ء سر جمیں یاداشت
 و آئی تو ام نیل (رجحان) ء عادت کمپیوٹر ء تہا مان کنگ بنت تہ اے معلوم کنگ ہچ گران
 نہ بیت کہ یک خاصیں حالتے ء آمردم چے فیصلہ کنت چے کارے کنت۔ پریشی ء حاطرا چہ
 آمردماں جست کنگ ء ضرورت نہ بیت آئی مرگ ء پد ہم اے گوشگ بیت کنت کہ فلاں
 حالتانی آئی ء چے کنگ ”گوں میکنٹیک ریزونٹس امیجز“ چکانی دماغ ء عکس مئے دیما بنت

ۛآہانی تبک تبکیں ذہنی ردوم میدان ۛ پرآئی ۛ نوکیں درانی شوہاز بیت۔

چہ اے دراہیں جہراں یک راستی یے دیما کئیت کہ ذات ۛ سرپدی (تفہیم ذات) ۛ خاطر ۛۛۛۛ ہزار سال ۛ تار واقعات پیلہ نہ بنت، پریشی خاطر انسان ۛ دراجیں پندے جنگ کپییت گوشگ بیت کہ ایش سائنس ۛ ترقی ۛ دور انت بلے ایش انچائیں جہرے راستی ایش انت کہ گوشگیں زیک ۛ حساب ۛ مرچی الم ۛ سائنس دیما ترا انت بلے باندا ت (مستقبل) ۛ امکاناتی سرشون (حوالہ) ۛ انگت ۛ سائنس چوگوگائیں چکے ۛ ناتو پاد انت انگت ۛ ایشی ۛ مزنیں عمرے دیما انت بلے انچو کہ گوشنت ”کشاردوتا کی ۛ پیدا اور انت“۔

ماہتا ک بلوچی کوئٹہ اگست ۛۛۛۛ

ت۔ ۛۛ۔ ۛۛ

میان استمانی ماحول ء بدلی ء آئی ء تاوان

ارشاد منیر بلوچ

یک ہندے ء تہا گرمی، سردی، ہور، تبد ء نمسی ء آئی ہر روچگیگی حالت ء موسم گشنت۔ موسم روچ پہ روچ ء بدل بیت ء محکمہ موسمیات آؤکیں موسم ء باروا ہر روچ مہلوک ء راحال دنت کہ آؤکیں ۲۴ ساعت ء تہا موسم ء کجام حالت بیت۔ بلتے ہے ہند ء تہا ہے وڑیں واقعہ آئی یک دراجیں مدت نے کہ انوگیں جاوراں چپ ء چاگردکنت ”آب و ہوا“ گشگ بیت۔ اے گیشتر بازیں سالانی گرمانشت ء ہورانی درمیانی کچ ء پد رکنت۔

آب و ہوا ء بدلی ء زانگ کموگران تر انت ء البت ء موسم ہر روچ چارگ ء تپاسگ بیت ء ایشی بدلی ء پہمگ آسان تر انت۔ چشکہ ماگشاں کہ مروچی گرم انت ء زیک ایں روچ ء سک گرم بوتگ۔ ہے پیما ہر روچ ء موسم ء بدلی ء گپ ء تران بیت ء گوں آسانی ء آئی تپاس بیت ایں۔ ہے واستہ گشنت کہ موسم ء بدلی ہر روچگیگیں کارے بلے آب و ہوا ء تہا آؤکیں بدلی منے ماحول ء واستہ یک بلا ہیں تاوان نے چشکہ یک ریکی ہندے ء آب و ہوا بدل بہ بیت ء اود ء برف باری بندات بہ بیت یا یک کوہی ہندے ء لوار بہ کش ایت۔ گڈاے وڑیں ہندے مردم ء قدرتی چیزانی واستہ باز تباہی بیت ریکی ہندے مردم سکیں سردی ء

ہیمل نہ انت ء نیکہ سردیں ہند ء مردم گرمی ء ہیمل انت ء نیکہ اے وڑیں ہند ء دمگاں شہری
 آسراتی ء علاج ء شریں وڑ ء پیچھے است انت گڈا اے درگت ء اے وڑیں جاورانی تہاسک
 باز جانی تاوان ء خطرہ است انت - ۲۰۰۳ ء یورپ ء تہا گرمی ء درمیانی گرمائش
 (Temperature) کموزیات بوت گڈا کساس ۴۰ ہزار ء چہ گیش مردم بیران بوت -
 آب و ہوا ء تہا آوکیں بدلی یک جوانیں جبرے نہ ات بلے لہتیں سال انت کہ
 دراہیں دنیا ء تہا آب و ہوا باز بدل بوان ایں ء اے بدلی ء ذمہ وار بنی آدم ء جند ء ذات انت -
 اے ہے بدلی ء برورد انت کہ نہ ایوکا درائیں دنیا ء گرمائش زیات بوانیں بلکہ
 ایسی اثر ہووے دریا ء لسون (level) ء برزی ء ہم زیات کننا انت - چیا کہ آب و ہوا ء اے
 بدلی (Change Climate) درائیں دنیا ء ماحول ء متاثر کنگ ء ایں - ہے واسطہ
 ایشر ماحولیا تی بدلی (Environmental Change) ہم گشت - ہے چیز ء را
 دگہ یک نامے ہم پر کہ دنیا ء تہا یک مزینں جیڑہ یے کہ گلوبل وارمنگ (Global
 Warming) ء نام ء زانگ بیت -

آب و ہوا ء تہا بدلی ء سوب ء کوہانی سراستیں برف ء گلکیشتر رانی آپ بوہگ ء
 روانی زیات بوان انت - چریشی سوب ء دریانی تہا (Land Slides) ء واقعہ گیش
 بوان انت - آب و ہوا ء بدلی ء سوب ء جانی ء مالی تاوان ء ابید موسمی بدلی چشکہ سکیں سردی ء
 گرمی ء ہو رانی تہا گیشی آیک انت -

مارا اے چیز چارگی انت کہ آب و ہوا ء تہا بدلی ء سوب چی انت - - - - ؟

آب و ہوا ء بدلی حقیقت ء یک ہنچیں میان استمانی جیڑہ یے کہ زمین ء تہا

(Greenhouse Gases) ءِ در آہگ ءِ سوب ءِ چہ ودی بوہگ ءِ آنت۔ گرین ہاوس گیسائی تہا کاربن ڈائی آکسائیڈ (2 co) میتھین (CH4) نائٹروس آکسائیڈ (N2O) ءِ اوزون (O3) ءِ ابیدنمسی ہم است انت۔ اے گیس زمین ءِ لسون ءِ گرمائش تہا گیشی ءِ ذمہ وار انت۔

سے ماہی سگار کنڈ، پروم، پنچگور

اکتوبر نومبر ءِ دسمبر ۲۰۱۲

ت۔ ۴۱

کمپیوٹر وائرس

رجانک کار: دلپل کلگی

کمپیوٹر مہر چیکیں دنیا، فاہدگ مندیں مشینے، تیوگیں دنیا، کارمرز بوہگ، انت۔

کمپیوٹر، جوڑ بیگ، گوں دنیا، تہ، مزنیں بدلی، یے، اتک۔ اے ہر جاہ کار بندگ
بیت، بازیں دپتری حساب، کتاب، پہ ارزانی ایشی، مک، گشینگ بنت۔ کمپیوٹر، آسان
تریں شکل کیلکولیٹر، انت کہ ایشی، بارہ، مادرست سر پداں بلنے کمپیوٹر، را یک نادر اہی
یے گون کہ آئی ما کمپیوٹر وائرس گشیں بزاں ایشی، کمپیوٹر، اندر، روگ، چہ کمپیوٹر، تیوگیں
پروگرام کڑ بڑ بنت، شری، کار نہ کنت۔

پمیشہ اے کمپیوٹر، رہند، تہ، بدلی کاریت، آئی کارکنگ، نیلیت، تہ ایشی،
وائرس، نام دیگ بوتگ چیا کہ وائرس، چہ بازیں نادر اہی پیدا بنت کہ آہانی علاج مشکل
انت۔ چوش کہ ایڈز، کینسر بے علاج، انت۔ کمپیوٹر وائرس یک پروگرامے، نام، انت
وہدے اے کمپیوٹر، تہ، داخل بیت گڈ آئی، یاداشت یاریم (RAM)، تہ، ووت جا گہہ
کنت، کمپیوٹر کارکنگ یلہ دنت، مرچی، چہ پنچ سال پیسر کمپیوٹر وائرس گرگ بوت۔ کمپیوٹر
وائرس، پنچ سال پیشتر امریکہ، ٹیلی فون، رہند بیکار کت، پٹ، پول، ظاہر بوت کہ اے
یک وائرسے کار، انت، اے وائرس مزنیں کسا سے، چہ کمپیوٹر والہاں جوڑ کنگ بوگ،
انت اے سک پریشان کنت۔

پاکستان ۽ کمپیوٹر ۽ باندات

رحیم بخش مہر بلوچ

وہدیکہ دنیا بیست ۽ یکمی کرن ۽ وتی گاماں ایر کنگا انت گڑا اے راستی ۽ کئے منوک نہ بیت کہ کمپیوٹر آویکیں کرن دزگایے بیت۔ گوستگیں بازیں سالان سائنس ۽ ہمنکس دیروئی کتنگ کہ کمپیوٹر چہ درستان دیم ۽ تر انت ۽ درستاں گیش کمپیوٹر ۽ دیروئی بتنگ ۽ انت۔ چہ اے گپ ۽ کمپیوٹر ۽ اہمیت ۽ ایشی فاسد مندی ۽ شون رسیت۔

انویگیں وہدے اوں درستاں گیش پٹ ۽ پول کمپیوٹر ۽ سرابتنگ ۽ انت۔ مئے سرکار ۽ اول لوٹیت کہ آاے شعبہ ۽ ونا پشت مہ گجت ۽ عملی گا مکیج بزیریت ۽ ایشی بنیادی لوٹاں پہلہ بکنت۔ درستاں پیش اسکول کالج ۽ درسگا ہاں کمپیوٹر ۽ لازمی کرارہ بدنت۔ مئے نوکیں نسل ۽ کمپیوٹر ۽ میان ۽ گستانی ۽ درآمدی ہلاس بیت ۽ کمپیوٹر ۽ بنداتی زانت ۽ زانش بندات ۽ کلاساں طالبانان رسیت ۽ اے دیم ۽ شتگیں زمانگ ۽ اوں مئے گیشتریں مردم چہ کمپیوٹر ۽ ترس انت ۽ ایشی ۽ یک بلاہے زان انت، ایشی ۽ سوب کمپیوٹر نابلدی انت۔ پاکستان ۽ تہا کمپیوٹر گیشتر ٹائپ رائٹر ۽ حاطر اکامر زبتنگا انت کہ گوں کمپیوٹر ۽ وت نا انصافی انت۔ شہرانی تہا بازیں کمپیوٹر ۽ نوکیں (جدید) ٹائپ رائٹر ۽ حاطر اکامر زکنگا انت ۽ درخواست ٹائپ کنگ ۽ زر کنگا انت۔ ورلڈ وائٹ ۽ انٹرنیٹ ۽ مکمل ۽ دنیا ۽ چنکس دیمتری کتنگ۔ بلئے

پاکستان ۽ کمپیوٹر ۽ کارمرز کنوکیں مردم دننگه شری ۽ ایشی ۽ نہ زمان اانت ۽ چہ ایشی کا آمدی ۽ نابلد انت۔ سرکار ۽ لوٹیت کہ آنٹرنیٹ ۽ زیات چہ زیات لائن بہ دنت ۽ اے سسٹم ۽ شرتر ۽ نوکتر بکنت۔ کاروبار ۽ خاطر اوں انٹرنیٹ ۽ بازیں نپ ۽ پاندگے است۔ دراہیں دنیا ۽ بے وهد ۽ زیان ۽ جبر کنگ بیت ۽ منے کاروبار اوں بازیت ۽ دیماشت کنت۔ منے صنعتاں ڈیزاننگ ۽ منیجمنٹ ۽ خاطر اسوفٹ ویئر ۽ باز ضرورت انت پاکستان اوں سوفٹ ویئر در آرگ ۽ چہ بازیں زر خرچ کنگ انت۔

سرکار ۽ لوٹیت کہ سوفٹ ویئر ۽ ہارڈ ویئر چہ وابستگیاں ڈیزائننگ ۽ گیش ۽ چہ گیش ادار جوڑ بہ کنت ۽ کاروبار مردمانی پاندگ اوں رسیت منے ملک ۽ ٹیلنٹ ۽ کمی نہ انت۔ اے وڑ اسوفٹ ویئر ۽ غیر قانونی کاروبار ۽ بند یا چیزے حد ۽ کم کت کنے۔ اگاں اے چیزانی نیمگ ۽ دلگوش گور کنگ مہ بیت گڑ اما چہ ایدگہ راجاں پشت ۽ پشت کپیں ۽ دائم ”ترقی پذیر“ قومے زانگ بنیں۔

ماہتاک بلوچی کوئٹہ اگست ۱۹۹۸

ت۔ ۴۸

تیز گامیں دنیا

سگار کنڈ

سر بوتگ زمانگ ماہء سرا میر جان گدان باہوٹ انت (میرل)

دنیا کستریں ایکسرے مشین:

لاس الموس نیشنل لیبارٹری لیسا ایکسرے کمپنی ٹراہو جینکس ء دگہ لہتیں کمپیناں
 ہواری ء دنیا کستریں ء سبکستریں ایکسرے مشین ”منی میکس“ جوڑ کتگ۔ اے کساس پنچ
 پونڈ انت۔ ایشی سرا دگانی سرے موٹلانی ڈک ورگ ء ناشرکاری ء کارانی جنگ ء پڑ ء بالی
 پٹانی تھے ء دگہ بازیں جاگانی شریں وڑے ء عکسکاری بوت کنت۔ اے ۹ وولٹ ء
 کسانیں گیس یے ء سرا کارکت کنت۔ سائنس زانت ایشراپہ ناشرکاری ء گرء دار ء یک
 شریں چیزے لیکگ ء انت۔

استار ۽ ڪلشانا نانی سرابا بند انت که انسانی بیتگ ۽ ہلک جوڑ بہ بیت!

چہ زمین ۽ دوردگہ دنیا ئی ۽ آباد کنگ مدام انسان ۽ والے بوتگ۔ ہے واب ۽ پدا ۽ ۽ وتی گام ماہ ۽ بہرام ۽ سرادورداتگ انت نامداریں سائنس زانت اسٹیفن ہاکنگ ۽ رد ۽ ہزار دسال ۽ رند پہ انسان ۽ اے دنیا ننگی جاہے بوت نہ کنت۔ اے گپ ہفتاد ۽ یکسالی سائنس زانت ۽ مان لاس اتجلس ۽ سیڈ ارزسٹائی میڈیکل سینٹر ۽ یک گپ ۽ ترانے ۽ تہ ۽ جنگ انت۔ آئی رد ۽ زمین ۽ موسیٰ ۽ چاگردی حرابیانی سوب ۽ وتی سن بروبرکتگ۔ آئی ۽ اے ہم گلگ کنگ کہ پہ سائنسی پٹ ۽ پولکاری ۽ سائنس زانت ۽ سائنسی گلاں ۽ باز کم مک کنگ بہ بیت۔ پہ اے وڑیں کار ۽ با بند انت مانوں گیشتر گشاد بہ ہاں۔

پر پٹ ہم پتا ہگ بیت:

پر پٹ (موٹر سائیکل) ہما سواری انت کہ گوں ارزانیں نیادے ۽ ماں نیادی ۽ دست کپیت بلنے باز جاگہ ۽ مردم نہ زانت کہ ایشرا کجا بہ اوشتارینیں یا پہ اشتارینگ ۽ جاگہ نہ بیت۔ بلے نوں ایشرا توجیلے است۔ ہنگری ۽ پر پٹ ۽ موٹل جوڑ کنوکیں کپینی ”اینٹرو“ ۽ Moveo نامیں پر پٹے جوڑ کنگ۔ اے یک پتی (Electrical) پر پٹے کہ دو تل ۽ پتا یگ بیت۔ ایش وزن ۲۵ سیر انت کہ پہ ارزانی ہڈا کنگ ہم بیت مردم ایشرا وتی کار گس ۽ لوگ ۽ تہ ۽ ہم برت کناں۔

اے پر پٹ ۽ سرکار ۽ بندات چہ ۲۰۰۸ ۽ بوتگ۔ اے یک بیٹری ۽ سر انت یک رندے ۽ چارج کنگ ۽ رند ۲۲ میل ۽ داں شت کنت۔ اشی رپتار ۲۸ میل یک کلاک انت۔ لہتیں و ہدان رنداے نیادی ۽ کنتیت ۽ نیادے ۳۱۰۰ ڈالر انت۔

بے ڈریوریں ٹرک:

بے ڈریوریں موٹلانی تہہ گاڑی نون کو ہن بوت جاپان ۽ کمپنی NEDO ۽ بے ڈریوریں ٹرک دیم ۽ آورتگ انت اے روبروٹرکانی سرار یڈار ۽ ہنگر جتگ۔ اولی براں ایوک ۽ چارٹرک دگ ۽ سرا آرگ بوتگ کہ اے ۱۳ فٹ ۽ پدماں پدہ ۵۰ میل / یک کلاکے ۽ شت کن انت۔ اشانی دارگ ۽ پیم ۽ را Cooperative Adaptive Cruise Control گش انت۔ جاپان ۽ زوت اے پہ کار مرز ۽ نیادی ۽ کائینت۔

پیریں مردمانی لٹ راہ پیشداریت ۽ دم برگ ۽ حال ۽ ہم دنت:

پیریں مردم ۽ لٹ ۽ راجد پترسک کو ہن انت۔ کرن گوستگ انت بلتے لٹ ہما انت۔ جاپان ۽ نون اے لٹ ۽ تہ ۽ بدلی نئے آورتگ اے شیمپگیں لٹ ۽ سرا گلوبل پوزیشننگ سسٹم (GPS) رسانک (بلیوٹوتھ) وائی فائی ۽ وتگشے (ریڈیو) است۔ LED ۽ روژناتی آتراپانی سوج ۽ دنت۔ لٹ ۽ دستگ ۽ سرا انچیں چیزے است کہ دل ۽ دریگ ۽ جبیں ۽ گرمی ۽ کچ کنت۔ اے لٹ پیریں مردمانی دم برگ ۽ رند و سرا آئی لوگ ۽ مردمان ۽ چہ وتی گوانکو ۽ حال دنت۔ اے لٹ مردم ۽ گامانی ہم کچ ۽ درایت بزان کہ یک مردمے چہوگشتگ۔

آدینک علاج آسراتی یے:

پیش آدینک ایوک آہ چار سینگارگ آ کارمرز بوتگ۔ بلے نون سائنس آ ایشی آ دگہ چہرے داگ۔ بگندے اے میڈیکل سائنس آ پڑ آ یک بلاہیں گامگیجے بلکیں Cardiology آ پڑ آ۔

سائنس زانناں یک انجیں آدینکے ٹاہیننگ کہ آدل آ دریکگانی حساب آ داریت اے آدینک آ را یک تند دیدگے (Webcam) تہ بر کہ دیم آ سر آ برمشہ دور دنت آ پد آ دل آ دریکگانی حساب آ آدینک آ سر آ پیشدارایت۔ اے آدینک Algorithm آں دل آ دریکگانی تہ آ بدل کنت اے پہ دل آ نادرہاں یک نیکیں پالے۔

یک روچ دلوت اول گپ جن آنت:

انسان و گپ آ جنگ آ ہر کس آ دیتگ بلے سائنس گش ایت نون دلوت اول گپ جن آنت۔ اے وڑ نہ آنت کہ یکیں روچ آ درستیں دلوت گپ جنگ آ بندات کن آنت آ اے پولکاری ہم تنی و ہدی ناسرجم آنت۔

اے پولکاری آ رد آ درستیں دلوت میزان میزان آ زبان ہیل کناں آ گپ آ جنگ بنا کن آنت۔

چہ درستاں و شیں گپ ایش آنت کہ سائنس زانناں اے ہم پرسیں (Analaysis) کتگ کہ کجام دلوت کجام زبان آ گپ جنت بزاں کہ

ادرک۔۔۔۔۔ اسپنیش

کچک آ تو لگ۔۔۔۔۔ انگلش (آئرش گالوار آ)

ایشی۔۔۔۔۔ مرگ

مانی۔۔۔۔۔ جرمن

دنیا زور مند ترین دور گند

جہان ء دور یانی ٹپاسگ ء حاطراء ء درساں چہ زور مند ترین دور گند چلی ء جنگ بیت۔ ایشی ء نام (Servay larg Synopatic) LSST) انت ایشی ء امریکہ ء ادارے جنت۔ اے آزمان ء ہنچیں عکس کش ایت کہ چد ء پیسر گرگ نہ بوتگ انت۔ ایشی ء تہ ء دنیا زور مند ترین بتگر (Camera) جنگ بوتگ کہ ۲-۳ ارب پکسل نیگے۔ اے کیمرہ ء جوڑ کنگ ء کار ۲۰۱۲ ء بندات بیت۔

آپ ء چیر ء ہوٹل:

دئی ء سک باز دیمروئی کنگ اودانوکیں ء بلا ہیں ماڑی ء جوڑ کنگ نوکیں گے نہ انت بلتے نون اودا آپ ء چیر ء یک ہوٹلے جوڑ بوگ ء انت کہ آئی نام انت ”واٹر ڈسکس ہوٹل“ اے ہوٹل ء پولینڈ ء کمپنی (DOT (Deep Ocean Technology جوڑ کنگ ء انت۔ نون بزاں مردم آپ ء چیر ء ہم وپت گشت ء نشت کننت۔

دونلی وتاس:

دونلی تپنگ کوہنیں گے نون Arsemal Firearms نامی کمپنی یے ء دونلی وتاس ہم جوڑ کرتگ۔ اے وتاس ء نام AF2011.A1 انت کہ یک وہدے ء ۱۶ تیر جت کننت ء میکیں وہدے چہ وتاس ء ۲ تیر در کنیت۔

گرند گونگیں سلاہ:

امریکہ ۽ اردء یک انجییں سلاہے جوڑ کنگ کہ آوتی نشانگ ۽ سرء چوگرند ۽ وڑا
 کپیت۔ ایشی نام Channel Laser Induced Plasma انت۔ اے
 وہدے وتی نشانگ ۽ سرکپیت گڑاسک باز کرنٹ ودی بیت کہ آ کرٹانی سوب ۽ نشانگ
 سچیت۔ اے سلاہ ۽ جوڑ کنگ ۽ مستریں مول ۽ مراد امریکی اردء راچہ گیشتر جانی تاوان ۽
 رکینگ انت۔

سے ماہی سگار کنڈ پروم پنچگور ۲۰۱۲-۲۰۱۳

ایٹلی سردی

فضل کریم نادر

سال ۱۸۱۵ء و ہدے کہ تمبور آتش فشان ترک ات گڑا ایشی ء انڈونیشیا ء توک ء
مزنیں تباہی ء بربادی پیدا کت۔ ایشی ء ترکگ ء دنز ء دوت ء مچ انچوش چست بوت کہ
تیوگیں سال ء گرمی سک کم بوت۔ ایشی ء سبب ء امریکہ ء یورپ ء ۱۸۱۶ء گرماگ نہ
بوت۔ کشار پہتہ نہ بوت انت۔ سدسال ء رند ۱۹۱۵ء سائبریا یک بلاہیں جنگل ء آس
لگ ات چہ ایشی ء انشیں جاور پیدا کت کہ ۱۶ لک ایلکتر زمین جنگل تباہ بوت ء ہتے
ہفتگ ء روچ ء رثانی ء چہ ہے مچ ء دوتانی سوب ء زمین ء سرء نہ کپت۔ ایشی ء چہ بازین گلہ
ء اے دگہ کشارانی فصل حراب بوت انت۔

اے دوئیں انشیں آفت ات انت کہ ایشاں ایٹلی سردی ء یک کسانین دور شے
پیش داشت ایٹلی سردی ہما سردی ء راگوش انت کہ ایشی ء پیشگوئی میاں سائنسدان اے وڑ
کتگ آہان گوشنگ ات کہ اگان ایٹلی جنگ بوت گڑا ہما و ہد ء دوتانی یک بزیں کو لے
آسمان ء دیم ء مانشان ایت ء گرمی سک کم بیت ء سردی انچوش زیات بیت کہ انسان ء بل
ہچ ساہدار اد ء زندگ نہ مان ایت۔ اگان یک ساہدارے زندگ بیت گڑا آچہ ترس ء اد ء
شریں زندگوازنیت نہ کنت ء موسمانی حالت انچوش ہراب بیت کہ آپد ء پیشی موسم نہ بنت۔
اے و ہد ء کہ ما اے دنیا ء نشنگیں اے وڑیں جاورانی آماچگاہ جوڑ بوتگ۔ اد ء مئے
زندے رہ بندر دیں حال ء رسگ ء چہ حرابیں اثر ء میل زورگ ء انت۔ بزاں چہ میان استمان
جاورانی سبب ء مئے چاگردہم ہے جاورانی آماچ جوڑ بوتگ۔ اے جاورانی ہلاس کنگ ء

واسطہ درستیں مردمان ء گوں ”امن کیمپ“ ء تپاک ء یکجاہ بوہگی آنت۔ اے جاوہر ہماوہد ء
 ہلاس بنت کہ درستیں ایمنی لوٹوکیں بنی آدم گوں ”امن کیمپ“ ء تپاک بہ بنت۔ اے گپ
 من پیسر ء گوشت کہ ایٹمی جنگ ء بوگ ء سوب ء دوتانی چونیں رنگے بیت۔ بلتے ایشی ء
 زانگ ء ابید ایٹمی جنگ ء تیاریں مزینیں وڑ ء پیسے ء بوگ ء آنت۔ انچوش کہ جنگی سلاہاں
 اے زمین ء سر ء ایرکنگ ء جاگہ نہ رس ایت ء آہاں ء ماں برز ء استالانی سر ء برگ ء چین ء
 لانچ بوگ ء آنت۔ میان استمانی حالانی رد ء ۱۵ لک ڈالر یک منٹے ء سلاہانی سر ء حرج
 بوگ ء آنت بز ان دہ کروڑ ڈالر یک کلاکے ء پہ سلاہاں حرج بوگ ء آنت۔ بلتے گوں اے
 زران دہ لک ایکڑ زمین سر سبز ء شاداب کنگ بوت کنت۔ ایشی ء کئے نہ زانت کہ فوجی ء
 جنگی حرج بنی آدم ء دپ دپار ء علاج ء ساپیں آپ ء پچگرگ ء آنت۔ دنیا ء توک ء ہر سال
 دو صد لک چک چہ گژن ء مریت۔ چہ ایشی ء ابید مئے چاگرد ء گیش ء چہ گیش زمین ویران ء
 برباد بوگ ء آنت۔ سالے ء توک ء دنیا ء پنچ لک ایکڑ زمین ء جنگل تباہ ء کار بوگ ء آنت
 گوات ء توک ء آکسیجن ء کساس سالے ء ۱۰۳ ادب ٹن کمی بوگ ء آنت دوارب ایکڑ زمین
 دریاء کو ربرگ ء آنت ء پنچ ارب ایکڑ زمین ریک ء رنگ ء بدل بوگ ء آنت ء زمین ء در ء
 دگہ بازیں نقصان بوگ ء آنت۔ ایشانی ہلاس کنگ ء بنی آدم ء رکینگ ء واسطہ ایمنی ء
 برجہ دارگ الہی آنت۔ ایمنی ہماوہد ء برجہ بیت کہ زرداری بز ان سرمائی داری نظام اے
 دنیا ء توک ء مہ بیت ء درستیں بنی آدم ء انسانیت ء آدم گری ء علم دیگ بہ بیت ء بنی آدم وتی
 درستیں وس ء واک پہ وتی زند ء وشحالی ء کار مرز نہ کنت۔

ماہتاک بلوچی کوئٹہ جون ۱۹۸۸

ہیک ۽ پوچک

محمد علی سر بازی۔ بحرین

ہیک بزاں آمرگ ۽ پوچک ہنچیش چیزے کہ مردم آئی ۽ بے نپ ۽ ناہودگیں
 چیزے زانت ۽ گسٹر جاہ ۽ تہ ۽ دور دنت۔ بلتے برازیل ۽ ملک ۽ یک داکترے ۽ چہ بازیں
 پٹ ۽ لوٹ ۽ چار ۽ تپا سے ۽ رنداے دلجھی درشان کتگ کہ ہیک ۽ پوچک ۽ تہ ۽ کیلشیم ۽ کچ ۽
 کساس سک باز انت۔ ہے پیم ۽ ورد ۽ ورا کی چیزانی کارزانت ۽ کار بلدانی گوشگ انت
 کہ یک رستگلیں ۽ ورنائیں مردے ۽ زرد ۽ جون ۽ ہمک روچ کم چہ کم ۰۰۰ ملیگرام کسانین
 زہگان ۶۰۰ ۳ ملیگرام ۽ مزنیں زہگانی بدن ۽ کہ پے وانگ ۽ روانت ۽ درک ۽ دور ۽ لیب
 کن انت۔ ۰۰۰ ملیگرام ۽ بگرداں ۱۲۰۰ ملیگرام چون بزاں آہک لازم ۽ ضلوری
 انت۔ چوش مہ بیت کہ گوں اے جبر ۽ اشکنگ یا اے نبشتانک ۽ وانگ ۽ مہلوک درک
 بکنت ۽ ہرچ جاگاہے کہ بان اڈکنگ ۽ انت یا لوٹ انت۔ دیوال ۽ اسپیت بہ کن انت
 ۽ پے ہے خاطر ۽ اود ۽ بازیں چونے جب کتگ ۽ ایرانت ہما چونانی سر ۽ بہ کپ انت ۽ نان
 رتیج مان رتیج بہ کن انت یا اے کہ اسکول ۽ مدرسہ ۽ زہگان سیاہیں تحتگ ۽ سر ۽ نبسگ ۽ گچ ۽
 چاکاں ۽ کتروشک کتروشک ۽ بہ جانیت ۽ بور انت کہ چون ۽ آہک پہ بدن ۽ لازم ۽ ضلوری
 انت۔ چوش مہ کن ات کہ مرگ ۽ انگار سندم چہ دست ۽ بہ روت بزاں مردم ۽ انچوشیں
 نادراہی یے بہ گرایت کہ آئی ۽ درمان ۽ دارگ ہم باز مشکل ۽ گران بہ بیت ۽ پہ خاص کسانین

چکانی ء ”لاپ گز“، گرايت آياني پڏء تہ سنگدان مزن بيت ء آياني ”زڏ“ بازديم ء درکيت کہ چاے ناجوڑی ء وٲي جنءء جهنءم همسر وکيس زہگ چہ بازين کنت ء آئی ء شزارکن آنت کہ ”پلاني مزن زڏ“ يا ”پلاني زڏی“ ء دگہ دگہ۔

اصل ء آچيزے کہ ڈاکٲريا کيميائی کارزانت آئی ء چون يا آہک گوش آنت آاے چون نہ آنت کہ ما ء شماعا میں مردم آئی ء زانیں بلکيس آچون ء آہک ء وٲي جنءء بدل ء آئی ء خاصيت آنت کہ کيميائی وٲر ء رنگ ء آنت ء کيميا ء علم ء زانت ء زبان ء آئی ء ”آ کسا سيڏ کلشيم يا CO₂ گوش آنت کہ بدتگيس ء سکيٲن ء نمب چوش ء اسپيتیں رنگے ء آنت کہ چون ء سنگ ء ڈوک ء اگان مان خاصیں ء مزنیں کورہ ء تندورے ء ہزار درجہ سينٲی گريڏ گرمی ء تہ بہ کنے نون آماں دست ء کيت اگان آئی ء سرء آپ رٲچے گٲر اشل ايت ء تالان بيت ء گرمی پيداگ کنت۔ اءء ايشی ء ہم بہ گوشاں کہ ہمے چونے کہ پا کستاني گون کتھا ء ہور پن ء تہ ء کن آنت ء ورائت يا صابون يا قند (Sugar Cube) ء ياپس ء گوک ء پوست ء رنگ کنگ ء کارانی تہ ء ہم ہے چون بزائ CO₂ کارمرز کنگ بيت۔ ء ہے ڈول ء آ کيلشم ء چونے کہ پ مردم ء بدن ء ہما حد ء کساس ء کہ برزء من گوشت لازم ضلوری آنت (نہ کم نہ گيش) گٲر آئی قدرتی رنگ ء مان شير مستگ نيمگ پييز دوگ کٲ ء چہ شير ء پيم بيوکيس اے دگہ چيزاں ء برنج ء هيک ء اسپيڏگ ء تہ ء سک باز آنت۔ اڪٲر ء زانتکار گوش آنت کہ هيکاني پوچکان ء درشگ ء آرت کنگ چشیں گرائیں کارے ہم نہ آنت ء هيک ء پوچک ء يک گرام آرت ء تہ ء کم چہ کم ۴۰۰ مليگرام چون (کيليشم) درکيت بلے اءء مسٲر میں مشكل ء دلسيا ہی نون ايش آنت کہ هيک ء پوچکانی اے آرت ء چہ وٲر ء پيمے ء در آرگ بہ بيت کہ مردم آئی ء کارمرز کت بہ کن آنت۔ کارزانت ء کار بلداں اے بابت ء سے داہیں چکاس ء تپاس کنگ آنت۔ اولی اے کہ هيکان پوچکانی درشگيس آرت انچوش آمگ ء کارمرز کنگ بيت۔ دومی اے کہ اے آرت وٲی ء حلواہ شير کنیانی تہ ء ہور کنگ ء مردمان

دیگ بہ بیت ء سیمی اے کہ اے آرت ء دگہ وڑ وڑیں تام ء چیزانی تہ ء مان کنگ ء مردمان ء
دیگ بہ بیت ۔ بلے اے سنیں چکاس جاہے زرست بنت ء نامراد بوت آنت جی ء کہ ایشانی
تام انچوش زپت ء بدمزگ ات کہ ہچ کس ء دل ء نہ کش ات ء ہچ کس ء وش نہ بوت
آنت ۔ آخر ء اے کارزانت ء کار بلداں چون کت کہ ہیکانی پوچکانی درشنگیں اے آرت اش
گوں یک خاصیں وڑ ء درچکے ء ہنڈال ء روتگان شمر سہرکت ء پد ء چشم ات تہ گند آنت کہ
تام ء مزگ ء وش انت ۔ بلے نوں اے مشکل پیدا ک بوتگ کہ بارین انسان ء زرد ء
جون ء آئی ء رست ء ردوم ہیکانی پوچکانی درشنگیں آرت ء اے کیلشم ء پے وت گریت یانان ؟
اگاں انسان ء بدن ایشی ء قبول مہ کنت گڑا چونیں راہے برک بہ بیت ۔ اے داکتر ء
کارزانتاں ہج داشتگ کہ ہیکانی پوچکانی درشنگیں آرت ء کارمرز کنگ ء یک نہ یک راہے
بایدانت درگیجگ بہ بیت جی ء کہ ایشی ء کیلشم پے سریں ء بند ء بوگانی درد ء دوراں یک ء ٹک
آنت ۔

نوں بہ نندیں ء رہچار بہ بنیں کہ پیر ء نزوریں مردمانی سریں درد ء بوگی دردانی اے یک ء
ٹکلیں درمان ء پیم کنگ کدی پے بر ء آسرے ء بیت ۔

جی ہما دور ء جی ہما بار یگ

ماہتا ک بلوچی کوٹہ، اگست ۸۸

ت۔ ۲۷-۲۶

ڈولی

رحیم بخش مہر

اے نبشتا تک ماہتا تک گلوبل سائنس کمک ء نبشتہ کنگ بوتگ۔

دوسال پیسروہدے مرتخ ء سرازندگی کنگ ء آثاردرگیجگ ء جار جنگ بوت۔ گڑا
 حدامزى کارل ساگان ء وتى حىال درشان کتگ ء گشتگ ”مزنين دعواہاں ثابت کنگ ء
 حاطراذجمیں ثبوت ء ضرورت بیت“۔ ہے توار ء پڑر ء چیزے روج پیسره پدا بوت بلتے
 اے رندی مرتخ ء معاملہ نہ ات بلکیں زمین ء سر ”کلوننگ“ ء ”مرحلہ“ دیمات۔

فرورى ۱۹۹۷ء روسان انسٹی ٹیوٹ اسکاٹ لینڈ ء ڈاکٹرایاں ولمٹ ء جار جنگ
 ات کہ آئی ء ہمکارمیش ء جسم ء تہ ء چہرہ دگہ زندگیاں میثے جوڑ کنگ ء یا کلون Clone کنگ
 ء سوبیں بوتگ أنت۔ گوستگیاں سال ء سائنسی حلقہاں اے حال ء ترندیں برانزان گرم ات
 بلتے نوں ڈاکٹرایاں ولمٹ ء سراجیش زور پردیگ بنیگ ء أنت۔

سائنس ء یک اصول یے کجام تجربہ ء دومى رند ء Repeat کنگ ء چہ آئی آسر
 (Result) اولی تجربہ ء وڑیں دیمامہ ایت مثله اے چست بوتگ کہ ڈولی (اولی کلون
 بیٹگیاں میث) ء تجربہ دنیگہ دومى رند ء شمرى ء سراسوبین نہ بوتگ سجیں دنیا ء بازیں جاہاں
 بازیں سائنسدان ڈاکٹرایاں لمٹ ء رند پدی ء ساہدارانى کلوننگ ء جہد کنگ ء أنت بلتے
 اے کار دنیگہ سوب مندى ء سیمسراں نہ رستگ۔ روتا ک ء رسالہ ہانی حال ء ایان ولمٹ ء

۲۷۷ (باز جا گہہ ۴۰۰ ہم نبشتہ انت) رند ء جہد ء پد ڈولی کلون کتنگ چہ بازیں
سانسدانانی بے سوبی ء اے جبراون دیما آئیگ ء انت کہ کجا ڈولی تجرباتی ردی یے ونہ
انت؟

ہے سال ء فروری ء گڈی ہفتنگ ء ماہر جنیات ء یک بین الاقوامی کانفرنس ء ہے
گپ چست کتنگ بوت ء ایشی سرا تنقید ہم بوت۔ ماہر جنیات اے گپ ء اول زوردئیگ ء
انت کہ اگان ڈولی ء تجربہ سائنسی رہنداں بوتگ گراڈاکٹر ملٹ ہے علم ء Repeat کتنگ ء
پرچے سو بین نہ بیت؟ ایشی پسو ء لمٹ ء یک نوکیں امیتے درشان کناں ء گوشنگ کہ بیت کجا
ہم وڑا آپس میں (ڈولی ء آئی مات) ء ”تولیدی خلیات“ ”تھنوں“ خلیات ء تہا ہوار بیتنگ
انت ہے سوب ء اے سچہیں عمل بیتنگ ایشی ء ابید آوتی گپ ء سرا اوشتوک انت۔

”گرا ہم اے وڑ بیتنگ ء Chance دہ کرو ء تہا یک درصد انت۔ وتی راستی
ء منینگ ء خاطر اڈاکٹر ولمٹ ء آئی ء ہمکار ء اے دگہ اعضا ہاں چہ خلیات زیرگ ء کلوننگ ء
جہد ء دزگلانش انت۔ ایشی ابید کلوننگ ء سرا تحقیق کنوکیں دگہ سائنس دان سوب مندی ء باز
زیک رستگنت ایمرسٹ ء یونیورسٹی آف میساچوسٹس ء جمیز روبل ء اسٹیون اسٹانس ء چہ نیم
کلاک پیش کشتگیں گوک بزران ء ”بالغ خلیات“ زرت انت ء ایشاں چہ گوک ء جنین جوڑ
کتنگ بوت۔ اے وڑ ء دنگتہ گوک ء بازین خلیات ء کلوننگ کتنگ۔ بازیں جنین اش جوڑ
کتنگ بلتے ایشاں چہ یکے اول چہ شت روچ ء گیش زندگ نہ بوت۔ ماہر جنیات ء
گیشتریں بہرے اے گپ سرا اوشتاگ کہ دنیگہ کلوننگ ء استیں شکل پختہ نہ انت۔
دنیگہ ایشاں وت اول بازیں گپ زانگی انت۔ حاص ”بالغ خلیات“ سائیبو پلازم ء ڈی
این ء بابت ء۔

یک دگر رجعت پرست یے ۽ خیال ۽ اگان میش ۽ اولی کلوننگ چار سدرند ۽ جہد ۽ پد بیتگ
گڑادیم ۽ کلون ۽ تیار کنگ خاطر اشش ہزار رند ۽ بے سوبی ۽ باراش کشگ کپیت۔
ڈاکٹر ولمٹ ۽ دعوی اگان راست انت گڑا مارا گیش ۽ چہ گیش دگہ یک سالے ودار کنگ
کپیت بلتے گڑا ہم آئی ۽ بازیں سائنس دانان سوب مندی نصیب نہ بوت گڑا آوتی دعوی ۽
واپس زیرگ ۽ لاچار بنت۔ ۽ سائنسی تاریخ ۽ تہا (کولڈ فیوژن) ۽ وڑادگہ تجرباتی غلطی ۽
گیشی بیت۔

ماہتاک بلوچی کوئٹہ جولائی ۱۹۹۸

ت۔ ۲۹-۳۰

بلوچ چاگرد۽ سائنس

بلاچ حميد نور

مرچي دنيا ماه ۽ سرانت، گنجيں نادرا هي آني تل ۽ توڪاں دور ڪرتگ ۽ وڙ وڙيں درمان جوڙ ڪتگ۔ مرچي سائنس ۽ سوب ۽ بني آدم، ۽ جان ۽ بوگ ۽ بابت ۽ سرپدي آني ۽ راست انت۔ مرچي هي سائنس ۽ سوب ۽ چه آزمان جسميں ماڙي اڏ ڪنگ بوتگ انت۔ زمين ۽ آزمان ۽ تها هر چيز ۽ است آني ۽ بابت ۽ زانت ۽ سرپدي سر ڪنگ ۽ انت۔ اے دراہيں چيزاني جوڙ ڪنوڪ ايوك ۽ سائنسدان انت ۽ سائنس ۽ زانشت انت۔ مرچي سائنس ۽ ڪمڪ ۽ چه بازيں چيز ۽ جوڙ ڪنگ بوتگ چوڪه گسر گند (دور بين) بگردان مرچي ٿي وي ۽ ڪمپيوٽر جوڙ ڪرتگ ۽ پيش داشنگ۔ آني ۽ انٽرنيٽ جوڙ ڪرتگ كه ايشي ۽ تها سرجميں دنيا گندگ بيت ۽ چه ايشي ۽ وڙ وڙيں ڪارگرگ بيت سائنس ۽ مستريں ڪمال انت، مرچي سائنس ۽ ڪمڪ ۽ چه بني ۽ ماه ۽ چه آديم اے دگه بازين استالان سر بوتگ ۽ انگت ۽ ايشي ۽ سرا ڪار بوگ ۽ انت۔

مرچي ۽ سدسال ساري ڪسان ۽ ڪسان تريں نادرا هي ۽ چه مردم بيران بوتگ انت بلتے مرچي سائنس ۽ ڪمال ۽ چه مزن مزنيں نادرا هي ۽ درمان ۽ علاج جوڙ ڪرتگ۔ اگاں انون سائنس ۽ چيزاني ڪمڪ لڙ ۽ جوڙ به بيت داں ايوك ۽ آباني ناماں چه ڪمڪ سرجميں ڪتابے پڪار بيت۔ كه آني ۽ تا ڪد يم هم هزاراني تها بنت۔

ساری ء یک جا ہے ء چہ دومی جاہ ء روگ ء خاطر اہفتگ ء ماہ ء درکار بوتگ اشتر ء
اپسانی کارمرزی بوتگ بلتے مرچی سائنس می ء بالی گراب ء گاڑی جوڑ کر تگ کہ بلا بلا ہیں سپر
منطانی تہا کنت کہ سما ہم نہ بیت۔

نوں وتی اسل بن گپ ء کا ہیں کہ کہ ما بلوچ مرچی کجا سر انت ء چہ سائنس ء
چونیں نپ ء سیت ما گپت کر تگ۔ مئے ہمرو چگیں زند ء تہا چون چونیں آشوب اتلگ چہ
سائنس ء مک ء۔ مرچی بیست ء یکمی کرن انت ایٹی دور انت کہ سائنسدان ماہ ء استاران
سر انت۔ بلتے مئے قوم مرچی کجام جاہ ء سر انت دیرونی ء کجام پدیا نکان ماسراں، مئے
ہندانتی و ہداں بازیں ہندا نچیں اوں کہ آود ء وانگجاہ نیست، چشیں اوں جاہ ء است کہ آود
ء کس ء کمپیوٹر ء نام ء چہ آشنا نہ انت۔ زند ء آسراتی ء درگت ء سائنس ء چونیں جوڑشت اڈ
کر تگ آہانی اوں ہچ سمائی نیست۔ ما (بلوچ) انگت ء وتی بنداتی دور ء تہا انت ما چہ
سائنس ء ٹیکنالوجی آئی ء جوڑشتاں چہ بے سما انت ء بلوچستان ء گیشتریں آہاتی انگت ء چہ
شہراں دور ء گستا انت بزاں ہما کوچگی زند گوازیںگ ء انت۔ آہانی تہا بازیں مردم انگت ء
موبائل ء کارمرزی ء ہم نزانت پرچکہ انگت ء ایشی ء جوانیں وڑے ء پجار نہ بوتگ۔
بلوچستان ء تہا نہ کارخانہ (فیکٹری) ء نیکہ دگہ تعمیراتی چیز جوڑ کنگ بوتگ۔ چو کہ ایشی ء
مستریں ذمہ واری مئے قوم ء سروکانی بزاں سرکار نیگ انت۔ بید چہ سرکار ء مک ء اے
درا ہیں چیز بوت نہ کنان۔ مئے مستریں مردم وتی زہگان وانگجاہان رادیک ء چہ ء گیش
شوانگی ء رادیاں پرچکہ انگت ء آہاں سوچ ء سرکنگ بوتگ کہ وانگ ء زانگ ء چچو
ارزشت است انت۔

اے جبر ء تہا ہچ وڑیں شک ء گمان نیست کہ بلوچستان دنیا ء یک کہن تریں ہندان
چہ یکے ایشی ء عمر ء کساس ء گمان دہ ء یازدہ ہزار سال کہن بیت۔ مہر گڑھ ایشی ء زندگیں درور

انت کہ اے ہندان کشت ء کشاری ء سائنسی لہتیں تجربہ کنگ بوتگ ء اے ہند بلوچانی
 بوتگ چہ ایشی ء وت ہے پدر بیت کہ بلوچ کنٹ دماغ نیان بلئے آہاں وانگ ء موہ سک
 کم دست کپتگ ہمیشکاں آہاں وتی اے بودنا کی دنیا ء پدر کرت نہ کتگ۔ بلئے سائنس ء
 وانگ ء بدلہ مئے پت ء پیرک گوں جنگ ء جڑاں برسے پیکار بوتگ انت۔ اے ہم
 راستے کہ اے جنگانی ہنگیج ہما قومماں کرتگ بلئے جنگ و جنگ انت۔

دنیا ء ہما دراہیں قوماں کہ سائنس ء زانت ء زانگ ء پلوگپتگ، مرچی آزمان سر
 انت ء انچیں چیز جوڑ کنگ ء مشکل انت کہ بنی آدمی اگل حیران بیت ء انگت ء گوں زند ء
 آسراتی چیزانی جوڑ کنگ ء گلانش انت۔ دومی ہما قوم کہ چہ زانت ء زانگ یا کہ سائنس چہ
 نہ آشنا بوتگ ء است انت آہانی نام ء نشان گار ء بیگواہ بیت۔ مادسیت کنیں کہ بلوچاں تنی
 و ہدان سائنسی جوڑشانی (ایجاد) تہا پچی ء کیشی نہ کرتگ ایشی ء مستریں سوب آئی ء بے
 واندگی است انت کہ سائنس ء کتہ کاریاں بے زانگ انت۔

مرچی سائنسی دورے بید چہ سائنس ء مکم ء ہج کار بوت نہ کنت، ہمیشکا سائنس ء
 وانگی الم انت۔ مئے گور انگت ء و ہداست انت کہ ماشہ سائنس ء وانگ ء زانگ ء بندات
 بہ کناں ء ہر چند کہ بوت کنت چہ آئی ء مکم بزور انت اگان ماچش نہ کرت گڈان ما
 (بلوچ) بارین دگہ چنت سدسال پشت رواں ء نوکیں دور ء گو ما پداہم گامی یک نہ بوتگیں
 جبرے بیت۔

اگان کسے مارا جست بکنت کہ شمنے زبان ء تہا چے است انت ما پہ پھر گشت
 کناں کہ شاعری، ردانک، ء اے دگہ پٹ ء پولی کتاب باز چاپ بوتگ ء انگت ء بوگ
 انت۔ بلئے ادب ء چہ ڈن مئے زبان ء تہا پچی نیست، نہ سوشل سائنس ء پھکیں سائنس ء تہا ء
 نیکہ یک کتا بے اے بن گپانی سرانہشتہ کنگ نہ بوتگ۔

چہ اے حبران وت ہمے گمان جنگ بوت کنت کہ آ قوم ء تہا کہ سائنسی یک
 شریں نبشتہ ء کتابے نبشتہ کنگ نہ بوتگ گڈاں آئی ء سائنسی زانت ء زانشت چچخوک
 انت۔ اگاں نہ بوتگ گڈان آپون سائنسی دنیا ء ہم گام بوت کنت ء اے دور جدید دور انت
 ء ایشی ء یکیں لوٹ انت بزان سائنسی زانشت (علم) اگاں مارا دیروئی کنگی انت گڈاں
 مارا سائنس ء گوں لازم ہم پلو بوگی انت۔ اگاں نہ گڈاں منے نام ہم ہما گاریں قومانی تہا
 شمار بیت گوں۔

سائنس ء لبرزانک

مجاہد بلوچ

بنی آدم وتی زندء یک وڑانہ اوشتا تگ۔ آئی ء مدام نوک نوکیں کارء کردکتگ ء مدام وتی زندء آسرائی ء خاطر اجدے کرتگ۔ گارانی زما تگ ء بگرداں روچ ء مروچی بنی آدم یک وڑانہ اوشتا تگ بلکن ء روچ پے روچ وتی زندء آسرائی ء خاطر انوک نوکیں پٹ ء پول ء کرتگ دان مرچی اے سائنسی دورء آہتگ ء سرو بیتگ۔

بیسٹ ء یکمی کرن ء بنی آدم ء زندء تو کہ یک آشوب ء انقلابے آتک، سائنس ء بنی آدم ء زندء ہمک تک ء پہنات چپ ء چا گردکت۔ نوں بنی آدم ابید سائنس ء یک دمانے زندگ بوت نہ کنت۔ مروچی سائنس کہ بنی آدم ء زندء آسرت ء آسودگ کرتگ۔ ہے وڑا زبان ء لبرزانک گوں بنی آدم ء بندوک انت مروچی دنیا ء تہا لبرزانکاں دیروئی کرتگ کہ آہاں وتی زبان ء لبرزانک گوں نوکیں دورء ہمگر نچ کرتگ۔ چونا ہیگا یک زبان ء لبرزانکے گوں و ہدء ہمداری مہ کنت ء اوشت ء آماج بہ بیت گڈا آ زبان ء لبرزانک دیروئی کرت نہ کنت۔ مروچی دنیا ء ہما زبان ء لبرزانکاں دیروئی کرتگ کہ آہاں سائنس ء ہمداری کرتگ۔ سائنس ء انقلاب ء پذیربان ء لبرزانک ء تہ ء ہم مزنیں انقلاب اتک، چوشکہ سائنس ء لبرزانک ء تو کہ بازیں نوکیں تکنیک بن گپ آرت ہے رنگ ء سائنس ء لبرزانک ء تو کہ بازیں گالبندانی گیشی آرت۔ ہے پیما میڈیا ء رسانک درے برکت ء زبانان باز دیروئی کرت۔ مروچی دنیا ء تو کہ ہما زبانان جوانیں رنگ ء دیروئی

کرتگ کہ آ زبان میڈیا زبان انت ۽ میڈیا ۽ کارمرزبنت ۽ نبشتہ کنگ بنت۔ ہمے پیما سوشل میڈیا کہ پزبان ۽ لبرناک ۽ دیرونی ۽ مزنیں کردئے است، مروچی سوشل میڈیا ۽ انٹرنیٹ ۽ مک ۽ دنیا ۽ کجام چیزے بابت ۽ بلوٹ ۽ تراہما دمان ۽ سرپدی رسیت ۽ دنیا ۽ ہمک لبرناک ندکار ۽ کتابانی بابت ۽ ترا معلوم داری جوانیں وڑا رسیت۔

مروچیگیں سائنسی دور Internet پٹ ۽ پول ۽ جوانیں وسیلہ یے۔ ہمک چیز انٹرنٹ ۽ تو کہ گوں ارزانی ۽ پٹ ۽ پول بیت۔ ہمے رنگ ۽ چہٹی وی ۽ ریڈیو ۽ برکت ۽ ترا دگنیا ۽ ہمک کنڈانی بابت ۽ مالوداری رسیت۔ لہتیں مردمانی گشگ انت کہ سائنس آہگ ۽ چہ کتاب ۽ ارزشت کم بوتگ، اے گپ ۽ تو کہ ہچ راستی نیست۔ مروچی سائنس دور ۽ ہم کتاب جوانیں رنگ ۽ وانگ بوگ ۽ انت۔ بلئے کتاب وانگ ۽ رنگ ۽ دروشم بدل بوتگ مروچی کتاب Hard Copy ۽ جاگہ Soft copy ۽ تو کہ گیش رسیت۔ مروچی دیرونی کرتگیں ہر ملکانی تو کہ Digital Library ہر جاہ ۽ است۔ مردم ارزانی ۽ کروڑانی حساب ۽ کتاب Digital Library ۽ تو کہ شوہاز کرت کناں انت۔ ایشی ۽ ابید مروچی موبائل ۽ تو کہ کتاب ارزانی ۽ Download کنگ بنت۔ مروچی اے سائنس دور ۽ کس مزن مزنیں کتابے بڈ ۽ کرت نہ کنت ۽ ہر جاہ ۽ شت نہ کنت، بلکیں ۽ اے کل تئی موبائل ۽ Laptop ۽ تو کہ ارزانی بوت کن انت ۽ تو ایشانی ۽ ہر جاہ ۽ برت کنے۔

ہمے رنگ ۽ مزن مزنیں ”بزانت بلد“ موبائل ۽ Laptop ۽ تو کہ بوت کن انت۔ ہر وہد ۽ مردم ۽ دل بلوٹیت گوں ارزانی کجام ہم لوز ۽ شوہاز کرت کنت مروچی اے سائنسی دور ۽ دیرونی کرتگیں زبان ۽ لبرناکانی چھاپ ۽ شنگ بوتگیں کل کتاب انٹرنیٹ ۽ ارزانی ۽ رسنت۔

مروچی ہما زبانان ۽ دیرونی کرتگ کہ گوں سائنس ۽ ہمگام انت ۽ وتی زبان ۽

سوشل میڈیا ۽ میڈیا تو کہ جو انیس رنگ ۽ کارمرز کنگ ۽ انت۔ وہدے ما بلوچی زبان ۽ چاریں گڈا بلوچی زبان پچ رنگ ۽ گوں سائنس ۽ ہمداری کنگ ۽ نہ انت۔ بلوچی زبان نہ کہ جو انیس میڈیا است نہ کہ بلوچی زبان سوشل میڈیا تو کہ جو انیس رنگ ۽ کارمرز بوہگ ۽ انت۔

البت ۽ زاہدہ رئیس راجی ۽ جہدے کرتگ ۽ ”باسک“ نام ۽ ویب سائٹ ۽ پچ کرتگ کہ اے ویب سائٹ ۽ بلوچی زبان ۽ لہتیں کتاب ترا سیت۔ راجی ۽ جہد لکھ ستا کرزیت بلتے پہ زبان ۽ لیزانک باز جہد لوٹیت ۽ ہمک مردم وتی جہد بکنت۔ بلوچی زبان ۽ داں روچ ۽ مروچی یک لیز بلد، ماں انٹرنیٹ ۽ نیست۔ نہ کہ مروچی بلوچی زبان ۽ سائنسی گالبد است باید انت مئے کو اس ۽ زانتکاراے پڑا جہد بکن انت پر چکی داں وہدے مئے زبان ۽ لیزانک گوں سائنس ۽ ہمگام نہ بیت جو انیس رنگ ۽ دیروئی کرت نہ کنت۔

بگ بینگ ء نظریہ

وہاب شوہاز

بگ بینگ ء نظریہ مروچی ء چہ سی سال پیسردیم ء آرگ بوت۔ اے نظریہ ء مطابق

...۶

۱۔ چہ مروچی ء پانزدہ ارب سال ساری یک بلا میں ترا کے (دہما کہ یے) ء رند کائنات پیداگ بوت۔

۲۔ چہ عظیمیں تراک ء سے لک سال ء رند مادہ (Matter) ء تہا بدلی پیدا ہوگ بنا بوت۔

۳۔ کائنات ء جوڑ ہوگ ء اندازہ یک ارب سالان چہ رند اولی کلکشان ودی بوت کہ چرائی پنچ ارب سالان رند منے اے شیر چکیں کلکشان ودی بوت۔

۴۔ بگ بینگ ء اندازہ دہ ارب سالان چہ رند منے ”نظام شمسی“ (Sd.system) پیداگ بوت۔

۵۔ چہ مروشی ء دو لک ء پنجاہ ہزار سال ساری زمین ء سرازندگی ء نشانی پیدا ہوگ ء لگت آنت۔ اوہے زوتان انسان ودی بوت۔

۶۔ چہ بگ بینگ ء رند کائنات ہمانت کہ تالان بوان آنت سائنسدانانی رد ء اے کائنات یک نہ یک روچے تالان بوان ء بوان ء تباہ بیت کہ آترا ”بگ گرینچ“ ء نام اش داتہ بلتے سائنسدانانی یک گروپے یے ء مطابق ء اے کائنات بس ہے وڑا تالان بیت کہ بیت اے نظریہ را ”ہیبت ڈیٹھ“ گشنت۔

جنرل الیکٹرک لیبارٹری:

نیویارک ء تان اے وہدی جنرل الیکٹرک لیبارٹری جوڑ بووکیں لیزرانی تھا چہ درھیناں طاقتوریں لیزر جوڑ کرتگ ایشی بے کسائیں طاقت ء سبب ء ایشی نام سپر لیزر ایر کنگ بوتگ ایشی ء یک برمشے ء، توک ء یک ہزار واٹ ء طاقت است آنت۔ اے وجہ ء اے ہم یک ریکارڈے چرے لیزر ء ڈڈے چہ ڈڈترین آسن ء راہم لہتیں سیکنڈانی تھا آپ کنگ بوت کنت۔

اے لیزر ء تیاری ء ہم چہ عام تکینک ء کموجدائیں وڑے کارمرز کنگ بوتگ عام لیزرے ء جوڑ کنگ ء ہرچ وڑین گیس کارمرز بوت کنت بلتے اے لیزر ء جوڑ ء واستہ چہ خاصیں تھرے ء ڈڈیں مادہ استعمال کنگ بوتگ آنت۔ اے لیزر ء راچہ بازین گرمی ء رکنیک ء حاطر ایشی ء تھا یک Cooling System یے جنگ بوتگ۔ اے آسن ء یک ء نیم اینچ زنڈیں بلیسٹے ء راہم ایوک ء دو سکنڈانی تھا کڈک کت کنت۔

ماہتاک آساپ تربت، اگست ۱۹۹۳

ت۔ ۴۱

بنی آدم گوں وتی سازیتگیں شے آں حدائی چہرگ ء جنت

الطاف منیر بلوچ

لہتیں ایجادات مردم ء را انچومیان استمانی گندگ ء کابنت کہ مردم ء را باور ہم نہ بیت کہ ایشاں ء اشتاپ اشتاپ ء کاگد ء سرانشتہ کتگ ء یو ایس پینٹ ء ٹریڈ مارک (USPTO) ء جمع کتگ۔ چشکہ پینٹل، لچوکیں پٹی، بال پوائنٹ ند، کمپوٹر ء ماوس ء بجلی والہ لوئی اے ایوک ء لہتیں درور آنت کہ ما ایشاں انچوکار مرز کنناں کہ پورا اے انچو منے دست ء کپتگ انت۔

دومی نیمگ ء امریکہ ء نوکیں شے سازیں ادارگ بزاں Uspto ء تہا ۲۰۱۰ ء سال ء موجد آں ۲۰۲۷ ء درخواست داگ ات کہ منے گور انوکیں شے آنی جوڑ کتگ ء نوکیں حیاں است انت بلے ایشانی نیم پہ ایجاد ء سند دیگ بوت انت ء ایوک ء یک بہرے ایشانی تہامننگ ء دیم ء آرگ بوت۔ چشیں لکانی حساب ء نوکیں حیاں کاگدانی سرانشتہ آنت ء نوکیں شے سازیں ادارہ بانی تہا کپتگ انت کہ ایوک ء ہما حیاں دیم ء آرگ بنت کہ کلانی پانڈگ ء واستہ کار مرز بووکیں شے سازگ بہ بیت۔

اگاں ما کوگوست ء سراچمشانکے بدیاں گڈا ہمے لہتیں گوستگیں سالانی تہا انجیں ٹیکنالوجیکل دیروی بوتگ کہ کسے گت ء گمان ء ہم نہ بوتگ کہ اے وڑیں نوکیں شے منے

ہر چیگیں زندے تہا پہ مدامی جاہ گرانٹ ء بنی آدم ہم آسانی چم بردار بیت۔

ہر را جمان ء وتی لوٹ ء گزر آنت کہ نوک سازیتگیں شے آں وتی تہا پہ شاکامی
جاہ نہ داینٹ ء بازیں و ہد ء آہانی دیم ء چومنگیں دار ء مک بنت ء وتی لکیر ء تہا آہگ ء نیلنت
اش بلئے گوزوکیں و ہدے پاداں کئے دارایت کہ گام پہ گام وتی لوٹاں چومار ء پوست ء مٹ
ایت ء نوک نوکیں شے ء لوٹ کنت۔

اردی تب دار Military Mind Control

ہما ہیلمٹ کہ امریکہ ء ارد ء کارمرز کتگ انت گڈا آمدام گوزوکیں و ہدے
ہمگامی ء بدل ہم بوتگ آنت۔ چشکہ اولی جہانی جنگ ء ہما ہیلمٹ کہ امریکہ ء پیدل گشتیں
ارد ء وتی سرانی رکینگ ء واست ء کارمرز کت انت آ ہیلمٹ
M1917/M1917A1 ء نام ء زانگ بوت انت ء Doughboy ہم گشت اش۔
بلئے اے ہیلی میٹانی جاہ ۱۹۴۱ ء M.1 STEELPOT ء گپت کہ ہمسنے
ہیلمٹ دومی جہانی جنگ ء ہوار کورین تضاد ء ویت نام ء جنگ ء تہا ہم شریں وڈے ء
کارمرز کنگ بوت آنت۔

بلے ۱۹۸۰ ء دہک ء امریکہ ء ارد ء ہیلمٹ یک ٹہشتے ء سراجوڑ کتگ ات ء آئی
تہا بازیں کالک ات انت چہ ۲۹ kelver: ہیلسک فائبر جوڑ کتگ ات آنت۔
آوکیں و ہدے ہیلمٹ سرانی چہ بمب ء توپانی چنڑ وکاں چہ رکینگ ء ابیدگہ ہم بازیں کار
آمدیں شے ہوار کنگ بنت۔

Arizona State Universty ء یک پٹ ء پولکارے نا کوسیم کہ
Research Project Agency US Sefence Advanced ء مک
ء یک انجیوں فوجی ہیلمٹ ء جوڑ کنگ ء سراجوڑ پٹ ء پول ء کنگ ء انت کہ نوکیں ٹیکنالوجی

۽ مکڪ ۽ آڻي جوڙ کٽگي هيلمٽ فوجي آڻي سراني رکينگ ۽ هوڙ آڻاني دماغ ۽ هم رهشوني ۽ به کنت۔ اے ٽيڪنالوجي Transcranial Pulsed Ultrasound گشگ بيت
 که اے دماغ ۽ هاسين بهراں گون وتي مزنيں تڪرات توار ۽ لهر اں پچارينت ۽ همسنے توار ۽ لهراني
 سوب ۽ چرگ همادرد ۽ کلوه ۽ وتي مزل ۽ داں پچارينت ۽ گر ۽ دار ۽ هم کن انت۔ جنگ ۽ پڙا
 اے وڙيں هيلمٽاني سک باز پانگ انت چيا که اے هيلمٽ فوجي تب ۽ وتي دست ۽
 داريت ۽ آڻاناں هر وهده الرٿ کنت۔ په درور يک فوجي يے مزنيں وهده ۽ جنگ ديگ ۽
 پدمکوتا هير بلوٽيت يا آڻي چم چه واپ ۽ بند به بنت گڏ اے هممٽ آراگيش الرٿ کنگ ۽
 مدت کنت۔ هما فوجي که پريشان ۽ درد ۽ دوراني آماچ انت گڏ اے هيلمٽ آڻي پريشاني ۽
 درد ۽ دوراں هم کم کت کنت ۽ پلچ ايس ۽ نشه ۽ لوٽ ۽ هم کت کنت ۽ هر وهده آڻاں الرٿ
 کنگ ۽ مکڪ کنت چيا که ايش دماغ ۽ گر ۽ دار ۽ کنت۔

بلنے دومی نيمگ ۽ بازيں مردم گيشت که نا کو سيم اے وڙيں
 Neurotechnology ۽ کارمرز کنگ ۽ گون فوجي آڻي دماغ ۽ سراسر ايش کنگ ۽ وتي
 سازيتگيں شنه ۽ دست ۽ ديگ لوٽيت ۽ باز گيشت که اے يک کسه ۽ ايشي راستين دروشم
 نيست بلنے وهوتی فيصله ۽ وت کنت۔

زور اکیں حاکم علم و زراعت و دژ من انت

شچراگ بلوچ

۱۹۳۳ء و ہدیکہ ہٹلر جرمنی و چانسلر ناینگ بوت تہ ایڈولف ہٹلر و حکم و پدا بازیں غیر ملکی نوشتہ کار جنگ و کشک بوت انت و آہانی کتاب سوچک و ماندراگ بوت انت۔ اے ردا ”آئن اسٹائن“ و نوشتانک و تاک و کتاب ماندراگ بوت انت۔ چہ ہٹلر و نیمگ و چوشی علم دژ منیں کار پدانی سروکے و جرمن ”طبعیات دان“ سرفلپ لینارڈ کنگ و ات۔ اے دروگ بندیں سائنس دان و آئن اسٹائن و ”اضافیت و لیکہ“ یہودیت سنج و ہنچک و مارکسزم و چیریں دروشم گشت۔

ہٹلر و گول اے لبرال آئن اسٹائن و لیکور دکت کہ ”فطری سائنس آریں سنج و پیداوار انت مارا اے زیب نہ دنت کہ یک یہودی و چک و رندا بہ کہیں“ ہمیشادگہ بازیں کتابانی گما سر آئن اسٹائن و کتاب ہم ماندراگ بوت انت۔

بلے آئن اسٹائن و ہما دور و ہم گشک ات کہ ”فطری سائنس و سر امنی بازیں ٹپاسانی سوب مندی و چہ من و ہمے نشون رستگ کہ من چچ و ڈریں ملکی و قومی رہندانی بندوک نیاں“
مرچی دنیا و دیما درستیں راستی پدرا انت فلپ لینارڈ ہم و آدگہ ہم۔۔۔۔۔ بلے آئن اسٹائن و بابت و امریکی سائنس دان ”کارل سگاں“ گشیت ”اگاں آئن اسٹائن مہ بوتیں تہ نوکیں دور و سائنس ۱۹۲۰ء چہ پیش زہگی لیبیوانی میار پیتگ ات۔“

کائنات ۽ لیکہ مذہب ۽ سائنس

شچراگ بلوچ

خدا ۽ جہان ۽ بابت ۽ بازيں ليڪہ ڊيم ۽ اتلگ انت۔ بازيں مذہب ۽ نيڪرہاني تہا اے ليڪہ است انت ۽ ہے نشون ہم ديگ بوتگ کہ جہان چون جوڑ بوتگ۔ کيشتریں مذہبی ليڪہ جہان ۽ جوڑ بنیگ ۽ پڙگرد ۽ یک خدائے ۽ دزما نجي ۽ راستی ۽ من انت۔ پدا بکہ کنوکیں گپ اش انت کہ خدا ۽ کائنات ۽ بابت ۽ سرجمیں مذہباني ليڪہ ۽ حیال وڙی ناں وڙی یکے گوں دومی ۽ ہمدپ انت، بازيں فرق گندگ ۽ نیت۔

اسلام اے ليڪہ ۽ منوک انت کہ اے زمین ۽ آسمان پیش ۽ یکے ۽ گوں دومی ۽ ہمگر نچ بوتگ انت ۽ پاکیں خدا ۽ جتا کت انت ۽ پدا چہ آپ ۽ ہمک ساہدار پیدا کتگ۔

پہ درور

(اَوَلَمْ يَرِ الْكَافِرُوَانِ السَّمُوْتِ وَالْاَرْضِ كَانْتَا رَتْقًا فَفَقَعْنَهُمَا طُوً جَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْئٍ حَيًّا ط افلا يؤمنون)

اسلام اے ليڪہ ۽ ہم منوک انت کہ زمین ۽ آزمان ۽ پیش ہر نیگ ۽ تہاری ۽ مانشا ننگ ۽ خدا ۽ کرسی آپ ۽ سراجنوک پیگ۔ اسلام ۽ ردا درستان چہ پیش آدم ۽ حوا پیدا کنگ بوتگ انت۔ ہندوستان ۽ کوہنیں لبزانک ۽ مذہب ۽ تہا انچیں کسہ ۽ آیات ہم دست کپ انت۔ ہندوستانی کسہانی ردا جہان ۽ جوڑ بنیگ ۽ پیش ہر نیگ ۽ آپ تاں آپ بوتگ۔ ”الوہی وشبو“ یا ”الوہی جوہر وشنو“ ۽ دروشم ۽ آپ ۽ سوا وپسوک بوتگ۔ آپ ۽ تہا تلاہ ۽

”ہیکے“ پیدا بوتگ۔ ہے ہیکے تہا برہما“ گوں وتی زورء ودی بوتگ۔ برہما ہیکے تہا
 تاں دو سالان وپتگ پدا آئی ء ہیکے دو بہر ء بہر کتگ ء یک بہرے ء زمین (پرتھوی)
 پیدا بیتگ ء دومی بہر ء جنت (سورگ)۔۔۔۔۔ پدا وقت پیدا بوتگ، ہفت زمین پیدا
 بیتگ آنت ء پدا مردین ء جنین۔۔۔۔۔ مردین ء نام ”سوام بھاو“ ایر کنگ بوتگ ء جنین ء
 ”شنا روپ“۔۔۔۔۔

چینی مذہب ”تاو زم ء تہا ہم انجیں کسہ است آنت کہ پیش ء ہر نیمگ ء تہاری
 بوتگ تہاری ء جہلانکیانی تہا یک ہیکے پیدا بوتگ۔ ہیکے ء چہ ”پنگو“ (Pangu) پیدا
 بوتگ، پنگو ہیکے تہا وپسوک بیتگ پدا مزن بیان بوتگ و ہدیکہ مزن بوتگ آئی ء جان کش
 اتگ ء ہیکے پروشنگ۔ ہیکے ء کستریں بہر آسمان ء جنت جوڑ بوتگ ء مستریں بہر زمین
 ء۔ ہے وڑا آسمان (Yin) ء زمین (Yang) جوڑ بوتگ آنت۔

پدا ”پنگو“ کدی وش بوتگ ء کدی پریشان، آئی ء حیڑ اتگ کہ آسمان ء زمین یکے
 گوں دومی ء دوبارہ ہوار بہ بنت تہ تباہی کیت۔ پدا آئی ء سوڈگ کتگ ء اوشتاگ، دست
 آسمان ء سک کتگ آنت ء پاد زمین ء۔۔۔۔۔ دانکہ آسمان ء زمین وتی جاہ ء بہ اوشت آنت
 پدا ”پنگو“ ء کد مزن بیان بوتگ ء یک روچی دہ فٹ ء مزن بوتگ ء زمین ء آسمان یکے چہ
 دومی ء دیر روان بوتگ آنت۔ پدا کسہ ہے وڑا روان بوتگ ”پنگو“ ء مک ء گوات، روچ ء
 ماہ ء انسان پیدا بیتگ آنت۔

سائنس ء اے ردالیکہ ہم وڑے نال وڑے گوں ہے لیکہاں ہمدپ آنت۔
 سویٹزرلینڈ ء فرانس ء سیمسری ہنداں خدا ء جہان ء بنیادی رازانی پہمگ ء حاطر الیبارٹری
 جوڑ کنگ بوتگ کہ اے پٹ ء پول ء ۲۰۰۸ ء بنگلج بوتگ ء ایشی ء پارٹیکل فزکس ء نام
 دیگ بوتگ۔ سائنسدان اے لیبارٹری ء ”گاڈ پارٹیکل“ ء سرپٹ ء پول کنگ ء آنت کہ

دانکہ آجہان ء جوڑشت ء خدائے راستی ء سرپد بہ بنت۔ سائنسدانانی ردائینی ایٹم یا گاڈ پارٹیکل
 جہان (Universe) ء جوڑکنگ ء بنکی کردار انت۔

جوہری فزکس ء درستاں چہ مسترین نوکیں تجربہ گاہ ایل۔ ایچ سی ء سائنسدانانی ردائینی
 مایٹ ء پول ء وہدء گوں انجین راستیاں دوچار کپتنگ انت کہ چہ ایشی ء چہ ”گارڈ پارٹیکل“
 است بینگ ء نشون رسیت ء گاڈ پارٹیکل جہان ء جوڑکنگ ء سوب انت۔

۱۳ دسمبر ۲۰۱۱ ء سائنسدانان یک پریس کانفرنس ء گشتگ ات کہ آگوں انجین
 تجربگاہاں گوستگ انت کہ چریشی ء چہ ہمے پدر انت کہ کائنات ء جوڑکنگ ء بنکی جوہر گاڈ
 پارٹیکل انت۔ گاڈ پارٹیکل ء درگیجگ پہ سائنسدانان مزین سوب مندی یے چریشی ء جہان
 ء جوڑ بیگ ء راستیاں چہ سرپدی رسیت۔

جہان ء شاہیگانیاں تہا بازیں ہستی کلکشان ء دگہ بدن است انت۔ انجین ہم کہ آ
 چہ انسان ء گندگ ء بسات ء دور انت بلتے انسان چہ بنیاد ء جہان ء چیریں رازانی پٹگ ء
 گلانش انت۔ برز ء بیان بوتگیں مذہبی لیکہ ء نوکیں دور ء سائنسی پٹ ء پول انسان ء ہمے
 واہگانی نام انت۔

لہتے وہداں پیش سائنسدانان ہمے سرپدی رستگ کہ جہان ء جوڑشت ء مسترین
 کردار یا جوہر سے انت۔ ایشاں سائنسدان الیکٹرون، نیوٹران، پروٹان، ء نام داگ۔
 اے ہر سے ہور بنت ء ایٹم ء جوڑکن انت بلتے سائنسدان گشتت کہ ”ایٹم“ وت جوڑ نہ
 بوتگ۔ ایشی ء جوڑکنگ ء مزین طاقتے دزماجن انت۔ ایشی ء سائنسدان ”گارڈ پارٹیکل“
 ء نام ء دینت ء گاڈ پارٹیکل خدائی صفات ء واہند انت۔

نوکیں فزکس ء اے لیکہ درستاں چہ پیش ۱۹۵۴ ء برٹش سائنسدان پیٹر برگ
 ہیگنز ء دیم ء آرتگ ہمیشا اے لیکہ ہیگنز ء نام ء زانگ بیت۔ ء گاڈ پارٹیکل ء اے حیالی

”ذره“، ہیکنز، بوسن، نام، ہم، دینت۔ سائنسدانانی گشگ، رداہرا، ایم، جوڑ کنگ، پشت
 ءیک قوتے دزما، نحن، انت کہ گاڈ پارٹیکل، نام، زرانگ، بیت۔ ہمیش، انت کہ جوڑ شت،
 کمک کنت۔

کائنات، بابت، ہم، سائنسدانانی لیکہ، چہ، برز، بیان، بیتگیں، مذہبی، لیکہاں، گیش
 بدلی، نیست۔ سائنسدان، ہم، گشنت کہ جہان، اولسرا، یکجاہ، بوتگ۔ پدا، گوں، ترندیں، تراکے،
 ترک، اتگ، ماہ، روج، استال، کلشان، زمین، دریا، جوڑ، بیتگ، انت۔ ہمے، تراک،
 سائنسدان، ”بگ بینگ“، نام، دینت۔ آتراک، سوب، ”ہیلیم“، ہائیڈروجن، ”گیسانی
 ”ری ایکشن“، گشنت۔

۱۹۸۹ء امریکی خلائی کارگس ”ناسا“، نیمگ، ”یک“ ”سیٹلاٹ“، برز، دیم
 دیگ، بوتگ، اے، سیٹلاٹ، نام، ”کو بے“، (Cobe) بزاں (Cosmic
 Background Explorer) ایر کنگ، بوتگ، اے، سیٹلاٹ، مول، مراد، جہان،
 پڑدر، ہما، ”برقی“، (Cosmic Background Explorer) برانز، سراپٹ،
 پول کنگ، بوتگ، کہ، ہمے، مزین، تراک، یا، بیگ، بینگ، سوب، وجود، اتلگ، انت۔
 سائنسدانانی ردا، جہان، جوڑ شت، بابت، ”بگ بینگ“، منگ، چہ، ابید، گے، مستریں، راستی
 نیست۔ سائنسدان، چو، تاوازم، ملایاں، اے، گپ، ہم، منوگر، انت کہ، مزین، تراک، یا، ”بگ
 بینگ“، پد، جہان (Universe) پراہ، روان، انت۔

برمودا ٹرائی اینگل ء راستی

شپچراگ بلوچ

جہان ء تاریخ ء بنی آدم ء پہ دومی بنی آدمانی ریپینگ ء رد دیگ ء گلام دارگ ء یا ترسینگ ء ٹوہیں وگلڑیں ء ولساچیں دروگ ساچ اتگ۔ کوہنیں عہد ء جادوگرانی وگلڑیں عمل بہ بنت یا بے بنیں مذہبی دروگ یا نوکیں عہد ء سائنسی دروگ بہ بیت۔ اگاں کسے چار ء بچار بہ کنت ء چہ ہمک مذہبی ء انسانی گر ء بنداں در بنیت تہ بازیں سوال چست کت کنت۔ البت انسان باید کہ بے ریا ء ہر سازتگیں دروگانی سرجمین پیلوانی سراچار ء تپاس بہ کنت چوشیں سازتگیں دروگانی مول ء آسراں بچاریت تہ بازیں راستیانی پاشک بنیک ء گمان است انت۔

پہ درور ما بازیں جاہاں ایش کتگ کہ پلاں لوگ ء جن است پلاں بلڈنگ ء ٹاور ء سراجناں قبضہ کتگ۔ چوشیں کسہ گیش چہ گیش ہما ملاں بنت کہ اودامذہبی حاکم ء ڈکٹیٹرائی قبضہ انت۔ اگاں ما بچاریں تہ چوشیں بلڈنگ ء کارگسانی سراجن ء ملازکائی قبضہ کنگ ء بازیں راستی بنت یک ایش کہ اوداہے وڑیں ڈرگ مافیا ء یاچیریں دستانی مردم جاہمنند انت کہ آپاشک بنیک نہ لوٹ انت۔ پمیشاے چاگرد ء یک پندلے ء شکل ء انچیں جاور حال ودی کن انت تا نہ ملک ء حاکم ء مستر ہم انچیں پندلانی زد اکابنت کہ چوشیں جاہاں جن ء الہیانی مہلوک جاہمنند انت۔ خاص کر چیریں دہشت گردیں مردم چوشکہ القاعدہ یا ڈرگ مافیا ء مردم انچیں ہنداں جاہمنند بنت۔ ہے سنج ء پندلے دروشم ء ردوم دینت کہ

پلاں بلڈنگ ۽ پلاں کارگس ۽ جن جاہمندانتي اے وٽي کاراسوب مندبنت۔

دومي ظالمين حاکم لس مهلوک ۽ ريپينگ ۽ ردديگ ۽ گلام دارگ ۽ انچين پندل
سازي کن انت۔ جادوگراني مهلوک ۽ آوار جنگ ۽ بيگواه کنگ هم بازيں ملاکاں هے
زوراکیں حاکماني پندلے که مذهبي ملایاني مک ۽ اے دروگاں راست کنگ ۽ توجیل ۽ کنان
تاکه نفسیانی صورت ۽ لس مهلوک ۽ بیم آماج به کن انت ۽ وٽي مخالفیناں جادوگر ۽ ساحراني نام
۽ بيگواه به کنان لس مهلوک ۽ جن ۽ جادوگراني نام ۽ به ريپين انتي ۽ گلام بدرانت۔

من ۽ کسے گشيت که اے جهان ناپدسیدار انت۔ اگاں ادا تو مظلوم ۽ بزرگ ۽
بلئے صبر کن که ديما پاکين خدائے جنتے جوڑ کنگ ۽ بازيں حور ۽ گلماں تي ودار ۽ انت۔ دنيا ۽ دراج
مانين تاريخ ۽ تهها مذهبي حاکم ۽ ملا که تری کجام مذهب ۽ آهانی سيادی به بيت۔ يهوديت،
عيسائيت، يا کجام مذهب۔۔۔ ايشان ۽ بزرگين مهلوک ۽ گلام دارگ ۽ ريپينگ ۽ آهان ۽
جنت ۽ لالچ داتگ اگاں ادا کسی تنگ دست ۽ بزرگين چه حقاں زبهر انت، ته صبر به کنت چيا که
پرا تي ۽ جنتے است انت۔ ايشان یاگی ۽ سرکشاں جهنم ۽ سوچو کين آس ۽ پهارداتگ (بلئے ادا
مئے سر حال اے گپ ۽ گيشنگ نه انت که جنت ۽ جهنم ۽ راستی چي انت اے وت یک
دراجين سر حالے بلکين زوراکاني پندل ۽ پاشک کنگ ۽ وٽي وس ۽ کسانين جهدهے)۔

یک کسبه ”برمودا ٿرائی اينگل“ ۽ سازنگين پندلين که میان استماني راستی ۽ جوڑ
بوتگ۔ برمودا ٿرائی اينگل ۽ کسه بیمناک انت۔ اے ٿو بين ٿو بين بالی ۽ آپی جهازيں
پليکپت برمودا ٿرائی اينگل کیے جاپانی شهر مایانا ۽ بگرتاں فلپائن ۽ زروان ”گوام“ ۽ چوگدام ۽
ٿرا مک انت ماریانا هما شهر انت دومي ٿو بين جنگ ۽ امریکا ۽ قبضه کنگ۔ دومي امریکا ۽
فلوریدا ۽ زرا بگرتاں اوقیانوس ۽ ایر جهل انت۔ اے آزمانی هما تگونی ایریا انت که ادا
حاکماني ردا برمودا ٿرائی اينگلاں بازيں آپی ۽ بالی گرابی پليک اتگ۔ بازيں وهداں چوش

ہم بوتگ کہ بالی گراب یا آپی گراب پہ سلامتی تیباء سر بوتگ انت بلئے مردم گار بوتگ انت یا مردم پہ سلامتی تیباء سر بوتگ انت ء جہاز بیگواہ۔۔۔۔ امریکی سرکار ء روٹانی تہا چوشیں بازیں وئیل است انت۔ ملا عاصم برمودا ٹرائی اینگل ء ہما ”دجال“ سر پد بیت کہ آ قیامت ء نزیک ء بقول ملا یاں سر کشیت۔ ملا عاصم کشیت کہ امریکہ سرکاری اگدہ دار ”مسٹر ڈکھینی“ ء گوں دجال ء ملاقات کتگ۔ بلئے ادا بازیں جست سر کشاں کہ باریں اے ”برمودا ٹرائی اینگل ملا ء حاکمی میان استمانی پندلے بوت نہ کنت؟ دانکہ آ مہلوک ء راترس ء آماج بہ کن انت ء آہاں گلام بہ دار انت۔ چیا کہ انجیں وتگڑیں دروگ ء بے بنیادیں گپ مہلوک ء چہ وتی ججالانی بابت ء جیڑگ ء دزکش کن انت ء مہلوک ترس ء آماج بیت ء ملا ء حاکم وتی کاراں سوب مند بنت پمیشادنیاء بازیں بے بنیں کو اس ء ملا اے ٹرائی اینگل ء سائنسی بنیاد دیگ ء وتگڑیں جہد ء کنگ ء انت تاں حدے ء سوب مند بیتگان اے رد امریکاء مہشور ترین سائنسٹ ”کارسیگان“ وتی حیا لاں چواے رنگ ء کشیت۔

”مسٹر جیڑہ ایش انت کہ مانگیش اتگیں جستانی نیمگ ء مہلوک ء دلگوش گور کت نہ کتگ۔ بازیں مردم سائنسی رستیاں زانگ لوٹ انت اے مردم سائنسی سیمسرانی سرا سازتگیں دروگیں گپاں ہے وڑا وانت کہ بلکیں ما بازیں جیڑہانی بابت ء سر پدی گپت کنیں۔ چوشیں سائنسی سیمسرانی سرا سر بیتگیں دروگ تعلیمی کارگس ء رسنانکی کارگسانی حاطرا جیڑگی گپ انت۔ چوشیں جاور کہ پہ سائنس ء نادلکش ء در دسر جوڑ بنت ایثانی رواج دیگ ء رساندر ء جیڑگ لوٹ ایت ادا مارا سائنسداناں ہم مارگ لوٹیت کہ ما چوشیں دروگانہ پاشک کنگ ء تاں چنکہ جہد کنگا انت؟“

”برمودا ٹرائی اینگل“ ء منوک دریاء پراہیں تکلونے ء گار ء بیگواہ بیوکیں آپی ء بالی گرابانی ذکر ء پہ جاک ء کو کار کن انت۔ اول چوشیں بازیں ویلاں گیشتر راست نہ انت

البت ہما گراب کہ بیگواہ بوتگ أنت آدریاء بڈاتگ أنت من ٹی وی مراکش ء چوشیں گپانی
 سرا اعتراض کتگ تہ ٹی وی ء مردک لاجواب بوتگ ء گوں کندگ ء گپے بیھال کنائیتنگ
 گپ ایش انت کہ ”اڑن طشتریانی منوکانی وڑا، برمودا ٹرائی اینگل ء منوک ہم راستیں
 ثبوت دات نہ کنان“۔

تیز گامیں دنیا (دوی)

سگار کنڈ

”دنیا شنگ ماہء سرء میر جان ہما گدان ء باہوٹ انت“

1- تپنگ چماں کور کنت:

برطانیہ ء گوٹگیں زری اردء سپادارے ء (میریں کمانڈو) یک ہنچیں لیزر گنے سازاتگ کہ چہ آئی زری دزان ء تراس دیگ ء تاجینگ ارزان انت اے تپنگ ء لیزر مردم ء چماں پہ ادارکی کور کنت۔ انچش کہ لیزر مردمانی سرء کپ ایت گڑادمان ء پدآپہ ادارکی کور بنت۔

اے تپنگ کوپگانی سرء ایر بوت ء کارمرز بوت کنت۔ ۵۰۰ میٹر دور وتی نشانگ ء جنت۔ ۲۵ ہزار پاوند ء چہ اے تپنگ جوڑ بوتگ ء ایشی نام SMU.100 انت۔ برطانیہ نوں پہ دراگازی ء زہر شانیانی تراس دیگ ء ہم اے تپنگ ء کارمرز کنگ لوٹ ایت۔

2- پوجی رُبوٹ:

سڈنی ء فرم میر اتھن ٹارگٹس ء پوجی رُبوٹ جوڑ کنگ ء آہاں ء امریکی زری اردء دست ء داتگ۔ اے رُبوٹ چولس پوجی ء ڈرا کارکن انت۔ اگس دژمن ء اردیک رُبوٹے ء راہ جنت گڑا پوجی ء وڑ ء آدگہ رُبوٹ آرا کار دنت۔ اے جنگ ء ڈرا یک بلا ہیں۔

3۔ امریکہ دگہ بمبے جوڑ کتگ:

یک انچین سلاہے امریکہ جوڑ کتگ کہ آیوک ء ۳۰ ملٹ ء تہ ء دنیا ہر کنڈ ء
وتی نشانگاں جت کنت۔ اے چہ توار ء ۵ گشتاں گیش سپر کنت امریکہ ء اردو ء ایشر اچکاس
اتگ اے یک ایڈنس ہائپر سونک سلاہے۔ زروان ہوائی ء اے سلاہ چکاسگ بوتگ ء
ایشی ۲۵۰۰ میل دور وتی نشانگ ماں مارشل آئی لینڈ ء جتگ۔

امریکہ ء اے AHW پراجیکٹ دنیا ء تہ ء انا گتی ارشانی خاطر ء انت۔

گلوبل اسٹریٹجک پروگرام ء سر ء پینڈا گون ء گوستگیں سال ء ۲۰۰۲ ملین ڈالر
جتگ نوک تریں بمب ء سر ء ۶۹ ملکن ڈالر کارمرز کنگ بوتگ۔ نوں امریکہ
اردو Bunker Busting Massive Ordnance Penetrator
Bombs آن کارمرز کنگ ء انت۔ نوں مارا اے چارگی انت کہ امریکہ باریں کجا ایشان
کارمرز کنت۔

4۔ گنچی پراک ء زمیل:

انچین گنچی پراکے (T,shirt) است کہ ما آرا چوڈ ہل (Drum) کارمرز کن
انت۔ ایشی ٹچ پیٹ ڈ ہل ء گر ء دار ء کن انت۔ ایشی تہا تہنا دوگیس (Battery) کارمرز
بیت ء ایشر اکسان کسانین اپیلی فائر ء اسپیکر ہم پر ٹچ اپیڈ ایشی کلیدیگ (Key
Board) انت ء اے ۹ توار کش ات کنت۔ دانکہ ۳ ملٹ ء رکاٹ ہم کت کنت نوں
ورنہ نوکیں پدرتچ وتی جندے دھناں جوڑ کت کنت ایشی ء نیاد امریکہ ء ۳۰ ڈالر انت۔

سہ ماہی سگار کنڈ پروم پنچگور ۲۰۱۲

برمودا ٹرائی اینگل

صلاح الدین بیوس

نویس دورء سائنسی دیروٹیء چہ ابید برمودا ٹرائی اینگل (Bermuda Triangle) انگہ یک بلاہیں جیڑے منگ۔۔۔ ۵ لاکھ مربع میل دریاء تھااے ٹرائی اینگلء آزمانیء دریائی سدانی کساسء بالی گرابء آپی گراب گوں ہزارانی مردمء گارء بیگواہ کتگ انت۔ پمیشکااے دریاء برزی نیمگا بالی گراب مانش جاہ گشنت۔

دنیاء مستریں زور اور امریکہء نزدیکیء ابیداے جیڑہء سراپٹء پولء چہ ٹرائی اینگلء راستی پدرانہ بیتگ دریاء اوقیانوسء کشورء برمودا میامی، فلورڈا، سین، جون آنء یورٹیوریکو کہ دریاء ہندانی تھا انت۔ برمودا ٹرائی اینگل یک نیمگے سردء دومی نیمگا گریں آپ انت۔ گریں آپء چہ زراب در کئیت برمودا ٹرائی اینگلء بارواہر پگرء لیکھے کہ دیما اتکہ آہانی تھا یکے سائنسی پٹء پولء دومی مردمانی وت گڑیں گپ انت۔

سائنسی نیمگا ہر گپے کہ است ماہماہاں چاریں۔۔۔۔

سائنسدان گشنت کہ برمودا ٹرائی اینگل (Electric) لہتیں انجیں (Waves) است کہ آہاں (Electric Magnetic Waves) گشنت اے آوکیں ہر تیزیں چیزء تیزیء گو ماوتی نیمگا چکیت بالی گرابء آپی گراب برمودا ٹرائی اینگلء شکا ربنت۔۔۔ ایشیء ہر آپیء بالی گرابے کہ برتگ تباہ کتگ انت تنیکہ آہانی ہالء کلوہ ہم نہ بیتگ۔۔۔ تینگہ اے گپ پدرانہ بوتہ کہ ٹرائی اینگلء تھا چے است؟

گراب و ہدے برمودا ٹرائی اینگل (Area) ء پترینت، ایشاں زمین ء گوما
 رابطہ ہم کنگ۔۔۔ بلئے اناگہ اے گراب چہ ریڈار ء گار بوتہ ء پدا دمان ء ریڈار ء ظاہر
 بوتگنت۔ اے اندازہ دمان ء واستہ گار بوتنت برمودا ء سراپٹ ء پول کنوکانی گشگ انت
 کہ اے ہندسدانی میل جہل انت روج مرچی سیٹلائٹ ء سگنل (Signal) اے
 جہلائیں دریا ء زمین ء نہ رسگنت۔۔۔

اے ہند ء ہر سیٹلائٹے کہ دیم دیگ بوتہ ہم پداواتر نہ بوتگنت ۱۹۷۵ ء رندہر
 حادثہ کہ بوتگ ایشی ء چہ رنداے زانگ نہ بوتہ کہ ادا اثر ا است۔۔۔ چوہزارانی حساب ء
 جہاز گوزنت بلئے اگان یکے نہ زانتکاری چہ ہے ہند ء گوزیت گڈ اپداواتر نہ بیت۔
 برمودا ٹرائی اینگل ء آپ ء سرائیک دگہ رنگیں کا ہے است آئی ء (Sar
 Cassum) گشنت اے کاہ ہے ویل ء پجار انت۔ ایشی ء گنگ ء۔ گوں آپی گراب
 وتی راہ ء بدل کننت۔

ماں دریا ء اے ویل کدی بندات بوتگنت اشانی پکائیں زانت نیست۔ بلئے
 مرچی ء چہ چار سدسال پیش امریکی یک آپی گرا بے گار ء بوتگ چہ یک بلائیں شور ء شارے
 جنگج بوت اے ویل برمودا ٹرائی اینگل ء نزیک ء بوت چہ ایشی ء رندہم بازیں ویل بوتنت
 ء درستان چہ پیش حادثہ جولائی ۱۶۰۹ ء جزیرہ ء چہ ایراتلگیں گراب (Sea Venture)
 ء بوتہ آئی ء تھا یک سد ء پنجاہ مردم مان بوتہ ء امریکہ ء روگا بوتہ راہ ء نیما برمودا ء دولاب ء،
 آماچ بوتہ۔ ۱۸۱۴ ء امریکہ ء چہ دنیا ء تیز ترین جنگی گراب (Waps) برمودا ٹرائی اینگل ء
 انچو گار ء بیگواہ کت۔

لیری کوشنے وتی کتاب ء تھا گشنت ۱۸۴۰ ء داں ۱۹۷۳ ء۔ پنجاہ ء ہفت حادثہ
 برمودا ء بوتہ۔ زانتکاری گشگ انت کہ ۱۹۴۵ ء بہ گرداں مرچی یک سد ء بیست ء پنچ

حادثہ بوتہ، یکسد، بیست، نہہ گراب چہ موداء، گار بوتہ ۵ ستمبر ۱۹۴۵ء کونیوی، پنچ جہاز
اناکہ گار بوتنت۔

کمانڈر لیفٹیننٹ چارلس گون پنچ جہاز، چادرہ مردم، روان ات کنٹرول روم،
گون رابطہ برجاہ ات اناکہ ریڈار، چہ گار بوتنت اشانی شوہاز، مارٹن مارٹنشت آہم گار
بوت برمودائی اینگل، چشیں حادثہ بے کساس انت اگاں بہ جیڑہ تے تہ اشانی گیش، گیوار
کنگ بازمشکل انت۔

تا کبند، ریگزار گوادر ۲۰۱۵

ت۔ ۱۰

میڈیا کرد

ساجد حسین

گوئٹیکس امریکی صدر ہیری ٹرومین ء گشتگت ”مناوتی مہلوکات ء سہرا بزرگ بیت کہ چہ ہالتاک ء وانگ ء ہے و شمنی ء گرفتار انت کہ آدنیا ء چست ء ایرانی بارہ ء سر پد انت“ دنیا ء تہا ہمور وچ ہزاراں سیاسی نی سماجی ء معاشی چست ء ایر بنت بلنے چریشان تہنا لہتیں میڈیا ء جاگہ کت کنت۔ میڈیا ہما حالاں گچین کنت کہ آمہلوکات ء بگڑینت۔ پدا ہے حال انچیں ڈرامائی رنگے ء پیشدار گے یانویسگ بنت کہ آہانی حقی نیں دروشم لپش نہ کپیت۔ بازیں اہمیں حال یا چست ء ایر میڈیا ء تہا جگہ کت نہ کنت۔ پدا میڈیا ء تہا Lobbying سک باز انت۔ ہما مردم ٹولی یا پارٹی کہ آئی ء اثر ء رسوخ گیشتر انت وتی کسان ء چہ کسانیں حال ء اخباراں یا ٹی وی ء جاگہ دنت بلنے نزور ء ناتوانانی اہمیں حال ہم دیم ء اتک نہ کنت۔ مثال ء، جبر ء الطاف حسین بشا کاریت درستیں پاکستانی میڈیا رپورٹ کنت چیا کہ پاکستانی میڈیا ء بنجل کراچی انت ء کراچی ء ایم کیو ایم ء حاکی انت۔ بلنے اگن بلوچستان ء آسے بکپیت کسی گوش ء مورے ہم نہ وارت پر چا کہ بلوچانی پاکستانی میڈیا ء سہرا چوشیں اثرے نیست کہ آوتارا جاگہ دات بکننت۔

دنیا ء تہا میڈیا ء کردا پنچو شرنہ بوتگ چو کہ ساڑ ایگ بوگا انت۔ اے راست یے کہ مرچگیں دنیا ء میڈیا چہ ہر شے ء زور آور اترا انت چیا کہ مرچی اے واک میڈیا ء دست ء انت کہ کئے گپ جنت چے گپ جنت ء تاں چچو دیر ء گپ جنت بلنے اے انچائیں گپ

ئے ء کہ لس مہلوک ء آواز انت۔ تنے ودی میڈیا سیاستدان ء مزنیں کمپنیانی کاسدی ء کار ء کنگا انت (اشتہارانی شکل ء) توٹی وی ء بچار یا اخبار بوان گیشتریں حال ہے سرہالنی چپگرد ء چکرنت کہ کہ پلاں سیاستدان ء چوگشت پلاں سیاستدان گوں پلانی ء دچار کپت پلاں ملک ء صدر پلاں ملک ء دور ء شنگ فلاں سر وزیر ء پلاں ملک ء سراے بہتام جت یا اے کہ پلاں سیاسی سروک ء پلانی بارہ ء چوگشت۔

اگس سیاستدان ء بزنس کمپنیانی کاسدی ء بدل ء میڈیا ء مہلوکات ء راوتی چا گردیا دنیا ء مانگشیتگیں سیاسی، معاشی ء سماجی جیڑہانی سر پد بوگا کمک بکتیں تہ مرچی دنیا ء جاور باز شر تر انت۔ مثال ء حبر ء اگس یک سیاسی لیڈرے گوں دومی سروکے ء دوچار کپیت تہ تہنا ہے حال وانوک چاروک یا گوشدار کاں سر کنگ مہ بیت بلکیں احوال کارانی اسل کاراے بہ بیت کہ ہے واقعہ ء ریس ء پریس ء بکنٹ تا کہ مہلوکار ء وتی ڈیلہ (Opinion) جوڑ کنگا آسانی بہ بیت۔ دومی ایش کہ چا گردیے ء المی انت کہ لس مہلوک ء آواز جوڑ بوت کنت۔ آہانی جیڑواں سیاستدان ء سرکت کنت یک جمہوری چا گردے ء المی انت کہ لس مہلوک راے موہ دیگ بہ بیت کہ آوتی ملک ء سیاسی ء معاشی پالیسیانی سرا ایراد بگپت آہانی بارہ ء وتی خیال ء درشان بکنٹ۔ بلتے ماگندیں کہ میڈیا گیش وزیر ء گزیر یا اپوزیشن ء سیاسی سروکاں نہ انت پرشی ء اے ازربندگ بیت کہ اے وزیر یا اپوزیشن ء سروک مہلوکات ء گچین کنگت پمیشکا اے مہلوکات ء جہگیر (نمائندہ) انت آہانی آواز انت۔ بلتے اگن حقیں ء بکنٹے اے مہلوکار ء ہے وستہ گچین کنگت کہ ہے گچین کنگی بوتنگت۔ اگس یک ہنکینے ء دو یا سے سیاستدان ووٹ ء اوشتاگ تہ اے مہلوکات ء مجبوری انت کہ آچہ ہمیشاں یکے ء ووٹ بدنت۔ ایشی ء معنا اے نہ انت کہ لس مہلوک اے سیاستدانانی ہر گپ ء ہر عمل ء تپاک داریت۔ پداپاکستان ء وڑیں ملکے ء کہ اودا مہلوکات ء مزنیں بلکیں گیشتریں بہر

گھینکاریاں بہر نہ زوریت اودا میڈیا اے نیون ء ء نے نیست کہ سیاستدان لس مہلوک ء
جہگیر انت آہانی آواز انت۔

چو کہ سیاستدان ہے سر پد بنت کہ مانگیشتگیں معاشی ء سیاسی جیڑمانی سر پدی چہ لس
مہلوک ء وس ء ڈن انت ہمیشکا آہانی منگ ایش انت کہ یک جمہوری ملک یے ء میڈیا ء
سراریاست ء اجاراداری بہ بیت تانکہ مہلوکات ء ذہن ہماوڑا جوڑکنگ بہ بیت کہ سیاستدان
لوٹنت۔ اے راست انت کہ لس مہلوک مانگیشتگیں سیاسی، معاشی، ء سماجی معاملہانی
سر پدی نہ داریت بلئے اے ہم راست ے کہ عا میں سیاستدان یا بیورو کریٹ ہم چوشیں
بودیگیں نہ انت کہ اے معاملہاں سر پد بہ بنت۔ مثال ء گپ ء پاکستان ء چنت سیاستدان
Taxation راہ ء رہنداں سر پد انت۔ ظاہر انت کہ اے زگریں معاشی معاملہ یے ء اشی ء
بید معاشیات ء زانتکارے ء کس سر پد نہ بیت۔ بلئے ہے سیاستدان Taxation سرا بلا
بلا ہیں بٹاک ء جنگادم نہ برنت ہمیشکا اے نیون پوچے کہ مہلوکات مانگیشتگیں معاشی ء
سیاسی جیڑہاں سر پد نہ انت ہمیشکا نواں آملک ء معاشی ء سیاسی فیصلہانی سرا اثر انداز بہ بنت
بلکیں میڈیا ء، سیونج ء سیاستدان ء ”ایدگرانی“، کتگیں فیصلہ آہاں منائینگ بہ بنت۔
چوش نہ انت کہ لس مہلوک ء میڈیا ء تہا پچ وڑیں نمائندگی نیست۔ برے برے
فون کال کا گدیارگوزی مردمانی جست ء پرس ء لس مہلوک ء آواز ہم دیم آرگ بیت۔ بلئے
بڑنی گپ ایش انت کہ میڈیا ء دروازگ پہ لس مہلوک ء برے برے ء کلہ کلہ پچ بیت
بلئے پہ سیاستدان ء زرداریں بزنس کمپنیاں مدام ء پورہی ء پچ انت۔ پرے واستہ مہلوکات
سیاستدانانی سرا کم ء سیاستدان مہلوکات ء سرا گیش اثر انداز بنت۔

میڈیا ء سرا سیاستدانانی اجاراداری ء وجہ ء بازو ہدراستیں حال چیرترنت۔ ہر ملک چہ میڈیا ء
سیونج (وسیلہ) ء وتی مہلوکار ء ہے باور کنائنت کہ آدنیا ء امن پسند تر ء شمر تریں ملک انت ء

دشمنیں ملکانی بارہ انجیں پرو پگینڈہ کنگ بیت کہ گشتے کہ آملکاں انسان ء بدل ء ابلیس ء نسل آباد انت۔ ہندوستان تھا ہرسل کاری یے بہ بیت آئی ء میار پاکستان ء ترینگ بیت ء ہے حساب ء پاکستان ء تہہ ء ہر شدت ء دو اہندوستان ء پندلانی برودڈ سگ بیت۔ ادا ملک دوستی ء نام ء میڈیا چہ ہر پیم ء اخلاقیات ء راستی ء قدر راں سرگوزیت۔

ہے مردماں کہ میڈیا ء مہار دست ء انت آوتی سیت ء نپ ء بنیاد ء یک جیڑ ہے میڈیا ء تھا چست کنت ء پداوتی فاندہ ء گارے ہم کنت۔ مرچی پاکستان بازیں جیڑانی دیپان انت چو کہ غریبی امیری، مذہبی شدت پسندی، قومی غلامی، ڈکٹیٹر شپ ء صوبائی و تو اکی۔ برے تو چارے ہر دمان ٹی وی ء صوبائی وت واکی ء سر حال ء جاک ء کوکار انت بلتے انا گہ ء اے سر حال پشت ء دور دیگ بیت ء مہلوکات یہاں بیت کہ پاکستان ء صوبائی و تو اکی یک مسلہے است ات۔ جامعہ حفصہ ء سرا آپریش ء روچاں ہے مردماں کہ ارس نہ بدگانتت چیزے روج ء رند چیف جسٹس ء بحالی ء شادہاں نانج ء بنت۔ چو پرچہ؟ میڈیا ء تھا انا گہ یک جیڑ ہے چست بیت ء پدا انا گہ ء گار ہم بیت زانہ صوبائی و تو اکی یک یادوروچی جیڑہ یے ات کہ اتک ء شت؟ ناں اشی وجہ ایش انت کہ یک ”چیریں دست“ یے جیڑہاں میڈیا ء تھا چست کنت ء پدا گار کنت۔

اے حساب ء ناں میڈیا لس مہلوک ء راستیں حالاں سر کنگا انت ء مہلوکات ء آواز ء دیما آرگ انت۔ بزاں میڈیا ء مہار یک کسانیں زردار ء اثر داریں طبقہ یے دست ء انت نوں لس مہلوک چے بکنت؟ یاو میڈیا ء ہر حال ء سرا باور بکنت یا ناں ٹی وی بچاریت ء ناں ہالتاک بو انیت بزاں چہ وتی چپ ء چا گرد ء چست ء ایراں چٹ بسدیت۔ سیمی راہ ہے است انت کہ تاریخی کتاب بو انیت دنیا ء مزینیں زانتکارانی مطالعہ ء بکنت ء راستیں جاوراں وت سر پد بہ بیت۔ بلتے ظاہر انت کہ سیمی راہ چہ لس مہلوک ء وس ء ڈن انت ناں

آئی ء کرا اینچو وهد است ناں آ حب ء واہگ کہ درابین روچ بہ نندیت ء کتاب
 بوانیت۔ دومی راہ ہم درد ء نہ وارت۔ پمیشکا بیداشی ء مہلوکات ء کرا دگہ پچ راہ پش نہ کپتنگ
 کہ آمیڈیا ء ہر دماغ ء راست ء سمر اباور بکنٹ۔

1. w ,lance bennett news the politics of illusion
 (second editoin)longman1988.

2.william albig modern public opinion mcgraw
 hill book company 1956.

3.j.a.c brown techniques of persuion from
 propagenda to brainwashing penguin book
 1972.

4.richard h shultz and roy godson dezinformatsia
 active measurea in soniet strategy per
 gamon brassey 1984.

تا کبند بہار گاہ ۲۰۰۹ بلوچ ادبی مجلس مشکت (بام)

تا کدیم ۱۱-۹

سائنس ۽ لہتیں نوکیں کمال

سجاد کوثر بلوچ

کسانی ۽ اوں وتی یک جتانیں ۽ عجیبیں رنگے۔ رنگ رنگیں چیزانی گندگ ۽ مردم
 حیران ۽ ہجکہ بیت انچشکہ شعور ۽ زانت آیاں بیت انت گڈاے درائیں چیزاں مردم پوہ ۽
 سر پد بوآن بیت کہ ایشانی جوڑ کنوک کئے انت ۽ چے پیم جوڑ کنگ بوتگ انت من کسانی ۽
 بازیں چیزانی سراجیران ۽ ابکہ ات اوں بلئے باکس ۽ سراجیشترات اوں پیش ۽ زمانگ ۽
 کہ روس (Russia) وتی موجان ات دگہ بازیں چیزانی جوڑ کنگ ۽ ابید باکس ۽
 اوں جوڑ کرت ایشاناں مامدام وتی چوٹ ۽ چپلانی سرا اوں روک کرت انت بحر حال ماہے
 سر پد بوتماں کہ ایشاناں ہر کس ۽ جوڑ کرتگ انت وتی عقل ۽ شعور ۽ کمال ۽ پیش داشتگ
 بلئے پدامدان مدان ۽ اے درائیں چیز پہم ات انت۔ انی سائنس ۽ بنی آدم ۽ ہمک روچی
 نیں زندارزان کرتگ ۽ ہے پیم ہمک روچی نیں زند ۽ انچش ہمگر نچ انت بیدایش ۽ دمان
 ۽ اوں نہ بیت انت۔ سائنس ۽ سک باز دیروئی کرتگ۔ اے تیز رواجیں زندمان ۽
 ہمک تک ۽ پہنات ۽ ایشی ۽ وتی جوہر ۽ کمال پیش داشتگ انت۔

مروچی پدامن ۽ وتی کسانی گیر آگ ۽ انت کہ آدور ۽ من باکس ۽ سراجیران ۽
 ہجکہ ات اوں مروچی پدا سائنس ۽ دگہ لہتیں نوکیں وتی جوہر ۽ کمال پیش داشتگ کہ مردم ۽ را

جیٹگ پر مائیت ء اے پڑ ء منی تیمیں مردی ء راند ء چست کنگ ء مستریں نیمون انت۔
 سائنس ء جوہر ء کمالانی تہ ء یکے ء واٹر جیٹ پرنٹر ء انت اچ ایشی ساری ایوک نی نی
 انک جیٹ پرنٹر ء دیما آہتگ۔ چین (China) ء نامی نیں مزن شہدر بر جاہ جی۔ ین
 یونیورسٹی ء زانکاراں سیاہی ء بدل ء آپ کارمرز بوتگیں یک انجیں پرنٹرے دیم ء اوراتگ
 اچ ایشی ء کش اتگیں پنٹ بیست دو کلاکاں پد کا گد ء سرے پرنٹ بوتگیں لبزوت ساپ
 بنت ء ہمے یکیں کا گد باز رند ء پرنٹ ء واستا کارمرز بیت انت۔ اے کا گد ء جوڈ کنگ ء
 انجیں رنگتے ہوار گیجگ بوتگ کہ تہنا آپ ء ہواراں ء گنگ بیت انت ادا سیاہی ء کا گد ء
 بچارگ ء ابید ایشی پہ ہما مردماں سیت ء نپ انت کہ جان دز یا جان بڑ انت بزانکہ مروچی
 نیں کار ء پہ باند اور دینت پر چا کہ ء واٹر جیٹ پرنٹر ء کا گدانی سر ء نبشتا نک ۲۲ کلاکاں پہ
 وت لڑت۔

درچک ء دار جان ء درانیں ساہدارانی زندگ بوہگ ء یک المائیں شہ یے
 زانگ بیت انت ایشانی ہلاسی بزاں جہان ء ہلاسی انت لد جنگالی انسانی مہلہ سی بزاں جان ء
 ہلاسی انت لد ء جنگالی دار ء در چکانی گڈگ ء روچ پہ روچ گیشی آہگ ء انت۔ اے سبب
 ء بنی آدم ء ایدگہ ساہدارانی زندمان ء میان استمانی موسمانی Atmosphere ء تہا اوں
 مٹ ء بدلی پیداک انت۔ انٹارکٹیکا ء ایدگہ برف ء گلڈیشیر آپ بوہگ ء انت۔ اچ ایشانی
 سبب ء دگہ اوں بازیں مٹ ء بدلی آہتگ۔ نی تیر ماہی روچ گیشتر سوچ انت ء گرماگی
 روچانی تہ ء گیشی پیداک انت پمیشکا درچک ء دارانی بے نیں گڈگ ء زوالی ء گر ء دار ء ہا تر
 ء ورلڈ لیور سراسر اشی تیویس ء نیمگ ء آن لائن فارست مانیٹرنگ ء المرٹ سسٹم گلوبل
 فارسٹ واچ ء نام ء دیم ء اورتگیں یک انجیں اپیلی کیشن (Application) کہ سر جمیں

دنیا ۽ سرکاراں یکیں دمان ۽ ہمے حال ۽ سرکنت ۽ پجارینیت ۽ سرکنت کہ کسے وت سراوت لد ۽ جنگلانی درچک ۽ داران بہ گڈایت یا آیاناں تاوان بدینت اے دے دروریں اپیلی کیشن (Applicatoin) ۽ دہقان ۽ بزگرتی دستی گوانکو بزاں موبائل فونز آنی سرا پجارینیت بزان (Upload) کن آنت ۽ درچک ۽ دارانی کڈگ ۽ گر ۽ دارکنوکیں کارگس ۽ سرکار ۽ ہادمان ۽ حال دینت دانکہ سرکارگیش گامگج بہ زاریت۔ اے پیالہ ۽ جنگلانی گر ۽ دار ۽ پھریزگ یک شریں وڑی ۽ پییمے ۽ بیت انت۔

انی حال رسانی بزاں انفارمیشن ٹیکنالوجی ۽ سک باز دیمرونی کرتگ ہروچ یک نوکیں چیزے دیما آیک ۽ انت ۽ مہلوک ۽ جیڑھ ۽ اڑاند گیشگیو اربونگ ۽ انت۔ کمپیوٹر، لیپ ٹاپ، ٹیبلیٹ ۽ موبائل فونزانی پاس ورڈ (Password) ۽ زپت کنگ ۽ جخال یے ات۔ بلے مروچی سائنس ۽ اے اوں جیڑھ گیشگیو اربونگ۔ اٹلی ۽ پٹ ۽ پولکاراں اے جیڑھ اے پیما ازان کرتگ۔ تئی فون تئی پاس ورڈ ۽ چیروکائی ۽ گیشٹ کہ دگہ کس سرپد نہ بیت انت بزانکہ تئی جند ۽ بالاد تئی لاگ ان (Logon) بیت ات۔ اے پیما مردم اچ زہن ۽ زور پردیگ چے بچ ایت ۽ پاس ورڈ ۽ دزگ یا گار بچہ نہ بیت انت۔ بس وتی لنک ۽ گوں سیٹ ۽ ہادانگیں جاہ ۽ کار بدار آوت بچ بیت ۽ دومی مردم وتی سرا گوں سنگ ۽ بہ جنت بلے گوں آئی بچ نہ بیت انت۔

انچش گش آنت کہ اینکس مردم جنگ ۽ مرط ۽ نہ مرینت اینجو کہ گاڑی ۽ موٹلانی ڈک ورگ ۽ مرینت یکسالے ۽ اندر ۽ بے کساس ۽ مردم مرینت پمیشکا یونیورسٹی آف مشین گن انٹرنیشنل سیشرفار آٹوموئیومیڈیسن ۽ پٹ ۽ پولکاراں یک انچیں ازباب نئے دیما آورتگ اگاں یکے وتی موٹل ۽ سوار انت ۽ رہادگ انت اللہمہ کنت جاہے ڈک بہ وارت ۽

سواری پٹی بہ بنت گڑا ہما دمان ء موٹل ء سینز نزیکیں ڈاکٹر ء نادراہ جاہ ء حال دینت کہ پلاں
ہند ء جاگہ ء اے پیمیں پٹی یے است انت ڈک ورگ ء چے پیم بوت ء پٹی نہیں مردم ء
چنکس خون رتنگ ء آئی ء (Blood Group) جی انت ء پٹی نہیں مردم گوں کجام
جاوراں دوچار انت۔ موٹل ء سینز اے درائین حالاں یک یک ء ڈاکٹر ء نادراہ جاہ ء
پجارنیت ء پٹی ء زند ء رکینگ ء موہ رسیت۔

مروچی باندا شہرانی تہ ء موٹل ء گاڑیاں گشی ء سبب ء ٹریفک ء بازیں اڑ ء جنجال
دیما آہنگ انت۔ یک دومی ء گوازینگ بز انکہ اورٹیک ء دوران ء یک دومی ء گوں ڈک
ورنیت موٹل ء گاڑیانی تاوان ورگ ء ابید تلائیں جان ء ساہ مرگ ء ہر جان بنت ء مریت گاڑی
ء موٹلانی وت ماوت ء ڈک ورگ ء مستریں سبب یک دومی ء نزیک ء آگ ء ڈک
ورگ انت۔ ایشی ء اے جیڑھ ء گیشگیواری اپٹوکروز کنٹرول (Adoptive Cruise
Control) ء چے درگپنگ کہ دگ ء سراساک ویو ء چے دومی گاڑی ء ہلائینوک ء راا حال
دیگ بیت انت کہ وتی رفتار ء سست بکن گڑاناں من پیداک اوں اے پیم موٹل ء گاڑیانی
میان ء دوری بیت انت ء چہ ڈک ورگ ء رک انت۔

مروچگیں سائنس ء اے لہتیں انجیں کمال ء جوہر انت کہ من اشانی بابت ء ہرچی
وتنگ ء دیستگ آبانان درشان کرت انت دانکہ منے بلوچی لبر انک ء گلیں وانوک سائنس ء
لہتیں نوکیں جوہر ء کمالان چے سہی ء سر پد بہ بنت کہ ایشاں بنی آدم ء ہمک روچی نہیں زند چے
پیمارزان کرتگ۔

کمپیوٹرچی ہے؟

زاہدہ رئیس راجی

کمپیوٹر چہ یونانی زبان ء گال کمپیوٹ ء دراتنگ کہ ایشی ء بنداتی بزانت حساب کنگ انت۔ کمپیوٹر یک انچیں مشین یا لیکٹر انکار بوج یے (آلہ) کہ ایشی ء تہ ء حساب ء شمار ء ابید ہر رنگیں مالومداری (معلومات) محفوظ کنگ بنت ء زلورت ء و ہد ء اے مالومداری اسکرین یا کا گد ء سمر ء چاپ کنگ بنت۔

مالومداری ء کمپیوٹر ء تہا مان کنگ ء کار ء کمپیوٹر ء زبان ء ان پٹ گوشنت۔ کمپیوٹر اے مالومداری ء یک پروگرامنگ پروسیسے ء وسیلہ ء گوزینا کنت ء وتی یاداشت ء یادل ء محفوظ کنت۔ اے پروگرامنگ پراسس ہما برنامہ یا مراکش انت کہ کمپیوٹر ء مجگ ء چہ پیسرا ایر کنگ بوتگ انت ء نوں کمپیوٹر ایشان واناں کنت ء وتی کار ء دیم ء براں کنت۔

و ہدے مالومداری (معلومات) برنامہ یا مراکش ء حساب ء روان کنت ء سمر ء اسکرین یا کا گد ء سمر چاپ کنت کمپیوٹر ء زبان ء اے کار ء آوٹ پٹ گوشنت۔ بزاں کمپیوٹر ء سادیں کار پیسرا ان پٹ زورگ انت ء پداگوں پروسس ء چیزے کار کنگ انت رند ء ایشانی آوٹ پٹ دیمگ انت۔ چوکہ ANPUT.....PROCESS
.....OUTPUT

مالومداری ء چند کمپیوٹر ء زبان ء ڈیٹا گوشگ بنت۔ کمپیوٹر ء یاداشت آئی ء میموری گوشگ

بیت ء دل آئی ء ہارڈ ڈسک گوشگ بیت بزاں

Data= مالومداری یا معلومات

Memory= یاداشت

Hard Disk= دل

وکتاں پہ ہندسہ ء حساب کنگ ء ہما کار بوج یا آلہ کار مرز کنگ بوتگ آئی ء نام کیلکولیٹر یا حساب کش گوشگ بوتگ۔ انگت ہم بازیں جاہاں پہ گونڈیں حساب کتاب ء اے حساب کش یا کیلکولیٹر ء کار مرز کن انت۔

حساب کش ء کمپیوٹر ء میان ء مستریں تپاوت ایش انت کہ حساب کش یا کیلکولیٹر سادہیں نمبر اں شمار کنت ء ہما دمان ء آسریا نتیجہ ء دیم ء کارایت بلتے کسے بلوٹیت کہ اے مالومداری مارا سالے ء رند ہم گوں مرو چیکیں تاریخ یار مس ء دست بہ کپیت چش بوت نہ کنت۔

کمپیوٹر ء کار بوج اول سر ء ایوکا پہ گران ء پیچیدیں حسب ء شمارا ء گیشینگ ء کار مرز بوتگ بلتے کم کم ء آئی ء، کار چہ حساب ء شمارہ ء دیم ء روان بوتگ ء مروچی دنیا ء۔ چشیں کارے پش نہ کپتگ کہ بے کمپیوٹر ء مک ء دیم ء برگبیت۔

اگن ماوتی چماں چپ ء چاگرد ء شانک بہ دیں ہے گندایں کہ یک نیمگے ء بینک ء سرجمیں حساب ء شمارا ء کمپیوٹر ء چمدار انت ء دومی نیمگ ء نادرا ہجاہانی سرجمیں کارتری نادراہانی کارت (کارڈ) کشگ بیت کیا کہ زرانی دیمگ ایکس رے ء مشین بہ بیت کہ الٹراساوند ء مشین ء مچگ ء اسکیننگ ڈیوانش بہ بیت یا پیچیں دل ء بر بریں سرجمیں کار یک نہ یک وڑے ء کمپیوٹر ء چمدار انت۔

پاکستان ۽ رنگیں ملک کہ ایشی ۽ مہلوک دینا ۽ بزگتریں مہلوکانی رد ۽ شمار بیت، ادا ہم تجارت رسا نک بیمہ ۽ دگہ بازیں کارانی دیم ۽ بوک ہے کمپیوٹرے پیشکا اے ملک ۽ ہم کمپیوٹر ۽ پڑ روچ پہ روچ دیر وئی کنان انت۔

ہے سوب انت کہ مزنیں شہرانی بنداتی وانگ جاہاں (پرائمری اسکولاں) ہم کمپیوٹر ۽ درس وانینگ بنینگ انت۔ بلتے منے ڈیہہ چہ اے آسرایتاں انگت زبہر انت پیشکا منے ڈیہہ ۽ نو در بر چہ دنیا ۽ انگت سک پشت ۽ انت۔

اے سر حال ۽ بنگیج کنگ ۽ بنکی مول ۽ مراد ہمیش انت کہ ماوتی ہما دانو کاں کہ اے ساعت ۽ بلوچستان ۽ کسانین دمگاں جاہ مہ نند انت ۽ سر پد نہ انت کہ کمپیوٹر چے بلا ہے ۽ آہانی دل ۽ گالانی ٹک جنوک (ٹائپسٹ) ۽ کمپیوٹر ۽ زانتکار یکے اگدہ ۽ مردم آنت۔ آہاں سر پدی دینگ انت کہ کمپیوٹر چی تے، آئی ۽ کارمرزی کجام جاہاں بیت، کجام تب ۽ نو در بر کمپیوٹر ۽ پڑ ۽ اتک کن انت۔ کمپیوٹر ۽ کم مدتی وانگ یا شارٹ کورسز کجام کجام آنت ۽ اے شارٹ کورسز کجامنگو کار دینت۔

پہ کمپیوٹر ۽ پروفیشنل وانگ ۽ اکیڈمک وانگ چے بنینگ لوٹیت چہ نیٹ ۽ کمپیوٹر ۽ درس چون زورگ بیت ۽ پروفیشنل سرٹیفیکیشنز یا سند زورگ چی یے۔ انچش کہ من برز ۽ گوشت کہ کمپیوٹر یک انچیں لیکٹرانک مشینے کہ آئی ۽ سر اما لومداری ریکارڈ بنت پدا یک کار پچے یے (پرائیس) وسیلہ ۽ کمپیوٹر ۽ دل ۽ محفوظ بنت یا کہ اسکرین ۽ پرنٹر ۽ سرا چاپ بنت۔

اگاں ما کمپیوٹر ۽ زائری ۽ سر بر بجوڑ شت یا ساخت ۽ بچاریں ہے گندیں کہ منے دیم ۽ یک ٹی وی ۽ رنگیں کو کا یے کیبت کہ ما مونیٹرے گوشتیں ٹائپ رائیٹر یا کلینگ ۽ رنگیں تختہ یے کینت کہ ما آئی ۽ کی بورڈ گوشتیں یک دگہ ڈبہ یے دیم ۽ کنت کہ ما آئی ۽ سی پی

او گوشیں کہ بن اسلاہے کمپیوٹرء مجگ انت۔ اگاں بچاریں گڈا کمپیوٹرء سادگ تریں دروشم ہمیش انت۔

بزاں کی بورڈ (کلینگ) مونیٹر، سی پی یو۔

چہ کی بورڈء ماٹائپ کنیں ء مالومداریء کمپیوٹرء ماں دیں کمپیوٹرء سی پی یو چہ وتی مجگ ء کار بندایت ء وتی یاداشت ء ایریں برنامہ یا مراکش ء واناں کنت ء کارء کناں کنت ء پدء مونیٹرء اسکرین ء سرائے مالومداری (معلومات) ء ہماروشم ء کہ ماگنگ لوٹیں پیش داراں کنت۔

کی بورڈ یا کلینگ ادا ان پٹ ڈیو اس انت بزان مالومداری مان کنگ ء آلہ یا کار بوج ء مونیٹر ادا آوٹ پٹ ڈیو اس انت بزان مالومداری ء چہ کمپیوٹرء یاداشت ء دل ء ڈن کشگ ء کار بوج۔

کمپیوٹر و ہدے چہ وتی سادہیں دروشم ء دیروئی کناں پیچیدہیں دروشم ء سر بیت ما گندیں کہ ان پٹ ڈیو اس ایوک ء کی بورڈ نہ انت بلکیں گوں کی بورڈ ء ماوس (مشک) ء بنینگ ہم المی چیزے۔ (اے مشک نہ انت کہ منے لوگاں سل کنت اشی ء نام مشک ہمیشکا ایر انت کہ اے کار بوج یا آلہ ء دروشم مشک ء وڑا انت)۔

ہمے رنگ ء پے آوٹ پٹ ء ایوک مونیٹر کار مرز نہ بیت بلکیں ما پرنٹر ء ہم پے اے کار نیگی کار مرز کنیں۔

چونائی ء پے مالومداری یا معلومات ء ان پٹ کنگ یا مان کنگ ء بنیادی ڈیو اس (آلہ) کہ بورڈ ء ماوس انت ء اوٹ پٹ ڈیو اس مونیٹر ء پرنٹر انت بلے چہ ایشاں ابید ہم بازیں الہ است انت کہ آہانی تفصیل ء اے نبشتا نک ء تہ ء مہ من رواں بلے ایوک آہانی

ناماں ادا دیکھ لوٹاں تاں کدی ہم شمنے ہم دیم ء بیانیت شامتا برمه کن ءے چش کہ

in put device:

- a) Graphics table
 - b) cameras
 - c) video capture
 - d) trackballs
 - e) barcode reader
 - f) Digital camera
 - g) game pad
 - h) joystick
 - i) keyboard
 - j) microphone
 - k) midi keyboard
 - l) mouse (pointing device)
 - m) scanner
 - n) webcam
 - o) touch pad
 - p) pen input
 - q) microphone
 - r) electronic whiteboard
-

output devise:

1 monitor

2 printers(all typs)

3 plotters

4 projector

5 lcd projection panels

6 computers output microflims(com)

7 speaker(s)

both input - output devises

1 modems

2 network card

3 touch screen

4 headsets(head consists of speakers and

microphon speaker act output devis and microphon

act as input device)

5 facsimile(fax) (it has scanner to scan the

document and also have printer to print the

document)

6 audio card / sound card

کمپیوٹر اگس ما آئی ء کار ء حساب ء بہ چارین گڈ آئی ء دو حصہ ہانی تہ ء بہر کن ایں۔

hardware

software

ہارڈ وئرز کمپیوٹر ء ہما ترندیں اعضا انت کہ کہ مادست اش جت کنیں چش کہ کی بورڈ، سی پی او، مانیٹر، ماؤس، پرنٹر ء دگہ۔

بلئے ہما برنامہ یا مراکش کہ کمپیوٹر ء یاداشت ء ایر انت آہاں ماونت و کنیں بلئے دست اش جت نہ کن ایں چشیں چیزاں مراکش یا سافٹ ویئر گوشنت۔

اگاں ما آرتی ء بچارس بے مراکش ء یا سافٹ ویئر کمپیوٹر ایوک ء یک کوکائے درورانت ء ہیج درد نہ وارت۔ چہ بورڈ ء بہ گرتاں سی پی یو (مجگ) ء چہ سی پی یو ء بہ گرتاں مانیٹر ء پرنٹر ء مولومداری ء زورگ آئی ء کاررچی یا پراس کنگ ء چاپ کنگ دستیں چیز مراکش یا برنامہ بانی چمدارانت۔

چشیں سافٹ ویئر یا مراکش یا برنامہ بانی جوڑ کنوک کمپیوٹر ء پڑ ء پروگرام گوشگ بنت بزاں برنامہ جوڑ کنوک۔ کمپیوٹر ء چہ دراہیں کاراں گرانتریں ء نازرک تریں کارہے برنامہ جوڑ کنگ زانگ بیت ہمیشکا دنیا ء مزنا میں ملاں ایشانی ارزشت گیشترانت۔ پہ اے کارہنگی گیشتر تخلیقی زہن ء مردم دیم ء کائنت۔

کسے کہ چہ بورڈ یا کلہیتگ ء مالومداریاں ٹائپ بہ کنت ء کمپیوٹر ء یاداشت ء دل ء محفوظ بہ کنت اے کارانی کنوک گیشتر آپرئیٹر گوشگ بنت چونائی آپرئیٹر کجام ہم چیزے کارمرز کنوک ء گوشنت چشکہ کمپیوٹر ء کارمرز کنوک کمپیوٹر آپرئیٹر، ٹیلیفون ء کارمرز کنوک ء ٹیلیفون آپرئیٹربالی گراب ء کارمر کنوک ایئر کرافٹ آپرئیٹر دگہ کمپیوٹر ء ہارڈ ویئر جوڑ

کنوک، حرا بیانی شرنوک ہارڈ ویئر انجینئر گوشگ بنت۔

پرسنل کمپیوٹر (پی سی) یا ذاتی کمپیوٹرانی جوڑشت (ساخت) ءتہا اتلگیں گونڈیں حرا بیانی شرنوک گیشتر ہارڈ ویئر ٹیکنیشنز۔ گوشگ بنت بزاں چہ ہارڈ ویئر ٹیکنیشن ءدستاں ہما کراے کہ چہ شریگ ءپشت کپیت آپدا ءہارڈ ویئر انجینئر ءدستاں روت۔

دنیا روج پہ روج دیر وئی کناں انت ءاے دیر وئی ء کمپیوٹر ء سادگیں دروشم پیچد ہیں دروشم ء سر بوتگ۔ بزاں کہ بورڈ مانیٹرسی پی یو ء ماوس درائیں چیز کہ اول ء جتا جتا گوں وائر ء تاراں یک دومی ء ہوار بوتگ انت نون یکیں جاہ ء یکیں مشینے ء تہ ء مان گیجگ بوتگ انت۔

کمپیوٹر ءاے نوکین دروشم نون لیپ ٹاپ ء ٹیبلیٹ ء نام ء زانگ بیت۔

چونائی ء ہمک کمپیوٹر تہنا انت ء وئی وئی مراکش یا برنامہ یا سافٹ ویئر اں کنت ء کار ء دیم ء براں کنت بلے کمپیوٹر ء دیر وئی اے نہ انت و ہدے ما گوش ایں کہ کمپیوٹر ء دنیا نز یاورتگ بزاں کمپیوٹر تہنا یک کنڈے ء نہ کپتگ بلکین کمپیوٹر ایکسپرٹ یا زانتکاران انجین برنامہ یا سافٹ ویئر ہم جوڑ کتگ انت کہ یک کنڈے ء ایریں کمپیوٹر گوں دنیا ء دومی کنڈہ ء ایریں کمپیوٹر ء گپ ء تران کنت۔

وہدے دو یا چہ دو ء گیش کمپیوٹر کہ یکے جاہ ء ایر بہ بنت ء وگوں یک دومی ء انچش ہوار بہ بنت کہ یک دومی ء مراکش یا برنامہ ہاں ونت ء کار مرز بہ کن انت اے ہمک گر نچی ء کمپیوٹر ء زبان ء لوکل ایریانیٹ ورک گوشنت۔

لوکل ایریانیٹ ورک ء تہ ء ہوار بیوکیں کمپیوٹر گون یک دومی ء ہما تارا وائر ء وسیلہ ء ہمگر نچ بنت آہاں کیبلز گوشنت۔ ہما مردم کہ کیبل ٹی وی چاروک انت اے گپ ء شرت

سرپد بنت کہ آہانی ٹی وی چے پیما گوں کیبل آپریٹری ٹی وی لچ اتک ء چہ آئی ء ٹی وی ء استیں دراپیں چینلزاں وتی ٹی وی ء سرء دیست کن انت۔

بلئے آمدانی گورا کہ کیبل نیست آوتی لوگانی سرا بلا ہیں تالی یے کہ ڈش ءے گوشنت یا ایریلے جن انت ء وتی ٹی وتی ء سرا بازیں ملک ء درملکی ٹی وی چینلزاں دیست کن انت۔ ہے درور پے کمپیوٹر ء ہم کارمرز بیت۔

کجام ہم دو کمپیوٹر وهدے ہوار کنوکیں مراگشانی وسیلہ (ذریعہ) ء وتی ماں وتا کنیکٹ یا ہوار بنت ء آیک دومی ء مراگش یا برنامہ ہاں وان انت ء کارمرز کن انت اے تعلق ء کمپیوٹر ء زبان ء نیٹ ورک یا دام گوشنت۔

کنیکٹنگ سافٹ ویئر یا ہوار کنوکیں مراگش ہما برنامہ یا مراگش انت کہ دو کمپیوٹرائی پجار ء وت ماں وتا کنائیں انت ء یک دومی ء کمپیوٹر ء تہا پترگ ء کارکنگ ء رہشونی دینت۔ اے برنامہ کمپیوٹر ء ہے سوج ء دینت کہ تراچہ کجام راہ ء گوزان وتی منزل ء سر بنیک انت۔ اے راہ کیبل یا وائر اوں بوت کنت ء سیٹلائٹ ء راہ اوں بوت کنت کہ مانٹرنیٹ یا کودامے گوشیں۔

انچوش کہ ماپہ کیبل ٹی وی ء چارگ ء گوں کیبل آپریٹری ء رابطہ کن ایں کہ مارا وائر یا تار ء وسیلہ ء گوں وتی ٹی وی ء ڈش ء بہ لچین ایت ہے رنگہ ء وهدے مالوٹیں کہ مئے لوگ یا کارگس ء زاتی کمپیوٹر (پی سی) گوں دنیا ء اے دگہ کمپیوٹراں چہ سیٹلائٹ ء وسیلہ ء بہ لچ ایت ء آہانی سرا استیں مالومداری ء مارا سر بہ کنت گڈا مانٹرنیٹ ء کنکشن ء زوریں اے انٹرنیٹ ء کنیکشن مارا چہ انٹرنیٹ بہر کنوکیں اداریاں رسیت کہ آہاں ما آئی ء ایس پی گوشنت بزیاں انٹرنیٹ سروس پروویڈرز۔

مروچان کسانیں شہراں اے ہم گندگ بئنگ ء انت کہ چہ آئی ای پی ء لہتے کیبل
 آپریٹرانٹریٹ ء آسرائی ء پہ بہا زور انت ء زند ء وتی بیتگ ء د مگ ء لوگاں چہ تار ء واتر ء
 وسیلہ ء بہر کن انت ایشی ء کیبل نیٹ گوشنت ۔ اے رنگ ء انٹرنیٹ ء ہرچ پہ لوگی کمپیوٹر کار
 مرز کنوکاں کمتر بیت ء چہ ایشاں نو در بر ہم نپ چست کت کن انت ۔

ہوار کنوکیں مراکش یانیٹ ورکنگ سافٹ ویسز دو کمپیوٹرائی ہوارکنگ ء ابید
 یکیں جاہ ء ایریں چہ ہزار ء گیش کمپیوٹراں ہم وت ماں وتا ہمگر نچ کنت ء پدہ ء اے کمپیوٹر
 اں گوں دگہ شہر ء د مگ ء کمپیوٹراں ہم انٹرنیٹ ء وسیلہ ء مربوط یا ہمگر نچ کنت ء چہ ایشی ء
 ابید اے دنیا ء کجام ہم کنڈہ ایریں کمپیوٹراں ہم گوں لوکل نیٹ ورک ء ہوارکن انت ۔ اے
 رنگیں نیٹ ورک ء وائیڈ ایر یانیٹ ورک ہم گوشنت ۔

کمپیوٹرنیٹ ورک ء سراسر کارکنوک چونائی ء درستیں نیٹ ورک انجینئر گوشگ
 بنت بلتے جتا جتا نیں ادارا ہاں ایشانی وانگ کار ء ذمہ داری ء حساب ء ایشانی عہدہ
 (اگدہ) مٹ بیان بنت ۔

کمپیوٹر ء ہارڈ ویسز سافٹ ء نیٹ ورکنگ ء ابید انٹرنیٹ ء سراسر کارکنوکانی پڑ ہم نوں
 پہکا جتا شہگان انت ۔ دیمتر اگاں موہ رست اے سر حالے سر ء ہم چیزے نبشتہ کناں ۔
 کمپیوٹر ء مراکش جوڑ کنوکیں لہتے مزنا میں ادارا ہاں پہ لس مہلوک ء انچیں کسان
 ء مزنین بازیں سافٹ ویسز مراکش جوڑ کتگ انت کہ آبانی گرانیں کار سبکیں رنگے ء
 کنگ بیت ۔

انچش کہ پیسر یکیں زمانگ ء وہدے کتاب نبشتہ کنگ بوٹگ انت اگاں آبانی تہا
 گونڈیں اول ردی یے اتنگ سر جمیں جہد دو برکنگ کپتنگ بلتے نوں کمپیوٹر ء مراگشان

برکت ء اے کارروچ پہ روج سبک تر بیاں انت۔

کمپیوٹر ء تھا انجیں سافٹ ویئر زاست کہ آہانی تہ کتابانی ٹائپ کنگ ء کمپوزنگ
یا سنگارگ ء کار جو انتریں رنگے ء کنگ بیت چش کہ ایم ایس ورڈ ء مراکش انت کہ
مائیکروسافٹ کمپنی ء جوڑ کنگ ء ان پیج نامی مراکش انت کہ یک ہندوستانی گلے ء جوڑ کنگ
بلتے پاکستان ء ہمک زبان ء کتاب جوڑ کنوک چہ ایشی ء نپ چست کنگ ء انت۔ اے
رنگیں سافٹ ویئر یا مراکش ورڈ پروسیسرز گوشگ بنت برزیں گالانی کار ریچ کنوک۔
ہما نودر براں کہ ایم ایس ورڈ یا نیچ ء سرء کار کنگ در برگ آہاں وتی چا گردء
کمپوزر یا آپریٹر ء کار آسانی سرء رسیت۔

پہ کتابانی سرتاک جوڑ کنگ ء ڈیزائنراول ء چمدار بوتگ انت کہ کا گدے ء
سراوتی گراک ء لوٹ ء حساب ء نکشے بہ کش ات ء برے برے اے نکش ء تھا آہاں گونڈیں
بدلیے زلورت کپنگ ء پہ آئی ء ہم وتی جہد دو بر کنگ کپنگے نوں کمپیوٹر ء برکت ء انجیں
سافٹ ویئر زاست انت کہ اے کار ء بے دلسیائی ء الکاپی ء کنیں انت ء وتی کلائیٹ یا
گراک ء پیش دار انت چشیں مراکش و باز انت بلتے لہتینانی نام ایش انت۔

پینٹ برش، فوٹوشاپ، ہینڈ زفری، کوزل ڈراہ، فلیش، سوائش، ء دگہ بازیں۔
ہما مردماں کہ ڈرائینگ ء ڈیزائننگ ء قدرتی صلاحیت (حدائی داد) گوں
انت آئی ازم ء شتر تریں رنگے ء گوں گرافک سافٹ ویئر زان دیم ء برت کن انت یک نیمگے
ء آوتی لاپ ء کش ات کن انت ء دومی نیمگ ء نام اوں کٹ ات کن انت۔ اگاں آہانی
گور انٹرنیٹ ء آسراتی است آدنیا ء اے دگہ ازم کارانی کراں ہم دیست کن انت ء وتی
کاراں آہانی دیم ء باورت ہم کن انت کہ مروچان سوشل میڈیا ء مہلوک یکجاہ کنگ۔

اے رنگیں مردم گرافک ڈیزائنرز ہم جوڑ بوت کن انت ء ایشانی زلورت
 حالتاک ماہتاک ٹی وی ء بازی ایڈورٹائزنگ ایجنسیاں ہم بوت کنت ء پرنٹنگ پریس
 ء ہم بوت کنت۔ کمپیوٹر ء ایئر لائن بالی گراب ء پڑ ء ہم مزنیں انقلابے یاورتگ۔ دنیا ء
 ہمک بالی گراب ء ادار ء وتی کسان ء مزنیں ایجنسی دنیا ء کنڈ کنڈ ء پیج کتگ انت اے
 ایجنسی ہے کمپیوٹر ء وسیلہ ء گوں وتی مستریں ادراہ ہوار انت۔

بالی گراب ء ٹکٹانی مراکش ہم انٹرنیٹ ء وسیلہ ء ہمک ایجنسی ء گور ایر انت ء اے
 مراکش (سافٹ ویئر) ء برکت ء دراہیں ایجنسی یکیں وہد ء سر پد بنت کہ کجام ٹکٹ چہ کجا بہا
 بوتگ ء کجا ٹکٹ پہ بہا کنگ ء پیش کپتگ۔ ٹکٹنگ ء سافٹ ویئر ء ہم گونڈ میں مدت ء
 وانگ (شارٹ کورس) مزنیں شہراں ابیدہتے کسانیں شہراں ہم ارزانیں نیاد ء کنائینگ
 بیگ ء انت۔ ایر ٹکٹنگ ء وانوکان بالی گرابانی ایجنسیاں ابیدادارہ ء ہم کارریست۔

لہتے بالی گرابانی ایجنسی چہ نودر براں ہیچ سند ہم نہ لوٹ انت ء وہدے کہ نوکیں مردم
 کار ء دار انت آہاں وتی مراگشاں بارواوت سر پدی ہم دینت بلتے پہ اے چیز ینگ آہانتاں
 اولی چیزے ماہاں کمتر پگار دینت بلتے منی دل ء چہ لوگ ء ننگ ء اے ہم گنج انت۔

کمپیوٹر ء واننگاں گیشتر وانگ جاہاں نادراہ جاہاں بیمہ ء ادارہاں بالی گراب ء
 ادارہاں زمین ء لوگ جاگہانی بہا کنگ ء ادارہاں درمانانی کمپنیاں روگن تیل، ڈیزل،
 ادارہاں ایڈورٹائزنگ ایجنسیاں، ٹیلی فون ء الیکٹرک ء کمپنیاں آپی گرب ء اداریں
 سرکاری ء نیم سرکاری کساس درانیں ادارہاں کارریست۔

کمپیوٹر ء پڑ ء آدرانیں نودر براتک کن انت کہ آہانی ذہن دیمرونی لوٹیت روچ پہ
 روچ نوکیں چیزانی زانگ ء در برگ لوٹ انت۔

ہمانودر بران کہ دہ دوازده ء چارده شانزده و ننگ بلتے وتی وتی وانگ جاہاں ہچبر
کمپیوٹر نہ و ننگ ء پہ روزگار ء پریشان آنت، آگوں وتی اکیڈمک وانگ ء کم مدتی کورساں
داخلہ زرت ء کارے دست گپت کن آنت اے شارٹ کورسز کارانی حساب ء جتا جتا بنت ء
ایشانی مدت ء چہ دوپتنگ ء بہ گرتاں چار سالی اوں بوت کنت۔ لہتے کورسانی نام ایش آنت۔
کمپیوٹر بیسک ء ونڈو آپریشن، مائیکرو سافٹ آفس، کمپیوٹر اکاؤنٹنگ، پیج
کمپوزنگ، بیسک گرافک ڈیزائیننگ، ویب ڈیزائیننگ، ویب اپلیکیشن پروگرامنگ،
بیسک پروگرامنگ، پروفیشنل پروگرامنگ، لولیول پروگرامنگ، ڈیٹا بیس، مائیکرو سافٹ
نیٹ ورکنگ، سی این ای، ایم سی ایس بیسک نیٹ ورکنگ، ایڈوانس نیٹ ورکنگ، سی
شارپ، ویڈیو ایڈیٹنگ ویزول، اسٹوڈیو، پراجیکٹ مینجمنٹ ء دگہ بازیں۔

کمپیوٹر ء وانگ ء کمے باز انگریزی وانگ ء زانگ زلوری آنت کہ کمپیوٹر ء
شرتریں کتاب ماں انگریزی زبان ء رس آنت ء دومی کمپیوٹر ء انگریزی یا اصطلاحات گیشتر
کارگساں کارمرز بنت۔

کمپیوٹر ء کسان مدتی وانگ یا شارٹ کورس ء ابید کمپیوٹر ء یک سالی ء دو سالی
ڈپلومہ کورسز ہم لہتے انسٹوٹ یا وانگ جاہ ء کنائیننگ آنت کہ ہلتے جاہاں ایشاں ڈی آئی ٹی
یا ڈپلومہ انفارمیشن ٹیکنالوجی ہم گوشنت چہ اے انسٹیوٹاں ابید لہتے کالج ء یونیورسٹی ہم
است کہ سے سالہ ء چار سال ء ڈگری کورسز ہم کنائیننگ ء آنت کہ بی سی ایس (بیچلرز اں
کمپیوٹر سائنس) یا ایم سی ایس (ماسٹران کمپیوٹر سائنسز) گوشگ بنت۔

ہمانودر بر کہ کمپیوٹر ء پڑ ء وانگ ء دیروی کنگ ء دلما نگ آنت آباد اہت بہ
زان آنت کہ اے شعبہ یا پڑ سائنس آنت ء پاکستان ء چہ کلاس نوں ء کمپیوٹر سائنس ء پڑ چہ

آرٹس ء بائیوسائنس ء جتایگ ء انت بلتے ہمانودر برکہ ده ء وانگ۔ انت ء آبانی وانگ جاہ
 ء کمپیوٹر ء گورپ نیست آباد حساب ء فرکس ء تہا گیشتریں نمبراں وتی سالانی چکاس ء
 بزور انت تاں یاد وہمی ء کمپیوٹر ء گورپ ء داخلہ زرت بہ کن انت بلتے اکن آبانی انٹر کالج ء ہم
 کمپیوٹر ء گورپ نیست گڈ اے دوسالانی تہا ہم ایشانی نمبر فرکس (طبوعات) حساب کمیا ء
 انگریزی ء تہا گیشتر بہ بنت تاں ڈگری کالج یا یونیورسٹی ء آہاں کمپیوٹر سائنس ء پڑ ء داخلہ بہ
 رسیت۔

چہ ایشی ء ابید ہما مردم کہ لوگ ء نشنگ چہ نیٹ ء کمپیوٹر ء باروا وانگ ء زانگ لوٹ
 انت آباد گوگل ء تنند جاہ یا ویب سائیٹ ء کارمز بہ کن انت ء کمپیوٹر ء بنداتی وانگ ء بہ
 گرتاں پروفیشنل وانگ ء بارو ء استیں نبشتا نکاں شوہاز بہ کن انت ء بو ان انت، اے
 نبشتا نک انگریزی ء ابید اردو فارسی ء عربی زبانانی تہا ہم دست کپ انت۔ پرچا کہ انگت
 ماں بلوچی ء الکاپی ء مارا اے سر حال ء سر ء نبشتا نک دست نہ کپ انت ہمیشکا ما مجبوریں
 کہ اے ساعت ء دری زبان ء پوتی زانت ء گیش کنگ ء کارمز بہ کن ایں۔

امیت کہ چہ منی اے گونڈیں جہد ء نودر براں لہتے سر پدی ء رستگ انشا اللہ دیم تر ء
 کہ موہ رسیت دگہ انچیں سر حالانی سر ء ہم گپ جنگ بیت۔

دنیا و انسان ء است مانی

سر آر۔ اسلم

رجانک: عبدالکریم دازنی

اے گردیں سرزمین ء سر اچہ درستان عقل مندترین ساہ دار انسان ء شہ ایٹمی جنگ (Atomic War) ء مرگ ء ترس چیرات۔ سارتیں جنگ (Cold War) ء بلاسی ء ملکانی یک ء دگر ء سرارش نہ کنگ امن ء ایمنی یک چاری ء مکم ء مدت ء قول ء کلاں جنگ ء مڑپہ مدامی چہ دنیا ء دراں ڈیہہ کنگ ء انسان ء راجہ گارتی ء کوش ء بیم ء رکنیتگ بربادی ء گارتی ء اے ترس انسان ء راوتی چہ انسان ء جند ء چیرات۔

انوں انسان ء اے سرزمین ء را پدادگے ترسے چیرانت ء اے ترس ماں دنیا ء چاگرد ء تھا چہ زہرناکی ء سوب ء ودی بوتگ۔ ایشی ء سوب سرزمین ء سر استیں چیز ء نپ دینیں وسیلہانی چہ حد ء گیش ء سک باز کار مردی انت سارتیں منگ ء چل ء دو سالانی نیام ء ماں سائنس ٹیکنالوجی ء پڑ ء سک مزینں دیروئی یے بوتگ نوکیں ساچاں (ایجادان) چش کہ کمپیوٹر ء روبوٹ (مشینی انسان) ء انسان ء دست ء سر جمیں جہان ء دست آری ء آئی ء دستیں مال ء وسیلہانی بے کساس ء کار مرز کنگ ء بے حدیں تاگت داتگ۔ اے چل ء دوئیں سالانی نیام ء پے ایٹمی سلاہانی جوڑ کنگ ء درگت ء ایٹم تراکینگ (Atomic

(Blasting) ء تجربت کنگ بوت اے تجربہ پیسراماں سرپچیں گوات ء تہا کنگ بوتنت گڑا چریشاں ناں ایوک ء ایش کہ گوات ء تہا تاپکاری (Radiation) شنگ بوت بلکیں گوات ء سرچا گرد ء گڈی حد ء کہ آئی ء را ’اوزون‘ (Ozone) گوش آنت ٹنگ بوت ء نون چہ اے ٹنگ ء روج ء ترندیں برانزبیداڑ ء مانگیشی ء تچک ء تچک زمین ء سر بوگا آنت کہ چریشی ء زمین ء گرمی ودا تگ ء پوست ء کینسر (SkinCancor) ء بیماری ہم پیداک بوتگ۔ نون ترس ایش آنت کہ دنیا ء دوئیں گڈی سران بزاں (Antarctica Rgigen) ء تہا استیں برفانی بلاہیں کوہ کم کم ء آپ مہ بنت۔ اگاں اے آپ بوتنت گڑا ایشانی آپ ماں زر ء دریاں مان رچاں بیت کہ چریشی ء زر برزروان ء زمین ء مزنیں بہرے ماں آپ ء تہا ایرروت ء گار بیت۔ انسان ء دست ء انسان ء زندمانی ء راچہ سلاہ ء ایٹم تراکی ء تجربتاں ء تاپکاریاں آترسے کہ انگت ہم تاں حدے چہر آنت۔ آ گوں ایٹی سلاہ (Atomic Weapons) ء نوکلیر بمبانی (Nuclear Bombs) سراسر جمیں بندیش جنگ ء پد دور بوت کنت۔

پاکستان ء تہا ہنچیں نادانیں مردم سک باز آنت کہ پاکستانی ایٹم بم ء اسلامی بم ء جوڑ کنگ ء واہگ دار آنت۔

اگاں کہ ایٹی جنگ ء ترس و پشت نہ کپتگ بلے چہ دنیا ء چا گرد ء زہرناکی ء اد ء مال ء وسیلہانی گیش کارمرزی پہ دنیا ء انسان ء است مانی ء زندگیں ترسے چہر آنت۔ انسان ء دست ء زمین ء وسہلیاں چہ پیم ء تاوان رسگ ء آنت۔ پہ ایٹی ء لہتیں دروردنیگ بیت۔ انسان چہ زمین ء آئی ء چہر ء در آوکیں چیز ء وسیلہاں بے زلورت ء سک باز کارمرز کنگ ء تیل ء گیس ء حد ء گیش وسریں کارمرزی ء ایشانی انبار کم بوآن ان چہ درچک ء

دارانی مپتیں و سریں گڈک ء جنگل ء گریٹنگ ہم کم کم ء ہلاس بوان آنت۔ ماں اے جنگلانی
 تہا جنگلی جناور ء مرگ ہم مران ء گار بوان آنت۔ اے وڑ ء کہ انسان جنگلان گارات کناں
 انت اے رنگ ء جنگل پداسرا ء جوڑ بوت نہ کن آنت۔ ء ناں انسان ایشانی پاسپانی کنگ ء
 آنت ء ناں کہ وت نوکیں جنگلانی جوڑ کنگ ء واستادرچک کشگ ء آنت۔ انسان ء وراکی ء
 مزنیں بہرے چہ زر ء دریاہاں دست کپیت۔ زر ء ماہیگ ء اندگہ ورا کہاں کہ انسان اے وڑ
 ء زوت زوت ورگ ء ہلاس کنگ ء آنت۔ آہانی ردوم اے وڑ ء زوت ء ہچبر بوت نہ
 کنت۔ کشت ء کشاری جنس چوش کہ سبزی، نیبگ ء ایدگہ اسپیت نیامت گیش کنگ ء
 واستہ ایشانی تہا کرم زہر ء درمان بے کساس ء چنڈگ بووگان آنت۔ چریشاں ناں کہ ایش
 کہ ہے چیزانی جنڈ زہرناک بیت بلکیں ہوا ء چاگرد ء ابیدزین ء آپ ہم زہرناک بنت۔

چہ ہما وہداں کہ زرداری راہ ء رہندماں دنیا ء اتلگ کاری دگ ء باز دیروی
 زرتگ ء گول ترندرواجی ء کار جاہ جوڑ کنگ بوتگ آنت۔ اے رہند یا نظام ء تہا درستیں
 کار جاہانی واہند زردار آنت ہمیشکا گیش نپ ء پاندگ کنگ ء تمامہ ء لالچ آہانی تہا گیش ء چہ
 گیش ودی بوتگ ہمیشکا آے بابت ء پگر نہ جنت کہ چہ آہانی کار جاہاں در آئیوکیں (زہر)
 آپ زمین ء آپ ء زہرناک کنگ ء آنت ء پشت کپتگیں زہرناکی ء سکیں کسانکیں بہر زمین
 ء تہارونت ء اودازیرین آنت آہاں گاڑی ء موٹل جوڑ کنگ کہ رو ء آء آرامی بہ بیت۔ بلتے
 اے حیال اش نداشتگ کہ چہ آہاں در آوکیں دوت ء تہا مونوآ کسائیڈگیس (Mono
 Oxide GAS) انسان ء زمان ء چہ زہر ء سرریچ کنت۔ ہے زنگ ء نپ ء پاندگ ء
 تمامہ کشت ء کشاری (زمینداری) ء پڑ ہم وتی پاداں برتگ۔ چہ زمین ء پیدا بووکیں وردن ء
 گیش کنگ ء حاطرا گیش چہ گیش زہر ء درمان کارمرز بووگاں آنت کہ اے پد دنیا ء انسان ء

چا گردء واستاسر پسر تاوان دئیں گے۔

اے سرزمین دنیا، کلیں انسانانی ہواریں لوگ انت بلئے انسان، چہ وتی گیش نپ کٹی، ایشی، استیں چیز، وسیلہانی چہ حدء گیش، بے زورتیں کارمرزی، اے ترس و دیننگ کہ یک روچے بیت کہ سرزمین، سردستیں استیں چیز، وسیلہ پہک بلاس بہ بیت، اے سرزمین کلر، بے ثمر بہ بیت، ڈولداریں دنیا، عقل مندترین ساہدار انسان بہ مریت ہمیشکا، گن چوش گوشگ بہ بیت کہ انسان وتی، اے ڈولداریں دنیا، دشمن وت انت تہ گرا اے جبر دروگے نہ بیت۔

سسا کرزیں گپ ایش انت کہ گوات گواتی چا گردآپ، زمین، راجہ زہرناکی، چہ پیم رکیننگ بہ بیت؟ اے سرزمین، سراستیں کارآمدیں چیزانی چہ حدء گیش، بے زورتیں کارمرز چتور ردارگ بہ بیت؟ لہتے زانتکار گوشیت کہ انسانی آبادی، راجہ گیشتر بوہگ، دارگ بہ بیت بلئے منی نز، آہانی اے گپ اے جیڑہ توجیل بوت نہ کنت پرچا کہ دیرنی کتگیں ملکانی توک، ماں آبادی، تہاگیشی ونہ بوہگ، کساس، انت بلئے اودا ہم زہرناکی، اے جیڑہ ہمے وڑ، برجہ انت۔ دگے لہتے زانتکارانی گوشگ ایش انت کہ چہ کارجاہاں درآیوکیں دوت، زہر آپ، اندگہ زہر گونیں چیزکانی سر ایک داشتے (کنٹرولے) بہ بیت کہ اے وڑ، دنیا، راجہ زہرناکی، پھریزگ بیت کنت۔

کارجاہ کہ ماں دیرنی کتگیں ملکانی تہا، پدنتگیں ملکانی تہا ہم زرداریں ٹک، ملک، میراث انت، بس پے نپ کٹی، ٹاہینگ بوتگ انت۔ ہمیشکا آہانی واہندان اے چیز، پرواہ نیست کہ دنیا، استیں وسیلہاں چے بے وڑ کساس کارمزکنگ، انت، دنیا، چا گرد چریشان چے کساس، زہرناک بوہگاں انت۔ اے یک بازار، میتگے یا یک شہر، ملکہ،

جیڑہ نہ انت۔ بلکیں اے سرجمین دنیا، جیڑہ انت ہمیشکا اے سرجمیں جہان، جیڑہ اے سرا ماں
 سالے، تہا یکر وچے، دارگ، یک، دوگشتا نک، دنیگ یا کہ چیزے تپاک نامہانی
 منینگ، اے جیڑہ بلاس نہ بیت۔ اے جیڑہ، راستیں علاج زردار، زمیندارانی نیام، گیش
 نپ کشی، دود، ول گوج کنگ، گوں ہمگر نچ بہ انت۔ پرچکہ زرداری رہند (سرمایہ
 دارانہ نظام) تہا گیش زر، مال، دست، آرگ، ہرس، تہا آہانی زند، متاہ انت۔ اے
 رہند، تہا زر، دولت بس چیزو کے مردمانی دست، انت۔ گری گشن، لاچاری اندگہ نوڈ
 پنچ درصد، بہر، کپیت، اے بیچارگیں گشن، آماجیں مہلوک دنیا، چا گرد، زہرنا کی، بابت،
 چے کت کنت؟؟؟

زرداری دراصل، نپ واری، دومی نام انت۔ زردار پنچ برہم اے گپ، نہ
 چاربت کہ دنیا، چا گرد، پرچہ زہرنا ک، بوان انت کہ دنیا، تہا استیں چیز، وسیلہ ہم بلاس بوان
 انت یک روچے کتیت کہ اے زمین سچیت کلر بیکار، بے ثمر بیت۔ آئی، (زردار،) گوں
 دوئیں دستاں نپ، زورگ، کار انت۔ ہمیشکا تان وہدیکہ اے زرداری رہند است
 مانیت گڑا، دنیا، انسان، است مانی، ترس، بیم گیش بوان بیت۔

زمین، سراستیں چیز، وسیلہانی کارمرزی، تہا یک شرتریں رہندے، آرگ،
 دنیا، رازہرنا کی، پھریزگ، واستا زوری، انت کہ زرداری نظام پھک، بلاس کنگ بہ
 بیت۔ ایشی، جاگہ، یک ہواریں، مچیں رہندے آرگ بہ بیت۔ مچیں رہند، مراد ایش
 انت کہ بزاں کار جابانی واہند یک، دو مردم مہ بنت بلکیں ہر کار جاہ، تہا کار کنوکیں پوریا
 گرائی، واہند بہ بنت کہ ایشی، مکسد نپ کٹگ مہ بیت بلکیں انسانانی زلورت، لوٹانی پیلہ
 کنگ، آہانان آرام، آسراتیں زندے ہم دنیگ بہ بیت۔ بزان اے دنیا، تہا زند

گوزنیوکیں عقل مند تر ہیں ساہ دار ”انسان“ است مانی ء زندگوں ”سوشلزم“ ء بندوک آنت۔
 پر چا کہ ”سوشلسٹ“ رہندی زندے اے ڈولداریں دنیا ء پھریزات کنت۔ ء ڈولدار تر
 کنت ء بس سوشلزم ء جند انسان ء را یک پر مکسدیں زندے ء گوازینگ ء آئی ء راوش
 حال کنگ ء موہ ء دات کنت۔

اے سرزمین ء سر استیں چیز ء وسیلہاں بگرداں انسان ء وتی جوڑ کنگیں مشین ء
 از باباں ء چہ مشین ء از بابانی کار گرگ ء چہ ایشاں اندگہ چیز ء وسیلہانی کارمرزی ء سوب ء
 دست کپتگیں پیدائشت ء اے درستیں چیزانی سرہواریں (اجتماعی) ملک ء واہندی ء رہند
 کارمرز کنگ بہ بیت۔ پیدائشت ء کار ء ایشی ء مٹ ء بدل ء کار چہ پیسر ء ٹاہنیتگیں کار ء
 رہند ء رد ء بیت۔ ہواریں رہند ء پیسر اٹا ہینتگیں رہند ء کارمرز کنگ ء شری بے پیداک
 بیت۔ ء چاے وڑیں پیدائشت ء کار ء چاگرد ء تاہ استیں زہرنا کی بلاس بوت کنت۔

ماہتاک بلوچی کوٹہ، فروری ۹۲

ت۔ ۲۷۔ ۲۵

دومی بہر

بلوچستان ۽ صنعت کاری سائنس

بلوچستان صنعت و راہ

یوسف گلجی

رقبہ و روئے بلوچستان ملک و چہ مچاں مستریں صوبہ انت۔ قدرت و اے بہادریں
 مردمانی سرزمین و چہ معدن و مڈی و باگھیا کرتگ۔ مگہ معدنانی گنجاں و چہ زمین چیر و
 درکنگ و کارمرزکنگ و چو کہ برے گنجان بلوچانی حق انت چہ ایشی و فاندگ نہ زورگ و
 سوب و اے ہند و استمان محرومی و صنعت و واپاری و پڑ و پد مانگی و دل و مار انت کہ اے
 مارگ و احساس و دورکنگ و خاطر و اولی نیں بن حشت لسبیلہ انڈسٹریل اسٹیشن ڈیولپمنٹ
 اتھارٹی زانگ بیت کہ ایشی و رد و کراچی صدر و چہ ۱۸ میل و سانیٹ کراچی و چہ کساس ۶
 میل و دوری و آرسی ڈی ہائی وے و چہ نریک حب انڈسٹریل ٹریڈنگ اسٹیٹ و مثالی و
 نوک تریں صنعتی بیٹگ و کراچی و چہ ۸۰ میل دور ہے راہ و سمر و اتھل انڈسٹریل اسٹیٹ و
 ایشانی تہا ہستیں دور و سہولتانی پجارینگ ہم ہور انت۔

حب انڈسٹریل ٹریڈنگ اسٹیٹ و چہ مچان مزنیں خاصیت ایش انت کہ اے
 صنعتی بیٹگ (بستی) ملک و چہ مچاں مزنیں خاصیت ایش انت کہ اے صنعتی بیٹگ (بستی)
 ملک و چہ مچاں شہر و واپاری صنعتی و ثقافتی بن جاہ و چہ نریک انت کہ اے بہ حب چوکی و صوبہ
 سندھ بلوچستان و ہور بوگ و ہند بزاں سیمسر انت کہ ایشی و کراچی و مزنیں شہر و نزاوکیں
 صنعتی و وتی سینگ و تہ و ہند دیگ و چہ یک نیمگ بین الصوبائی (صوبہانی نیام و) و تعلق
 داری و وڑ و آحت کرتگ و دومی نیمگ و بلوچستان و استمانی روزگار و مزنیں موقع بزاں

گوئے دیگ ء چہ اجتماعی وش حالی ء دورء بنا کرتگ۔ کساس ۱۱۱۰۰ یکڑ زمین ڈگار ء سرء حب ء کوہانی نیام ء بلوچستان ء حکومت ۱۹۷۹ء کہ اول سر امر کزی حکومت ء مکک کاری ء پنج سالہ ٹیکس ہولی ڈے (Tax Holiday) ء سر جمیں منظوری ء چہ حب انڈسٹریل اسٹیٹ ء منصوبہ کنگ بوت ء چہ اے صنعتی میتگ ء سڑک واٹر سپلائی سیوریج نالی ء دومی آسراتی پجارینگ ء حاطر ء حکومت ۱۷۰۰ ملین کلدار ء مزینیں زرے جتا ایر کرت کہ پہ ایشی ء فنی منصوبہ بندی ء حاطر ء حیرز پاکستان انوائیر منغل پلاننگ اینڈ آرکیٹیکچرل کنسلٹنس لمیٹڈ ء سلاہ کار جوڑ کرت آنت کہ آئی ء پلاننگ ء تجلیکس شور ء سلاہ ء دلگوشی ء ہائیٹ ء میتگ یک منظمیں منصوبہ بندی ء ردء دیم پہ سر جم بوگ ء روان آنت۔

۱۱۱۰ یکڑ رقبہ ء چہ کساس ۱۱۲۰۰ یکڑ رقبہ صنعتی ء رہائشی جاہ ٹاہینگ ء حاطر ء جتا کنگ بوتگ ء میتگیں ڈگار صنعت ء حرفت دیرونی بنیادی سہولتانی دیگ ء منصوبہ ء سرء کار بوگ آنت۔ ہائیٹ ء ہندء سڑک آپ پجارینگ گندگیں آپ ء در کنگ ء منصوبہ آنت اڑے ء سر جم کنگ بوتگ ء ڈریج ء ڈسپوزل ہر کس ء جوڑ کنگ ء کاروتی گڈی سندء رس آنت۔ صنعتی یونٹانی جوڑ کنگ ء حاطر ء ۱۴ صد پلاٹانی چہ کساس ۱۰ پلاٹ لاٹ کنگ بوتگ آنت ء کساس ۵۲ صنعتی یونٹان وتی پیداوار بنا کرتگ و ہدے چہ ہائیٹ ء در ء حب انڈسٹریل ایریا ء ہم ۲۶ مزینیں صنعتی یونٹ چہ یک و ہدے ء صنعتی تک ء کار بنا کرتگ کہ چہ ایشی ء سبب ء کم ء گیش۔ ۱۰ ہزار مردماں کار ء روزگار سگ ء آنت ء برے صنعتی ادارہاں کساس ۱۹۶۸ ء ۱۶۷۱ ملین کلدار ء سرمایہ کاری کنگ بوتگ کہ چہ ایشاں ۳۳۸، ۲۳۳ ملین کلدار ء زر مبادلہ ہرچ کنگ بوتگ کہ اے ملک ء تہا صنعتی کار ء یک مزین منصوبے۔ چہ ایشاں ابید ہائیٹ ء ۱۱۵ دگہ صنعتی یونٹانی سر جم کنگ ء سرء کار بوگ ء آنت۔ ۲۳ دگہ صنعتی کارخانہ ہائیٹ ء چہ در بے آرسی ڈی ء نزیک ء سر جم بوگ ء آنت امیت آنت کہ

چہ ایشان سرجم بوگ ء رنداے دَ مگ ء روزگار باز بیت۔

بلوچستان ء حکومت ء بہ صوبہ ء تہا صنعتی میتگانی ہندی مردمان روزگار دیگ ء حاطر
 ء وفاقی حکومت ء چہ ٹیکس ہولی ڈے (ٹیکسانی تہا رعایت) ء رعایت گپتگ ایشی ء مقصد ء
 مراد اولی بلوچستان ء نندوکیں شہریاں روزگار ء سہولت دیگ آنت۔ بلوچستان ء مردمان
 (ڈومیسائل گپتگیں) بلوچ، سندھی، پشتونو مچیں مردم ہور آنت بلئے ہائیٹ ء او تھل ء صنعتی
 دَ مگ ء (انڈسٹریل اسٹیٹ) ء پلاٹانی بہا کنگ ء کاگدانی تہا اے نقطہ مزن ء پد رانی
 نبشتگ آنت کہ کارخانہ ء کارواہند ء پہ پیدار ء بنا کنگ ء حاطر ء آیوکیں پنج سالانی تہا
 بلوچستان ء مردمان چہ تا ۷۵ درصد بہ مچیں تکانی المی روزگار دیگ بیت۔ تا نکہ صنعت ء
 دیر ہی ء ہندی مردمان آوانی جائزیں حق بہ رسایت۔

ماہتا ک بلوچی کوئٹہ، اکتوبر ۱۹۸۷

ت۔ ۳۸۔۳۷

ساتنڊڪ ۽ منصوبہ

(ضلع چاڱيءَ ۽ صنعتي ديروني ۽ اوليٰ منصوبہ)

يعقوب بزنجو

بلوچستان پاڪستان ۽ مستري صوبہ انت۔ ايشي ۽ دراجي ۽ پراهي ڪليي پاڪستان ۽ ۴۴ درسد ۽ ڪساس ۽ انت۔ آبادي ۽ حساب ۽ پاڪستان ۽ ڪلاي ڪستري صوبہ انت بلئي ايشي ۽ ڇهہ منند پاڪستان ۽ ڪلاي بزرگ تري ۽ پڊ منتگي مخلوق انت۔ آپ بجلي سٽڪ ۽ ايندگهہ ۽ رگليي آسراتيائي نہ بوگ ۽ سبب ۽ بلوچستان مروچي هم گوستگي ڪرن ۽ يڪ پڊ منتگي دمگي گندگ بيت۔ ايشي ۽ پراه ۽ دراجي پٽ ۽ گيا باا ڪوه ۽ پٽ، بندر ۽ مينگ ۽ آبادياا صنعتي ديروني ۽ نوڪي دور ۽ بارياني ڇچ شے درانه ڪنت۔ ابيد لهتہ شهر ۽ هلاڪا ڪه مزنيں وازدار ۽ مستراني آسراتي ۽ حاظر ۽ باز انچي آسراتي پيدا ڪنگ بوتگ انت ڪه پڊ منتگي (Non Development) خرچ ۽ درچ انت ڇهہ آسراتياا لس مهلوڪ ۽ روزگار ۽ ذريعه بوت نہ ڪنت۔

دومي نيمگ ۽ بلوچستان ۽ يڪ باز ڪسائيں بهرے شه سندھ ۽ دريا، ڪور جو ڪاريز ۽ ٿيوب ويداا آبات بنت۔ گيشتر يں بهر غير آباد انت۔ ۽ مهلوڪ ۽ رااے گشادنيست ڪه پھ وتي خرچ ۽ درچ ۽ زمينداري ۽ ڪشت ۽ ڪشار ۽ نوڪيں ٿيڪنا لوچي ۽ دست به گنج ايت۔ هما عالم ۽ زانڪار ڪه ڇهہ بلوچستان ۽ استيں گنج ۽ متاهاا سر پڊ انت اے گپ ۽ جوان زان انت ڪه

بلوچستان ۽ ترقي ۽ ديروني مسترين رهچار انت ۽ آالشي انت۔

۱۔ آب شوہاز ۽ کشت ۽ کشاور Water and Agriculture

۲۔ مال ۽ مالداري Livestock

۳۔ معدن ۽ چير زميني مڌي Mineral

۴۔ زري مال ۽ دولت Wealthy Wealth

اگاں من هر چاريں قدرتي وسايلاني سرء نبشته كناں گرااے يك باز زمينیں
 كارے لوٹ ايت۔ بلتے مئے اے نبشتا نك ۽ چوکه شه سرحال ۽ زانگ بيت مايننگ ۽
 باروء انت چير زميني مال ۽ مڌي په راجي زند ۽ بلوچستان ۽ صنعتي ديروني ۽ باز هم انت ۽
 بلوچستان ۽ اے تک (سيکٹر) ۽ چه کارکنگ بوتگ اے جبرء سجونیں دنيا زانت۔

چير زميني مال ۽ مڌي ۽ پٽ ۽ پول ۽ مايننگ دنيا ۽ گرانیں کاران چه يکے مال ۽ زر۔
 (Resources) سانسي ٲيکنا لوجي انجنيئرنگ ۽ سانسي کسب کاران ابيد

مايننگ بوت نہ کنت۔ ڏگار ۽ چير ۽ اندريں مال ۽ مڌي پٽ ۽ پول ۽ کارجاہاں چلايننگ ۽
 حاطر ۽ بنيادي آسرا تيا ني (Basic Infrastructure) چوکه بجلي دگ ۽ سٲرک آب

گيس، ريل، بالي گراب ۽ پٽ هسپتال، اسکول ۽ ايندگه باز چيزاني پچارينگ المي انت کہ
 چه اے آسرا تياں ابيد سماجي ديروني ۽ صنعتي ديروني يک بے معنائیں جبرے گندگ ۽

بلوچستان يک غير آباتیں ۽ ويرانیں دمگے بلتے هے سياہیں کوہ ۽ تاراں کوچگ ۽ پٲان گران
 بهاء ۽ بے مٲيں ۽ بے دروريں معاون ۽ چير زميني مال ۽ مڌي دست کپ انت بلتے اے

تک (سيکٹر) ۽ انگريزان وتي دور ۽ زمانگ ۽ ماں کونٲرچ شہرگ ۽ هرنا تي ۽ کونلہ ۽ چه هند
 و باغ ۽ کروما نيٲ ۽ لھتے کاناں ابيد بلوچستان ۽ دومي هنداں پچ وٲريں پٽ ۽ پول نہ کرت

انت ۽ تاں روچ مرچی ابید چہ سوئی گیس ۽ ذخیرہ ۽ دگہ چوشیں مزینیں مائینگ ۽ کارے گندگ نہ بیت کہ مرچی نیں ترقی یافتہ ۽ سائنسی ٹیکنالوجی ۽ بنیادی شرطان پیلو بہ کنت ۽ سائنسی مائینگ مارگ بہ بیت۔

چہ ۱۹۵۶ء بہ کرتاں روچ مروچی سوئی گیس پاکستان ۽ دیروئی ۽ یک مزینیں مدت ۽ کیمکے دیگ ۽ انت عالم ۽ زائنکارانی گوشگ انت اگان سوئی گیس مہ بوتیں گڑا پاکستان ۽ ایندگہ دیم ۽ روکیں بہر چہ بلوچستان ۽ ہم گندہ تر بوت انت۔ مرچی سوئی گیس مہ بوتیں گڑا بزبان ۱۴ ارب کلدار ۽ کساس ۽ زر پہ تیل بہا گرگ ۽ درملکی تیل پیدا ک کنوکیں ملکاں فارنا دیگ بوت۔ چہ ایشی ۽ مئے ملک ۽ قومی معیشت ۽ (National Economy) چہ حال راستی ۽ بوت بزبان پاکستان ۽ وش حالی چہ ہم سوئی گیس ۽ برکت ۽ انت۔ بلئے ہمہ ازبان کلدار جوڑ کنوکیں بلوچستان مرچی ہم چہ مال ۽ مڈی بے بہر انت ۽ بلوچستان ۽ بازین دمگاں مردم سوئی گیس ۽ نام ۽ نہ زان انت۔ ۽ ہمہ ڈول ۽ بلوچستان صنعتی دیروئی نے کہ ڈس ۽ نشان ہست ۽ چوشیں منصوبہ بندی یے تینگا گندگ ۽ نیت۔ چہ ناروائیں ۽ ناحقیں ۽ پزانت کوروا نیں منصوبہ بندی ۽ بلوچستان ۽ الس دل کٹ انت۔

بلوچستان ۽ پیدا بوکیں مال ۽ مڈی نہ بلوچستان ۽ صنعتی دیروئی ۽ کک کنگ ۽ انت ۽ نہ پہ نندوکیں مہلوک ۽ نفع ۽ سیت ۽ کارمرز بنت سوئی گیس ۽ پد بلوچستان ۽ دومی مستریں منصوبہ سائندک گوشگ بیت۔ سائندک چہ دفنان ۽ ایرانی سیمسر ۽ سر ۽ پاکستان ۽ آخری شہر انت۔ چرائی ۶۵ میل دور انت خاران ۽ چاگئے ۽ کلیں سال ۲ ہور بیت۔ اے کلیں دگ بے سر آپیں پٹ ۽ میدان درا کنت۔ بلے ہمہ پٹ ۽ گیا بان سائندک ۽ منصوبہ انت کہ گوٹگیں پانزدہ سالان ایشی ۽ سر ۽ بازین کارے کنگ بوتگ۔ بلئے ناہود ۽

ناروئیں ۽ کورچمیں زائیکا ران پہ زانت اے منصوبہ ۽ کار ۽ بنا کنگ ۽ نیمون کرتگ آنت
آوانی جہد ۽ کوششت انت کہ اے منصوبہ یلہ دیگ بہ بیت۔

ساندک ضلع چاگئے ۽ زرباری روکپت (جنوب مغربی) دگ ۽ یک ہندے ۽
نام آنت کہ برے دگ ۽ ٹابنا (Copper) ۽ مزنیں زخیز ہاں درگیتنگ انت کہ ایشانی
مائینگ ۽ خاطر ۽ حکومت ۽ یک منصوبے ۽ مرکزی حکومت ۽ مکم ۽ وزات پٹرولیم ۽ نیچرل
ریسورسز ۽ دست ۽ چیر ۽ ریسورس ڈویلپمنٹ کارپوریشن ۽ جولائی ۱۹۷۴ ۽ ڈرلنگ ۽ گوں وتی
کار بنا کرت۔ اے کارپوریشن ۽ گوں کمیں مدت ۴۵۰۰۰ میٹر بزاں کہ ۴۵ کلومیٹر ۽
ڈرلنگ کرتگ کہ برے ڈرلنگ ۱۷۴ ہندان بورنگ Boring کنگ بوتگ کہ ہر
بورنگ ۱۲۶۰ میٹر زمین ۽ تہا کنگ بوتگ اے ڈرلنگ ۽ آسمر ۽ مزنیں معاونی ذخیرہ بہ
۶۰۵ کلومیٹر ۽ علاقہ ۽ زانگ بوتگ کہ برے ذخیرہ بانی تہا کساس ۴۱۲ ملین ٹن معدنی مڈی
است دگ ۱۳۰۰۰۰۰ کیمیائی نمونگ لیبارٹری پٹ ۽ پولی ۽ رندا ۽ زانگ بوت کہ اے
ہرستیں ذخیرہ بانی تہا کساس یک کھرب کلدار ۽ معاونی مڈی است۔

معدنی ذخیرہ معدنی مڈیانی کچ ۽ (ملین ٹن)

۲۷

زرباری

۱۱۱

گوریچانی

۲۷۳

رودراتگی

۴۱۲

کل تعداد

اگاں جہل ۽ نشان داتگیں نقش ۽ پیم ۽ مائینگ کنگ بہ بیت گڑا اے معدنی مڈی

تاں کساس ۱۸۰ سالان درکنگ بنت۔

معدنیات	پیدا اور
سہر (Gold)	۵۳۰۰۰ اونس سالانہ
چاندی (Silver)	۸۰۰۰۰
مالی (Molybdenite)	۳۵۰ ٹن سالانہ
تانبا (Copper)	۱۸۰۰۰
آسن (Iron ore)	۱۰۰،۰۰۰
گوکورت ۽ تیزاب (Sulphoric Acid)	۳۳۵۰۰۰

پاکستان کو اس ۽ میاں استمانی دیر وئی ۽ ادراہ (UNDP) ۱۹۷۸ء برے منصوبہ ۽ کارمرز بوہگ ۽ دگہ پٹ ۽ پول ۽ حاظر ۽ انگلستان ۽ مائینگ ۽ جہان ۽ نامداریں کمپنی سیل ٹرسٹ انجینئرنگ کمپنی (Engineering Limited Seltrust) درچیت کہ اے کمپنی ۽ سرجمیں پٹ ۽ پول ۽ رندا کمپنی ۽ زرباری ذخیرہ کہ برے ذخیرہ ۶۶۷ ملین ٹن معدنی سنگ است ہو ریں بنیاتی سر ۽ مائینگ (minaning) کنگ ۽ سفارش ۽ کرت۔ رند ۽ ریسورس ڈیولپمنٹ کارپوریشن ۽ امریکہ ۽ یک دومی کمپنی (Enterprises Reserch And Development Mointain) ۽ وتی مشیر کمپنی Consultant Company درچیت اے کمپنی سائندک ۽ منصوبہ ۽ پیلو ۽ سرجمیں پٹ ۽ پول ۽ رندا ۽ منصوبہ ۽ معاشی وڑ ۽ کٹوکیں ۽ پر سیتیں منصوبے زانت برز ۽ گوشنگیں ہر دوہیں کمپنیاں رپورٹ ۽ ڈول ۱۹۸۷ء اگاں اے منصوبہ بنا کرتیں گڑا لیشی ۽ کلیں خرچ ۲۱۰ ملین امریکی ڈالر بوت ۱۹۷۲ء لیشی ۽ پیدا اور اپنا بوت۔ بلے اے کار ۽ بنا کنگ ۽ درکنگ ۽ سبب ۽ انوں اے منصوبہ ۽ خرچ کساس ۴۰۰ ملین

امریکی ڈالر یا ۵ ارب پاکستانی کلدار ۶ سر بوتگ جھل ۶ نشان دا تگیں کمپنیاں سائندک ۶
منصوبہ ۶ سرکار کرتگ ۶ وتی رپورٹ جوڑ کرتگ اش کہ اے رپورٹانی ڈول ۶ سائندک ۶
منصوبہ یک پرسیتس منصوبے لہتیں کمپنیاں نام ایش آنت:

نمبر شمار	کمپنی ۶ نام	ملک ۶ نام
1	seltust engineeringj limited	برطانیہ
2	moutain state reseach and develoment	امریکہ
3	allis chalm bers	=
4	pullman swindell	=
5	moutain state mineral enter prises	=
6	charter jhon prawn minral servis	برطانیہ
7	satinder joint ventur	فرانس، کینیڈا، یوگوسلاویہ
8	saindak International group	==

سائندک جو اینٹ و پنجر چہ سیل ٹرسٹ انجینئرنگ لمیٹڈ ۶ رپورٹ ۶ رند جوڑ کنگ
بوت کہ پریشی تھا فرانس یوگوسلاویہ ۶ کینیڈا ۶ کمپنی ہو رانت ۶ چہ ایشی ۶ ابید سائندک انٹرنیشنل
گروپ کہ بریشی تھا فرانس ۶ دون لینڈ ۶ یکے ۶ یوگوسلاویہ ۶ دو کمپنیاں یک کنسورشیمے جوڑ
کرت۔ رند ۶ اے کنسورشیم ۶ SJV ۶ چہ حال بوت من آئی ۶ بارو ۶ جھل ۶ شمارا گوشان۔
برز ۶ درشان کرتگیں کاران چہ ابید آپ شو باز ۶ کار ہم ریسورس ڈیولپمنٹ کار پوریشن
۶ سرجم کرت پر چہ کہ اے منصوبہ خاطر آپ باز ضروری انت کہ اے آپ کار جاہانی تھا کار
مرز بیت پہ اے کار ۶ کار پوریشن ضلع چا گئے ۶ برے ہنداں آپ شو باز کرت کہ آیش آنت

تالاب ہاموں ماشکیل ۽ گواہشتاپ تالاب ۽ علاقہ ۲۵۰۰۰ ملین کیوبک میٹر ۽ کساس ۽ آپ شوہاز کنگ بوت کہ اے چہ سائندک ۽ منصوبہ ۳۵ کلومیٹر دور انت۔

سائندک یک انجین ہندے کہ بہ اوداں آپ ریل سڑک ۽ ایندگہ ہے پیسین سہولت ۽ آسراتی نیست انت۔ درملکی مالی ادارہ مائینگ کمپنی ۽ ملکان ہروداں اے گپ گوشنگ کہ اے حکومت ۽ ذمہ داری انت کہ آے سنیں کاراں بہ کنت۔ اولی کاراے منصوبہ ۽ حکومت منظور بہ کنت ۽ آرا منظور کرتگیں لڑ ۽ تہا ہور بہ کنت۔ دومی کار حکومت بلوچستان درملکی مائینگ کمپنی مالیاتی ادارہ بانی دیوکیں زرانی ضمانت بزاں گارنٹی بہ دنت۔ سیبی کار انچو کہ سائندک دوریں ہندے اودان انچو سچوئیں دنیا ۽ بیت ۽ مرچی پاکستان ۽ ہم بوگ ۽ انت آالشی کہ بنیادی آسراہاتی۔ Basic Infrastructure خرچ ۽ درچان پاکستان ۽ حکومت بہ کنت۔

اے سنیں شرطانی پیلوکنگ ۽ ابید دنیا ۽ ہچ کمپنی سائندک ۽ ڈولیں دوریں دمگے ۽ اربان کلدار ۽ زرکاری (سرمایہ داری) ۽ پتیار نہ بوت۔

بلوچستان ۽ مہلوک ۽ مزینیں ڈاہ ۽ شور صوبائی اسمبلی، نیشنل اسمبلی ۽ سینٹ ۽ ممبرانی بازین لوٹان پد حکومت ۽ سائندک ۽ منصوبہ ۹ جولائی ۱۹۸۷ ۽ منظوری دات ۽ چہ اے منظوری ۽ دیگ ۽ پد سائندک پاکستان ۽ حکومت ۽ منظور بوتگیں منصوبہ بانی لڑ ۽ ہور کنگ بوت۔ پاکستان ۽ حکومت ۽ اے ذمہ داری ہم زرتگ کہ آپ ریل بجلی ۽ ایندگہ ہے پیسین آسراتیانی خرچ ۽ درچ ۽ مرکزی حکومت پیلوکنت۔ حکومت ۽ اے فیصلہ ۽ پدرومانیہ روس، جاپان ۽ ایندگہ بازین ملک ۽ کمپنیاں امیت درشان کرتگ کہ آسائندک ۽ مائینگ ۽ ہور کاری (Joint Venture) ۽ ہور بنت ہے پیم ۱۹۸۷ اگست ۱۹۸۷ ماہ ۶ چین ۽ ہنر

مندانی یک ڈلے پہ سے ماہ تر تر تاب ء کراچی سائنڈک ء اسلام آباد ء آہنگ ء سائنڈک ء
 تر تر تاب ء پداے امیت درشان کرتگ کہ آ یوکیں دو ماہان وتی ہور کاری ء Proposal
 ء دینت ء اگاں اے Proposal ء پاکستان ء حکومت ء من ات گڑاوتان دو نیم سالان
 سائنڈک ء چہ پیدا اور بنا بیت۔

سائنڈک ء منصوبہ ء بنا بوگ ء پد ہے پیم ء وہ دگہ ذخیرہ کہ آ ضلع چاگئے ء است
 انت آوانی سر ء ہم کار بنا بوت کنت کہ آچہ سائنڈک ء باز گہتریں و شمریں ذخیرہ انت بہ
 سائنڈک ء بنیادی آسراتیانی بوگ ء پد سائنڈک وت یک انڈسٹریلیا سائٹیٹ
 (Industrial Site) جوڑ بیت ء آہند ء سنگ مرمر سلفر کروم آہن ء ایندگہ بازین
 معدناتی کار جاہ ہور جوڑ بوت کنت ء چریشی ء ضلع چاگئے، خاران، پنجگور، ایران، ء افغانستان
 ء نندوکیں بلوچ پور یا گرپ کار ء کائینت ء کار کرت کن انت ء سائنڈک ء بزان وہ ہزار
 مردم ء یک نوکیں شہرے جوڑ بیت۔

ماہتاک بلوچی، کوئٹہ، اکتوبر ۱۹۸۷
 تا کدیم ۱۳-۹

بلوچستان ۽ معدن ۽ کار جاہانی سر ۽ چمشانک

محمد حیات

بلوچستان یک پراہ ۽ دراجیں ڈیسے ایشی ۽ کچ ۽ کساس ۱۹۳۷ء کلومیٹر انت۔ بلوچستان ۽ ڈگار ۽ کچ ۽ کساس پاکستان ۽ کلیں ڈگار ۽ %۴۴ انت اے ڈیہ ۽ آبادی ۵۰۰۰، ۴۳ انت۔ اے ڈیہ ۽ آبادی پاکستان آبادی ۵% انت۔ بلوچستان یک انجیں علاقے کہ آئی ۽ تہا سکیں گریں سکیں سار تیں وش موسمی علاقہ است انت۔ پمیشکا اد ۽ ہر تہر ۽ نیوگ ۽ کشار پیدا ک بنت۔ بلتے چہ درستاں گیشتر بلوچستان ۽ علاقہ پہ چیرزینی دولت بزان معدن ۽ درگت ۽ نامدار انت۔ اے بارو ۽ اے گپ گیر ارگ لوٹ ایت کہ دنی و ہدے اے دولت ۽ راجوانیں وڑے ۽ درگیجگ ۽ کارمرز کنگ نہ بوتگ۔ اے درگت ۽ یک کسانیں کساسے درگیجگ بوتگ کہ چریشی ۽ سوب ۽ پاکستان ۽ اربان کلدار ۽ زر بدل ہر سال بچگ ۽ انت۔ اے معدناتی تہا حاصیں معدن کہ درکنگ بوتگ انت آہانی سرکاری حساب ۽ کتاب اے وڑ انت۔

پیدائش ۽ سال

۱۹۸۵-۸۶

===

پیدائش ۽ کساس

۱۱۸۹۹۲۰ ٹن

۳۰۰۹۰

معدن ۽ نام

کوئلہ

کرومانیٹ

کوئٹہ کنگ بوتگ انت۔ اے درگت ء دنی و ہدے کنگ بوتگ انت۔ اے درگت ء
وہدے ء بولان ء گد گواپی ء کار جابانی مزدارانی دیگ بوہگ ء انت بلتے بلوچستان ء گد گواپی
ء راسرجمی ء بند کنگ بوتگ ء آئی ء سامان ء ڈنی صنعت کار ء دست ء بہا کنگ بوتگ ء
سرکار ء ماں کوئٹہ ء انڈسٹریل ء جار پرینگ ات چہ کوئٹہ ء انڈسٹریل ء رند ء سرکار ء ہے
مارات کہ اوٹھل چہ کراچی ء شہر ء نزیگ انت اد ء چہ بلوچستان ء ایندگہ جاگہانی مقابلہ ء
بنیاتی نیں ء سراتی شتر تر است انت ء کراچی ء صنعت کار ء پوریا نگر ہم آسانی ء اد ء کابینت ء
زرکاری ء پوریات کن انت۔ ہمیشہ کاچہ کوئٹہ ء رند اوٹھل ء رانڈسٹریل اسٹیٹ کرار دیگ
بوت۔ بلتے سرکار ء اے مراد پیلو بوت نہ بوت۔ اوٹھل ء انڈسٹریل اسٹیٹ ہم سوب مندہ
بوتگ۔ چہ اوٹھل ء رند سرکار ء حب ء رانڈسٹریل اسٹیٹ ء جار پرینت۔ حب چہ کراچی ء
سک نزیگ انت ء اد ء سجھیں بنیاتی آسراتی است انت ء دگہ یک جبرے اے ہم است
انت کہ کراچی ء صنعت کاری سک باز بوتگ۔ اود ء صنعت کاری ء در ء گنجائشت باز کم
بوتگ انت ء صنعت کارانی چم کراچی ء کش ء گوراں سک انت ماں حب ء کراچی ء ملک ء
ایندگہ سرمایہ کارانی واستہ شتر ترین جبرایش انت کہ حب ء تہا بنگیج کنگیں صنعتانی حاطرا
درملاں چہ لوٹا بنگیج مشین ء از بابانی سر ء آہاں ء ٹیکس گرگ نہ بیت ء تاں پنج سال ء آہاں ء
ٹیکس ء سنگ ہم گرگ نہ بیت۔ دگہ بازیں آسراتی ہم آیاں ء دیگ بیت ایشانی تہا وام ء
آسراتی ہم است انت۔ ہے سوب انت کہ کراچی ء صنعت کارانی واستہ ماں حب ء
صنعتکاری ء نپ ء پاندگ کساں سک باز انت۔ سرکار ء گوں صنعت کاران یک
ایگریمنٹے کنگ کہ اے کار جابانی تہا بلوچستان ء پوریات گراں ء پوریات دیگ
بیت۔ بلتے اے ایگرمنٹ ء راصنعت کاران پروشنگ۔

ماں حب ء علاقہ ء ۷۰ نوکیں کار جابانی پچ کنگ ء درخواست دیگ بوتگ انت

کہ اے کل سرکارؔ منظور کتگؔ انت ایشانی تھا ۵۲ کار جاہ سرجم بوتگؔ انت ء ایند گہ دیم پہ
 سرجمی ء نیمگ ء روان انت مستریں لوٹ ء گزرائش انت اے کار جاہ کہ ماں بلوچستان ء
 منڈینگ بنت۔ آہانی گزر ء مقصد بلوچستان ء کس مہلوک ء راشریں زندے گوازینگ ء
 حاطر امدت ء کمک دیگ بہ بیت ء اد ء پوریات گراں ء پوریات ء آسراتی پجارینگ بہ
 بیت نہ کہ کراچی ء سرمایہ کارانی نپ ء پاندگ ء گیش کنگ ء حاطر اے وڑیں گام گنج
 زورگ بہ بیت۔

بلوچستان ء بے روزگار ء شد ء گژن ء آماچیں مہلوک ء چہ وتی ملک ء دراں ڈیھ
 بوگ ء رکینگ ء ہاتر ء المی انت کہ بلوچستان ء تہ ء توکی علاقہ ہانی تھا کسانیں کسانیں
 انڈسریل اسٹیٹانی جار پرینگ بہ بیت ء ہر علاقہ ء تھا ہا وڑیں کار جاہ منڈینگ بہ بیت کہ
 آہانی واستہ حاگیں مال ہمود ء نزکیں علاقہ ہانی دست بہ کپ ایت ء اے درگت ء ہما علاقہ ء
 کش ء گور ء بے روزگاریں مہلوک ء روزگار بہ رس ایت ء ملک ء علاقہ ء قومی دولت ء تھا
 گیشی بنیت مثال ء مکران ء نلور ء علاقہ ء لیمبو ء ہمنکر درچک است کہ مرچاں زمین دار
 آہاں ء گڈگ ء بارو ء سوچ ء فکر کنگ ء انت۔

ایشی ء سوب ایش انت کہ آہانی لیمبو ء پیدائشت ماں علاقہ ء بہا نہ بیت
 زمینداران ء چہ اے تاوان ء رکینگ ء مکران ء مردماں ء اے پیدائشت ء چہ پاندگ
 زورگ ء حاطر ء المی انت کہ لیمبو ء شربت ء کسانیں کار جاہ ء ٹاہینگ بہ بیت ناہ ء ماہیگ ء
 مان ڈبھاں بند کنگ ء کار جاہان لور لائی ء ایند گہ سارتیں علاقہاں میوگان بس ڈبھاں بند
 کنگ ء کار جاہ۔ بلوچستان ء بازین علاقہاں گالی گواپی ء کار جاہ منڈینگ بہ بیت۔ ماں
 کوٹہ ء پوست ء چہ جوڑ بوؤ کیں چیزانی کار جاہ ء سیمنٹ ء کار جاہ جوڑینگ بہ بیت۔

ماں بلوچستان ء کار جاہانی کساس باز انت کہ ایشانی زیادتیں کساس کوٹہ ء حب

ءانت۔ بلئے چریشاں چه لہتے مستریں کارجاہ گوں کارکنوکیں پوریا گر کساس ءایش ائت۔
پوریات گر

- ۱۔ مار کر الکا ئیڈ کوئٹہ ۳۰۹
- ۲۔ دول اسنپک سنٹر چھو تو مستونگ ۲۴
- ۳۔ چلتن ء روغن ء کارجاہ ۱۵۶
- ۴۔ ہرنائی وولن مل ۱۰۰۸
- ۵۔ بیلہ انجینئرنگ حب چوکی ۵۳۶
- ۶۔ داود یا ماہا لمیٹڈ اوٹھل ۸۵
- ۷۔ جوٹ مل لمیٹڈ حب ۳۱۰
- ۸۔ بلوچستان فاونڈری حب ۴۶۱
- ۹۔ بلوچستان پارٹیکل بورڈ لمیٹڈ حب ۴۱
- ۱۰۔ فوجی چولی پرو لائن پروڈکٹ حب ۱۲۵
- ۱۱۔ لسبیلہ گد گواپی کارجاہ اوٹھل ۲۴۰۰۰
- ۱۲۔ بولان ء گد گواپی کارجاہ بلیلی ۲۴۲۷

ماہتاک بلوچی کوئٹہ، اکتوبر ۱۹۸۷

ت۔ ۲۵-۲۸

بلوچستان ۽ صنعتی شعبہ

رودین ارجانک: جنیند جمال دینی

(نیشٹانک ۱۹۸۵ء شوہاز کاری ۽ رد ۽ رد ۽ بند دیگ بوتگ)

بلوچستان صنعتی شعبہ تاریخی پڑور:

پاکستان ۽ ایند گہ صوبائی ڈول ۽ بلوچستان ۽ معیشت ۽ بارگیشتر دہقان کاری ۽ سر ۽ انت مگہ اے صوبہ چہ وڑ وڑ ۽ مادن ۽ باگھیا (پر) انت پاکستان ۽ توان ۽ چہ مچاں مزینں ذریعہ گیس ۽ ذخیرہ سوئی ۽ ہند ۽ چہ در کیت۔

سجوتیں پاکستان ۽ مزینں کارجاہانی دوت کشاں چہ کیوکیں دوت ہے گیس ۽ منت وار انت۔ بلوچستان ۽ چہ مچاں کوہنیں ۽ بنیاتی صنعت کوئلہ ۽ کانانگ انت۔ بلوچستان ۽ کوئلہ ۽ تاریخ چہ ۱۸۷۱ بنا بیت۔ وہدے کہ چہ خوست، شاہرگ ۽ ہرنائی ۽ ہنداں کوئلہ ۽ کان درگیجگ بوت۔ پاکستان ۽ جوڑ بوگ ۽ چہ پیش فرنگی سامراج ۽ حکومت ۽ دور ۽ وہدے کہ بلوچستان ۽ گاڑی ۽ لین (آسن) دور دات انت۔ گڑاریل گاڑی ۽ انجن ۽ بلائینگ ۽ برصغیر ہند ۽ دور دوریں دمگان چہ پُل انگلیں ۽ دست آورنگیں ۽ خام مال رسد ۽ برطانیہ ۽ کارجاہانی چلا نینگ ۽ خاطر ۽ بنداراں رسینگ ۽ پہ کوئلہ ۽ گزرالمی ات۔

ہندوستان ء صوبہ بہار ء بنگال ء کالندہ ء گیشتر جو انیس صنعتی ء زیات پیداوار ء پو لگ
ء چہ بلوچستان ء کولندہ ء پیداوار ء سرء اثر کپت۔

چہ پاکستان ء جوڑ بو ہگ ء ۱۹۴۷ء پاکستان حکومت ء کولندہ ء پیداوار ء گیشتر کنگ
ء لوٹ ء منگ ء گوں بلوچستان ء کولندہ ء کانانی دیروئی ء حاطر ء لاگریں کوشست کرت۔ مگہ
چو کہ پاکستان ء حکومت ء توانائی ء کمیائی خائیں مالانی گزر ء پیلو کنگ ء حاطر ء کولندہ ء وسیلہ ء
گیشتر اثر مندیں ڈول ء کارمرز کنگ ء زیادہ ضرورت ء مارات۔ ہمیشکا جیا لوجیکل سروے
آف پاکستان ء ۱۹۵۶ کولندہ ء پول انگلیں ء ناپول انگلیں کانانی سروے کرت۔ چہ اے
سروے ء آسر ء نتیجہ ء بلوچستان ء سوربج ڈگاری، خوشت، شاہرگ، ہرنائی، سنجدی،
مارواڑ، مچھ، دُکی ء چمالنگ ء ہنداں کولندہ ء مزینیں کان پول ات آنت۔ اے وہدان
بلوچستان ء کولندہ ء کان کنی اے صوبہ ء چہ مچان مزینیں صنعت انت ملک ء GNP ء خام قومی
پیداوار ء کساس ء نو صدلیں کلدار دنت۔ چہ ایشی ء ابید بیست ہزار مردماں زورگار دنت۔

جہل ء داگلیں نقشہ (چارٹ) بلوچستان ء دہ مزینیں کانانی تہا کارکنوکیں زحمت
کشانی لیکہ ء کمپنیانی لیکہ ء کہ آہ کولندہ ء واپاری ء دست گٹ آنت پیش دارایت۔

کولندہ ء کان	دگ کمپنیانی لیکہ	زحمت کشانی لیکہ
سوربج	کوئٹہ ۱۶	۱۹۷۶
ڈگاری	قلا ت ۹	۱۷۱۰
شاہرگ	سی ۳۷	۳۶۹۰
سنجدی	قلا ت ۳	۱۹۰۰

۶۵۴۵	۲۶	قلات	مارواڑ
۴۶۵۰	۴۵	سی	مُچ
۴۶۰	۱۶	سی	خوست
۴۶۷۵	۶۸	لورالائی	دکی
۶۲۷	۶	لورالائی	چمالنگ
<u>۵۶۹</u>	<u>۹</u>	سی	ہرنائی
۲۵۹۷۹	۱۸۷	کل	لیکھ

الس تک:

پاکستان منزل ڈیولپمنٹ کارپوریشن (پاکستان ۽ مادنیں دیروئی ۽ کارپوریشن)
 ۶۵ کونلہ ۽ کمپنیانی بند ۽ بست وتی دست ۽ گپتنگ۔ بلوچستان ۽ کونلہ ۽ صنعت ۽ کل ۱۸۷
 کمپنی کاروبار کن آنت کہ چہ آیاں ضلع کونلہ ۱۶ ضلع قلات ۳۷ ضلع سی ۱۰۳ ۽ ضلع
 لورالائی ۳۰ کمپنی کونلہ ۽ کاروبار ۽ دست گٹ آنت۔ بلوچستان ۽ کونلہ ۽ صنعت ۽ زحمت ۽
 کشانی کل لیکھ ۱۶۷۹ آنت۔

اسینٹ جونز فلور ملز:

آرت ۱۸۷۶ (مل) ۱۸۷۶ ۽ ٹپیل روڈ ۽ ڈیگ بوت ۽ گوں بھاپ ۽
 اے کارجہ چلینگ بوت۔ اے کارجہ ۽ بند ۽ بست ۽ سرمایہ کار میسرز ایف بی ٹپیل
 ات۔ ۱۱۹۷۱ اے کارجہ سٹنگ۔ اے کارجہ وتی و ہد ۽ حساب ۽ مزنیں کارجاہاں چہ یکے ات۔

شراب جوڑ کنوکیں کار جاہ:

اے کار جاہ کہ بہ بروری روڈ آت۔

گنگولی پینل ۽ کار جاہ:

اے کار جاہ ۽ پینل جوڑنگ بیت ۽ بہ سریاب روڈ آت۔

فروٹ پراسنگ ۽ کیننگ پلانٹ:

اے فیکٹری ۱۸۸۰ ۽ بلوچستان ۽ پیدا بوکیں میوگانی شربت۔ چٹنی جام ۽ آچار جوڑ

کرت ۽ دلوائنڈ سنز نام ۽ مرچی ہم زانگ بیت ۽ گوں سوب مندی ۽ چلگ ۽ انت۔

برف جوڑ کنوکیں کار جاہ:

برف جوڑ کنوکیں اے کار جاہ برصغیر ہندہ بہر بوہگ ۽ چہ پیش میسرز پٹیل ۽ اڈ

دات۔ وتی جوڑ بوگ ۽ وہد ۽ اے کار جاہ ۹ ٹن برف جوڑ کرت۔ بلتے گوں وہد ۽ ہوری ۽ آئی

۽ پیداوار ۽ کچ ۽ کساس کم بوان بوت ۽ اے وہد ۽ ایشی ۽ پیداوار پیشی پیداوار ۽ کچ ۽ کساس ۽

۲۰ درسد ۽ سر بوتگ۔ اے کار جاہ بہ پیٹل روڈ ۽ تاں انوں کار کنگ ۽ انت۔

پاکستان ۽ جوڑ بوگ ۽ رند بلوچستان ۽ اے صنعتی ادارہ جوڑ کنگ بوت انت۔

مار کر کیمیکل ۽ فارسنیو ٹریکل کمیٹی:

۱۹۵۰ ۽ میسرز مار کر ۽ مار کر کیمیکل اینڈ فارمائسٹو نیکل کمپنی ۽ نام ۽ سر ۽ کوٹہ ۽ تہا

یک کار جاہ ۽ اڈ کرت۔ اے کار جاہ ۽ میسرز مار کر نگہ داری ۽ بند ۽ بست ۽ حاصیل وڑ ۽

دیروئی کرت ۽ لہتیں سالانی تہا ماں جہان ۽ زانگ بوت۔ رند ۽ اے کمپنی ۽ جرمنی ۽ مشہوریں

درمان جوڑ کنوکیں کمپنی ۽ گوں کہ آئی ۽ نام ایمرک انت ہوریں سرمایہ کاری کرت۔ چہ

ہمکاریء پاکسانء تہادرمان جوڑکنوکیں (فارماٹیوٹیکل) صنعتء نامء توار پیدا کرت۔
ایمرکء گوں ہمکاریء رندائے کمپنیء نام مارکر اکلٹائیڈ بدل کرت آنت۔

مارکر اکلٹائیڈ بلوچستانء یکیں درمان جوڑکنوکیں کارجاہ انت۔ ایشیء جوڑ کرتگیں
درمان نہ ایوکء بلوچستان بہابنت بلکیں ملکء دومی دمگاں ہم بہابنت۔۔

سریاب ٹیکسٹائل ملز لمیٹڈ :

۱۹۵۴ء سریاب ٹیکسٹائل ملز کوئٹہء بہ سریاب روڈء جوڑکنگ بوت۔ بلوچستانء
جندی تک (Priyatasector) ء اے اولی نیں کارجاہ ات کہ آراچو پرائیوٹ لمیٹڈ
کمپنیء جوڑکنگ بوت۔ اے ٹیکسٹائل ملز (گد جوڑکنوکیں کارجاہ) ء پاکستانء نامی نیں زر
کاریں کہول (سرمایہ دارخاندان) سھگل برادزء گوں وتی زرکاری (سرمایہ کاری) ء
جوڑ کرت۔ اے کارجاہ کساس ۱۷ سالوں سھگل برادزء بندء بست ء کنٹرول ء گوں نفع ء
سیت ء چل ات مکہ ۱۹۷۶ء پیداوارء انگت ء بلاس کرت ء کارجاہء بندکنگ بوت کہ چہ
آئیء آسرمء ہزارانی رحمت کش بے روزگار بوت آنت۔

استیں وہدء بلوچستانء بازیں صنعتی تگاں جہلء کارجاہ کارکنگ ء آنت۔

نمبر شمار	صنعت ء نام	کارجاہ	کارجاہ ہند
۱۔	دیجیٹل گھی (روگن) چلتن گھی ملز لمیٹڈ	کارجاہ	کارجاہ ہند

- ۲۔ وولن ملز (پشمء کار جاہ) بولان ٹیکسٹائل ملز لمیٹڈ۔۔
- ۳۔ جیوٹ ملز (ستلیء جاہ) بیلہ ٹیکسٹائل ملز لمیٹڈ اوٹھل
- ۴۔ میڈیسن (دارو درمان) ہرنائی وولن ملز لمیٹڈ ہرنائی
- ۵۔ بجلیء چراگ (لیمپ) مستونگ وولن ملز مستونگ
- ۶۔ ٹریکٹرز لیطف جیوٹ ملز لمیٹڈ حب چوکی
- ۷۔ لیبریکنٹس مارکر الکلائڈز کونٹہ
- ۸۔ صابن اسلوالیکٹریکل انڈسٹریز
- آغاز سوپ فیکٹری
- بلوچستان سوپ فیکٹری
- ارباب سوپ
- حاجی محکم الدین سوپ فیکٹری
- میل اینڈ جلیل اینڈ سوپ فیکٹری
- سمیع سوپ فیکٹری
- (دلگوش چہ ایشاں ابید چلتن گھی ملزء تہا سا لینی ۱۲۰ ٹن صابن جوڑ کنگ بیت)
- ۹۔ گلاس انڈسٹریز خدا سید ادگلاس انڈسٹریز کونٹہ
- بلوچستان گلاس انڈسٹریز ---
- ۱۰۔ آٹوموبائل داؤد ویاما ہا لمیٹڈ اوٹھل
- بلوچستان ویل لمیٹڈ
- ایگری آٹو انڈسٹریز لمیٹڈ
- ۱۱۔ گیس انڈسٹریل گیس لمیٹڈ حب چوکی

حیدری گیس لمیٹڈ

پاکستان آکسیجن لمیٹڈ حب چوکی

سوئی گیس ٹرانسمیشن لمیٹڈ ---

بادانی آکسیجن لمیٹڈ حب چوکی

بلوچستان پارٹیکل بورڈ لمیٹڈ ---

بلوچستان فروٹ پروڈکٹس شیخ ماندہ

فوڈ پراسنگ فیکٹری کوئٹہ

۱۲- گتہ فارمیکا

۱۳- فوڈ پراسنگ

۱۴- سینھتک پاک پولی انڈسٹریز لمیٹڈ حب چوکی

فوجی پولی انڈسٹریز لمیٹڈ حب چوکی

۱۵- برکس کنکریٹ اینڈ بلاکس آٹومیٹک برکس مکینک کوئٹہ

بلوچستان کنکریٹس حب چوکی

۱۶- کیبل پائپر کیبل لمیٹڈ حب چوکی

۱۷- کیپٹل گڈز کیوٹو کیپٹل گڈز انڈسٹریز حب چوکی

۱۸- سیٹول سیٹول پراسنگ پلانٹ کوئٹہ

برزء گوشنگیس صنعتی چکانی بازیں ونڈاں چہ ابید بلوچستان ء کسان ء مزین کساس
۶۲ بان بندی (تعمیراتی) کمپنی ء ۱۳ جہاز پر وشوکیں (شپ بریکنگ) کمپنی ء ۲۸ ماہی
گیری ء ونڈ (پونٹس) کارکنگ ء آنت۔ چہ ایشاں ابید ڈیری فارم ء پولٹری فارم کارء
آنت۔

جہل ء پیش داشنگیس لیکہ (گوشوارہ) بلوچستان ء بازیں صنعتی تک واپاری ادارہ
(کمرشل ادارہ) ء اے دگہ غیر صنعتی ادارہ بانی تہا کارکنوکیں ہنر زانت ء بے ہنریں زحمت
کشانی لیکہ سال ۸۲- ۱۹۸۳ ء پیش دارایت۔

نمبر شمار	معاشی تک	ہنرزانت	بے ہنر	کل لیکہ
۱۔	مانتر (کان کنی) چہ ابید	۴۴۲۴	۸۷۶۲	۱۲۲۸۶
۲۔	مانتر چہ ابید غیر رجسٹرین	۴۱۷۱	۲۱۹۴۶	۲۶۱۱۷
۳۔	مانتر و کویزنگ	۷۰۸۹	۳۳۵۹	۱۷۷۲۲
۴۔	روڈ ٹرانسپورٹ	۳۶۰۵۶	۲۳۵۹	۳۸۴۱۵
۵۔	واپاری ادارہ (کمرشل ادارہ)	۷۹۶۵	۹۷۵۷	۱۷۷۲۲
۶۔	تعمیراتی کمپنی	۵۳۴	۲۰۵۴	۲۵۸۸
۷۔	شپ بریکنگ کمپنی	۹۷۱	۹۰۲۹	۱۰,۰۰۰
۸۔	دکان ایندگہ ادارہ	--	۶۹۲۸	۶۹۲۸
۹۔	ماہی گیری	۴۶۵۶	۳۱۱۹۳	۳۵۸۴۹
۱۰۔	ریلوے	--	--	۶۹۰۰
۱۱۔	واپڈا	--	--	۴۰۰۰
۱۲۔	خاکروب	--	۱۴۰۰	۱۴۰۰
		۱۲۳۰۴۲	۱۹۹۸۰۸	۶۵۸۶۶

۸۴-۱۹۸۳ء شماریات، ڈول، بلوچستان، ہنرزانت، ۱۶۳۰۴۲ بے ہنرین زحمت کش کارکن انت کہ چہ آیاں ۶۵۸۶۶، ہنرزانت، ۱۶۳۰۴۲ بے ہنرین زحمت کش انت۔ تمامیں بلوچستان کس اس ۱۴۰۰ خاکروب کارکنت کہ چہ آیاں ۶۵۱ خاکروب کوئٹہ، پوریات کن انت۔

ماہتاک بلوچی کوئٹہ، اکتوبر، ۱۹۸۷

بلوچستان ۽ صنعت ۽ اد۽ مہلوک

صبا دشتیاری

شوگر گال، بلوچی ماہتاک

چہ اے راستی ۽ کس وتی چہاں بست نہ کنت ماں بلوچستان ۽ صنعتی دیروی ۽ گامگنج نہ ایوک ۽ کنٹ انت بلکیں مردم ۽ یک وڑے پشت روی ۽ سماکپان انت۔ صنعت کاری یا انڈسٹریلائزیشن ۽ عمل ۽ اے ستیں رواج ۽ چاگردی سبب چی انت؟ چہ کسے ۽ چیر ۽ اندر نہ انت۔ بلکیں اے دگ ۽ پدرائیں سیاسی ۽ سماجی جاو رہ شون داری ۽ باز ۽ بس انت۔ ہبے بے گو میں صنعتی جاو ۽ اد۽ مہلوک ۽ زندہ ۽ چہ وڑ ۽ دیروی یے داتگ ایشی ۽ چارگ الم انت انچوش کہ سرکار ۽ حب انڈسٹریل بینگ ۽ منڈگ ۽ وده ۽ اے جار پرینگ ات کہ اد۽ منڈا تگیں کار جابانی تہا بلوچستان ۽ لوکل مردمان ۵۷ درصد جاگہ دیگ بہ بیت۔ بلتے چہ بندات ۽ بگرتاں مروچی اے لیکہ ڈالچار کنگ بوتگ۔ ۵۷ درصد گپ و دیریں گمان انت اد۽ لہتے انچیں انڈسٹری است انت کہ اد۽ بلوچ بہ نہ گواہ ایت گیشتر میں انڈسٹریانی تہ بلوچ آرت ۽ تہا واد۽ کساس ہم نہ بنت۔ اد۽ ڈنی صوبہاں ابیدرملکی مردم ہم کار ۽ انت ظاہر انت چوشیں جاورانی تہا اد۽ صنعت ۽ بلوچ لس مہلوک ۽ زند جاو ۽ سر ۽ چہ اثر کپ ایت۔ حب انڈسٹریل ایریا ۽ بلوچانی نہ بیگ یا کم بیگ ۽ مستریں سبب و صنعت کارانی نادلکشی انت۔ بلتے دگ نیمگے اے جبر است کہ چہ بلوچستان ۽ دیر ۽ دراجیں

ہندانی زحمت کش پہ ہے ہاترء نیابت کہ ادء بنیاتی آسراتی نیست چوش کہ پہ نندگ ء لوگ ء جاگہ۔ ہمے وڑ ء پسنی فش ہار برء ٹھیکیداری سسٹم ء ادء مردم پہ بودنا کی ء نیشنگ آنت انچوش کہ ادء گیشتریں ٹھیکیداری درصوبہ نیگ انت ء آہدء مزدوراں پہ کار ء نہ زیر آنت بلئے ہمدء حقگیں جاہمنند چہ کار ء روزگار ء ماں وتی لوگ ء ز بہر آنت۔ گورنمنٹ ء باید انت کہ حب انڈسٹریل ایریاء اے جبر ء سرء چار ء گزار بہ کنت کہ ادء صنعتی ادارہانی تہا ادء لوکل مردماں صدء تہا ۷۵ ء بہر اگاں نہ رسگ ء آنت گڑا چونیں رہندے زیرگ بہ بیت کہ اے مراد ء لیکہ برجاہ دارگ بہ بیت۔ ہمے پیم ء پہ دیراں آتگیں کارکنوکانی آسراتی ء سرکار ء لوٹ ایت کہ حب ء علاقہ ء ۵۵ تان دہ ہزار کوارٹر جوڑ بہ کنت ء چوایندگہ صوبہانی پیم ء مزدوراں مفت ء بے زر ء الاٹ بہ کنت اے پیم ء بلوچستان ء ہندی مردم پہ لجم ء انڈسٹریائی تہا کار کت بہ کن آنت۔

ہمے پیم ء سرکار ء لوٹ ایت کہ پسنی ہار برء ٹھیکیداری سسٹم ء بلاس بہ کنت ء چہ ہمد ء مردماں پہ مزدوری ء بہ زیر ایت کہ چہ درستاں پیسر ء ایشانی حق انت۔ چہ بلوچستان ء صنعتی ادارہاں ادء مہلوکانی زہریگ ء مسترین سبب ایش انت کہ ادء صنعت کار درآمد بزان چہ دگہ صوبہاں کابنت۔ اے تجکیں جبر انت کہ آیانی وتی انٹرسٹ بنت۔ نوں بلوچاں لوٹ ایت کہ ادء بلوچستان ء صنعت بہ جن انت خاص ماگوں ہما بلوچاں دز بندی کنیں کہ ماں خلیج یادرملکاں کار ء خدمت کنگ ء آنت آیان لوٹ ایت کہ وتی زران دگہ بے نیں کارانی جاگہ ء ہمد ء بلوچستان ء انڈسٹریل علاقہ ء وتی دل پسندیں صنعت بہ جن انت۔ ایشی ء دوزنڈیں نپ اولی ایش کہ انچوش کہ صنعت ء رودوم ء دیروئی گیش بیت ہمے پیم بلوچستان ء کوہنیں سماجی سیادی ء بند ء تیل پرش آنت ء سماج یک نوکیں نظام ء گوں ہمگر نچ بیت۔ چہ بلوچستان ء سرداری نظام ء دلگوج کنگ ء ہاتر ء صنعت ء دیروی بازالمی چیز انت۔ دومی

ایش کہ وت مئے اے براہندگانی مستقبل یقینی ء روشن بیت۔ پرچا کہ پہ دراں ڈیہی ء ناں
بلوچانی سماجی اڑ آسمر بیت کن آنت نہ کہ راجی جہد پہ گو مے دیم ء روت کنت۔

گڈ سر ء بلوچستان ء بدن ء دو مستریں اڑانی بارو ء جبر کنگ الم انت اولی ایش
کہ گوادر ء ورگ ء آپ ہمنکر سور انت کہ انسانی ورگ ء نہ آنت۔ بلئے غریب ء بزرگ
نا علاج آنت کہ ایشی ء بہ ور آنت ء آسمر آو دء مردم لاپ ء اکثر نادرا ہیانی آماج آنت ہر کس
ء کہ دو کلدار راست آچہ دشت ء آور تگیں آپ ء دہ کلدار پہ یک گیلن بہا گپت ء وت ء چہ
نادرا ہیان رکینگ ء کوشت کنت۔ اے ٹیکنالوجی ء سائنسی دور ء انسان چہ بنیاتی ضرورت
بزاں آپ ء ز بہر بیگ حیرانی ء بڑن ء گپ انت۔ چہ ہمے یکیں جبر ء بلوچستان ء مہلوک ء
شنزاری زانگ بیت۔

دومی گپ ایش انت کہ گوادر ء پسنی ء انتظامہ طالب علمانی لائبریری ء بند کنگ ء
رند ء کپتنگ ء مدام وڑ نہ وڑے ترس ء یہہا ردیگ ء انت۔ حکومت وت لوٹ ایت کہ
وانگ ء زانگ گیش کنگ بہ بیت بلے نہ زانیں کہ اد ء انتظامیہ پرچا ہمے زانگ ء بنجاہ
بزاں لائبریری بند کنگ ء پشت ء کپتنگ۔ اد ء مردم مدام تنگ کنگ بیگ ء آنت۔ سرکار
ء لوٹ ایت کہ چہ چوشیں ناہودگیں کاران انتظامیہ ء جست ء بہ گپت کہ اے وڑ ء کار گیشتر
بیران بیت۔

بلوچی زبان ء کشار سبز ء آباد بات۔

ماہتاک بلوچی اکتوبر ۱۹۸۷

ت۔ ۲۔ ۳

سیندک کا پراگولڈ پروجیکٹ

(ضلع چاغی ۽ مہلوک ۽ وڑھالیں عاقبت ۽ نیمگانداتی گام گنج)

میر یعقوب بزنجو

تاریخی چشمشانک:

۱۹۰۱ء اے جبرزانگ بوتگ ات کہ سیندک ۽ ہند ۽ روداست (ڈسٹرکٹ گزنیٹر چاغی) جیا لوجکل سروے آف پاکستان ۽ گیشیں پٹ ۽ لوٹ ۽ حاطر ۱۹۶۹ء سال ۽ سہ جاہاں کل جت ۽ پدا ۱۹۷۳ء سال ۽ پدا دگہ پنچ کل جت انت چرے بنداتی چار ۽ پٹاساں ہے جبر پدربوت کہ گیش کار ۽ زلورت انت۔ پرے حاطر ۱۹۷۴ء ریسورس ڈویلپمنٹ کارپوریشن (آرڈی سی) ۽ راٹاہینگ بوت، کہ آئی ۽ نومبر ۱۹۷۴ء سیندک ۽ ہند ۽ باقاعدگیں صورت ۽ کارنگنج کت ۽ نہہ ماہانی کسانیں وہدے ۽ اے جبرظاہر بوت کہ ماں اے ہند ۽ رودسہر ۽ نگرہ ۽ کلی ۱۶۴ ملین ٹن ۽ کچ ذخیرہ است انت۔ یک اندازہ ۽ پداے دراہیں معدناتی درکنگ ۽ واستہ کلی ۸۰ سال لگیت برطانیہ ۽ یک کمپنی یے کہ نام ۽ سل ٹرسٹ انجینرنگ لمیٹڈ ات۔ ہے صلاح دات کہ زرباری نیمگ ۽ معدنی ذخیرہ بانی درکنگا ۱۹ سال پکار بیت کہ چریشی ۽ سالے قریب ۱۶ ہزار ٹن رود ۱۳ ٹن سہرہ ۶۷ ۶۷ ٹن نگرہ دست کپیت۔ چینی کمپنی چائینا میٹالوجیکل کنٹرکشن کارپوریشن ۽ یک معاہدہ یے ۽ رد ۽ اے منصوبہ ۽

کاروتی ذمہء زرت کہ کہ ایشی ء رو ء بندات تا گڈ سرا آئی ء اے کارکنگی انت ء امیت انت کہ تاجون ۱۹۹۵ ء اے کارسرجم بیت چرے منصوبہ ء سرجمی ء پدسالے ۵۵ ملین امریکی ڈالر ء آمدن بیت کہ ۱۹ تا ۲۵ سالان جاری بیت چرے منصوبہ ء ۱۲۸۸ مردماں ء تخچکیں صورت ء ء دوازدہ ہزار مردماں چرے منصوبہ ء وسیلہ ء کار ء روزگار رسیت چریشی ء ابید نوکیں ٹیکنالوجی ء زانت ہم دست کپیت۔

منصوبہ ء کچ ء کساس ء بنگلہجی :

پٹ ء پول ء درگت ء ۱۹۷۴ ء بگر ۱۹۸۸ ء آرڈی سی ء ۱۷۴ ٹنگ ڈرل کت انت کہ ایشی ء کلی دراجی ۲۶ کلومیٹرات اے رود ء شوہاز کاری ء واستا کنگ بوت انت۔ چریشی ء ابید ۵۱ ٹنگ پزمین چیریں آپ ء شوہاز ء واستا ڈرل کنگ بوتنت کہ ایشی ء کلی دراجی ۵ کلومیٹرات چریشی ء سوب ء زانگ بوت کہ چہ سیندک ء ۳۶ کلومیٹر دوزمین ء چیرا آپ سک بازات امیت انت کہ آپ ء اے ذخیزہ تا ۲۵ سال ء هلنت۔

سیندک ء منصوبہ ء سراملیکی ء درملکی کمپناں سک باز پٹ ء پول کنگ کہ ایشانی تہا کینیڈا، فن لینڈ، فرانس، برطانیہ، امریکہ ء یوگوسلاویہ ء کمپنی گول انت قریب شش ڈنی کمپنیاں اے پروجیکٹ ء واستاوتی پر پوزل دانت۔

اولی پی سی ایسی ای ایل ء بنداتی پٹ ء پول ء متا بک ء جوڑ کنگ بوت۔ رندترا ایشی ء تہا چیزے بدلی سدلی ء رندا یکنک ء ایشی ء رام منظور کت ء آرڈی سی ء راگشت کہ ڈنی زر ء شوہاز کاری ء واستا جہد بکت۔ این ڈی ایف سی وام دیگ ء واستہ زرامند بوت بلتے اسٹیٹ بینک ء آئی ء شرط نہ منت انت۔ ہے درگت ء کہ ڈنی وام ء بارواگپ ء تران بوہگا انت۔ یک چینی ٹولی اتک ء آئی ء اگست ۱۹۸۷ ء سیندک ء تر ء تاب کت۔ چائینا میٹا

لوجیکل کنٹرکشن کارپوریشن، اے ٹی وی سروس، ٹی بی ٹی، پبلک پاور، ریلوے اور دیگر اداروں کی "بنیاد" دستاویز، سرکارز امندی زاہرکت آہاں ۹۴ ملین امریکی ڈالر، وام دیگ، جبرہ منت چریشی، پدچہ پاکستان، ایک دورکنی ٹی وی، ۱۹۸۸ء سال، چین، شت، آئی، ماں چین، تیار بوکیں پلانٹ، مشینری، راجارت۔

دگہ یگ سہ کنی پاکستان ٹی وی، اکتوبر ۱۹۸۸ء، چین، شت، سیندک منصوبہ، سرجم کنگ، خاطر اگوں چین، ایک معاہدے، سرادزہت بوتنت یک، دہ رکنی چینی ٹی وی، ۲۰ نومبر ۱۹۸۸ء، پاکستان، اتک، معاہدے، شرطانی دراجیں بحث، تران بوتنت۔ چینی پرپوزل، بنیاد، دگہ پی سی، جوڑ کنگ بوت کہ Cowp، اگست ۱۹۸۸ء، دیوان، ایشی، سراگپ، تران کنگ بوت، ۲۵۱ ملین امریکی ڈالر، منصوبہ، Ecnecl، دیماپہ منظوری، آرگ بوت۔ اے ہرچ، تھا ۱۵۴ ملین امریکی ڈالر، فارن اسنج، ۹۷ ملین امریکی ڈالر، لوکل کرنسی ہورات۔

پروجیکٹ، پیدائشت، انداہ ایش انت کہ تا ۱۹ سالوں چریشی، ہوموسال ۱۵۸۱۰، ٹن رود ۱۴، سہرہ ۲۷۵، ٹن نگرہ رسیت۔ ecnec، دسمبر ۱۹۸۹ء، اے پی سی، منت۔ ۲۳ دسمبر ۱۹۹۰ء، روچ، آرڈی سی (پاکستان)، ایم سی سی (چین)، نیام، پاکستان، چین، صدرانی موجودی، معاہدہ بوت۔

منصوبہ، انوگیں شکل:

چین، کمپنی معاہدہ، روع، مائز، پلانٹ، کاراں گوں دزگلانیش انت، آرڈی سی، ۷۷، کلومیٹر آپ، لین ۵۰ میگا وٹ بجلی لوگ، ۱۲۰۰ مردمانی، واستا لوگانی، جوڑ کنگ، کار دستا، گپتنگ۔ ریلوے لین، کار سرجم بوتگ، آپ لین، ہم ہے سال، سرجم بیت، لوگ، ہسپتال،

کاروہد ۽ سراسر جم بیت۔ اسکول ۽ جوڑ کنگ ۽ کارہم شروع کنگ بوتگ تا جون ۱۹۹۵ء
 سرجمیں منصوبہ سرجم بیت ۽ اے وہدی ۸۸۳ چینی ۽ ۶۹۰ پاکستانی انجینئر ۽ زانتکار شپ ۽
 روج کار کنگ ۽ انت ۽ منصوبہ جنوری ۱۹۹۵ء ٹرائل پروڈکشن ۽ واستا ساڑی بیت۔

منصوبہ ۽ راجی ۽ مالی فائدہ:

ضلع چاغی دنیا ۽ حشک ۽ غیر آباد ترین ہندانت ادا سالے قریب ۱۰ سنٹی میٹر ہوار بیت کہ
 چریشی ۽ ہج پیس کشت ۽ کشار یا دولت چاری بوت نہ کنت بلتے قدرت ۽ اے ہند ۽ زمین چہ
 معدنی دولتیں سر رتج کنگ اگن ادمعدنی دولت کنگ ۽ کار مرز کنگ بہ بیت تہ اے ہلک
 ۽ ازگاریں تریں علاقہ بیت۔ یک اندزہ یے ۽ پدا یک کسانیں معدنی کار جا ہے ۹
 مردماں ۽ روزگاردات کنت اے حساب ۽ چہ سیندک ۽ منصوبہ ۱۲۸۸ مردماں ۽ تچکا ۽
 چریشی ۽ وسیلہ ۶ دگہ ۱۲ ہزار مردماں ۽ کار ۽ زورگار رست کنت ادا یک کسانیں شہرے ہم
 آباد بیت کہ چریشی ۽ پیپارودیت۔ ادا نوکیں ٹیکنالوجی ۽ ہنر کنتیت ۽ ریلوے لائن بجلی سڑک
 ہسپتال اسکول ۽ ایدگہ شہری سہولت ہم رسنت سیندک پروجیکٹ ۽ ہیل کاری مرکز ۽ چہ
 بازیں ہندی مردم ہنر ۽ کار ہیل کرت کنت۔

سیندک منصوبہ ۽ سرجمی ۽ پدگہ دہ انجیں منصوبہ ہانی سرا کار بوت کنت،۔

ہے خاطر بلوچستان خاص ضلع چاغی ۽ صنعتی معاشی ۽ راجی دیرنی ۽ واستا سیندک پروجیکٹ
 یک اہم تریں بندات ایت۔